

Sveriges tillträde till vissa Natoavtal

Ds 2023:22

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss

Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2023

ISBN 978-91-525-0667-7 (tryck)

ISBN 978-91-525-0668-4 (pdf)

ISSN 0284-6012

Till statsrådet och chefen för Försvarsdepartementet

Chefen för Försvarsdepartementet beslutade den 14 juli 2022 att en sakkunnig person skulle biträda Regeringskansliet med att se över vissa rättsliga frågor inför ett medlemskap i Nato (Fö 2022:A).

Den 7 oktober 2022 förordnades hovrättsrådet tillika vice ordföranden Christer Lundh att fullgöra uppdraget. Kammarrättsfiskalen Lotta Skarp anställdes den 3 oktober 2022 för att som ämnessakkunnig arbeta som sekreterare inom ramen för uppdraget. Rättssakkunnige Emil von Schinkel har från den 11 januari 2023 biträtt utredningen i arbetet med kapitel 6 och 7. Uppdraget förlängdes genom beslut den 12 december 2022 till att i stället slutredovisas senast den 15 december 2023.

Härmed överlämnas promemorian *Sveriges tillträde till vissa Natoavtal*. Med detta är uppdraget i denna del slutfört.

Stockholm den 31 mars 2023

Christer Lundh

/Lotta Skarp

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll.....	8
1 Författningsförslag	9
1.1 Förslag till lag om ändring av lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar	9
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.....	14
1.3 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	16
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering	18
1.5 Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)	20
2 Uppdraget och dess utförande.....	27
2.1 Bakgrund.....	27
2.2 Uppdraget	27
2.3 Natoavtalen.....	28
2.4 Metod för införlivande.....	29
2.5 Riksdagens godkännande	30
2.6 Övriga utgångspunkter och avgränsningar	30
2.7 Samverkan med myndigheter och organisationer	30

3	Natos statusavtal och värdlandsstöd	32
3.1	Bakgrund	32
3.1.1	Statusavtal	32
3.1.2	Tilläggsavtal.....	32
3.1.3	Värdlandsstödsavtal.....	33
3.2	Natos statusavtal.....	33
3.2.1	PFF SOFA	34
3.2.2	Nato SOFA.....	36
3.2.3	Parisprotokollet	38
3.3	Värdlandsstödsavtalet	44
4	Nato SOFA, Parisprotokollet och värdlandsstödsavtalet.....	46
4.1	Godkännande av Nato SOFA och Parisprotokollet	46
4.2	Behovet av författningsändringar	47
4.2.1	Utgångspunkter.....	47
4.2.2	Folkbokföring.....	48
4.2.3	Pass, visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd.....	50
4.2.4	Körkort	57
4.2.5	Bärande av uniform	58
4.2.6	Rätten att bära vapen.....	59
4.2.7	Straffrättslig jurisdiktion m.m.	62
4.2.8	Skadestånd.....	72
4.2.9	Sjuk- och tandvård.....	75
4.2.10	Inkomstskatt.....	79
4.2.11	Indirekt beskattning.....	80
4.2.12	Tull m.m.....	84
4.2.13	Skydd mot exekutiva förfaranden	86
4.2.14	Immunitet för arkiv och dokument	87
4.3	Särskilt om värdlandsstödsavtalet	87
5	Avtal mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet	89
5.1	Informationssäkerhetsavtalet	89

5.2	Natos regelverk om säkerhetsskydd	90
5.3	Sveriges säkerhetsskyddsavtal med Nato.....	91
5.4	Säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen.....	92
5.5	Sekretesslagstiftningen.....	94
5.6	Frågan om godkännande av informationssäkerhetsavtalet	97
5.7	Behov av författningsändringar	97
5.7.1	Sekretesskydd.....	99
5.7.2	Nationell säkerhetsmyndighet, m.fl. funktioner	100
5.7.3	Säkerhetsprövning.....	102
5.7.4	Centralregister.....	103
5.7.5	Gallring av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter	104
5.7.6	Rapportering.....	105
6	Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar.....	108
6.1	Hemlighållande av försvarsuppfinningar	108
6.2	Närmare om patentavtalet	109
6.2.1	Avtalet reglerar sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar.....	109
6.2.2	De enskilda bestämmelserna	110
6.3	Hemlighållande av försvarsuppfinningar i Sverige	112
6.3.1	Patentlagen	112
6.3.2	Lagen om försvarsuppfinningar	112
6.3.3	Internationella överenskommelser.....	115
6.4	Godkännande av patentavtalet.....	115
6.5	Behovet av författningsändringar	116
6.5.1	Lagen om försvarsuppfinningar behöver utvidgas till att omfatta utländska uppfinningar som ska hemlighållas enligt patentavtalet	116

6.5.2	Det nuvarande regelverket om sekretess för försvarsuppfinningar uppfyller kraven i patentavtalet.....	119
6.5.3	Försvarets materielverk bör ges möjlighet att kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning.....	121
6.5.4	Hävande av ett förordnande om hemlighållande.....	123
6.5.5	Hantering av patentansökningar som mottas av Sverige med stöd av patentavtalet.....	125
7	Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål	128
7.1	Närmare om avtalet	128
7.1.1	Avtalet reglerar överföring av teknisk information för försvarsändamål.....	128
7.1.2	De enskilda bestämmelserna.....	128
7.2	Godkännande av avtalet.....	131
7.3	Sekretess för information som översänds med stöd av avtalet.....	132
7.3.1	Gällande rätt	132
7.3.2	Uppgifter som överförs med stöd av avtalet kommer att omfattas av sekretess	133
7.4	Behov av författningsändringar.....	134
7.4.1	Behörig myndighet och handläggning av skadeståndsanspråk	136
8	Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information, m.m.	138
8.1	Atomavtalet	138
8.2	Genomförandeöverenskommelsen	140
8.3	Frågan om godkännande av avtalen	141
8.4	Behov av författningsändringar.....	141
8.4.1	Centralregister för atomalinformation	143
8.4.2	Gallring av atomalinformation	144

8.4.3	Märkning av atomalinformation, klarering och medborgarskap	145
8.4.4	Rapportering vid incidenter.....	146
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	147
10	Konsekvenser	148
10.1	Sveriges tillträde till Nato SOFA och Parisprotokollet.....	148
10.2	Sveriges tillträde till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informations säkerhet.....	151
10.3	Sveriges tillträde till Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar.....	151
10.4	Sveriges tillträde till Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål.....	153
10.5	Sveriges tillträde till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information m.m.	153
11	Författningskommentar	155
11.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar	155
11.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.....	158
11.3	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	159
11.4	Motiven för bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 4.2.2.Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering	160
11.5	Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)	161
Bilaga 1	Uppdragsbeskrivning	163

Bilaga 2	Nato SOFA.....	168
Bilaga 3	Parisprotokollet	182
Bilaga 4	Informationssäkerhetsavtalet.....	189
Bilaga 5	Patentavtalet.....	198
Bilaga 6	Avtalet om överföring av teknisk information för försvarsändamål	221
Bilaga 7	Atomavtalet	243
Bilaga 8	Tidigare lagstiftningsarbeten.....	257

Promemorians huvudsakliga innehåll

Riksdagen beslutade den 22 mars 2023 att godkänna Sveriges anslutning till bl.a. nordatlantiska fördraget, vilket möjliggör för Sverige att bli medlem i försvarsalliansen Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Som Natomedlem förväntas Sverige även tillträda vissa avtal som berör olika aspekter av försvarssamarbetet. Några av avtalen kräver riksdagens godkännande.

I denna promemoria föreslås dels att riksdagen ska godkänna avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, protokollet om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget, Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar och Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål, dels att ändringar görs i lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar, lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, folkbokföringslagen (1991:481), lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering samt utlänningsförordningen (2006:97). De föreslagna författningsändringarna bedöms vara nödvändiga för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt avtalen. Ändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring av lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar

Härigenom föreskrivs att 1, 4, 8, 15, 16 och 18 §§ lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Med försvarsuppfinning förstås i denna lag uppfinning som särskilt avser krigsmateriel.

1 §¹

Med svensk försvarsuppfinning avses i denna lag en uppfinning som

1. särskilt avser krigsmateriel, och

2. har tillkommit i Sverige eller tillhör en här bosatt fysisk person eller en svensk juridisk person.

Med utländsk försvarsuppfinning avses i denna lag annan uppfinning än sådan som avses i första stycket om patent på uppfinningen söks i Sverige och uppfinningen

1. särskilt avser krigsmateriel, eller

2. är hemlig i en annan stat med hänsyn till det nationella försvarsintresset och patent på

¹ Senaste lydelse 1975:734.

uppfinningen enligt överenskommelse mellan Sverige och den staten får sökas under förutsättning att uppfinningen hålls hemlig här.

Regeringen meddelar föreskrifter om vad som i denna lag avses med krigsmateriel.

4 §²

En försvarsuppfinning som har tillkommit i Sverige eller tillhör en här bosatt fysisk person eller tillhör en svensk juridisk person (svensk försvarsuppfinning) får inte offentliggöras eller på annat sätt obehörigen röjas, innan det enligt vad *nedan sägs* har prövats *huruvida* uppfinningen *skall* hållas hemlig.

En svensk försvarsuppfinning får inte offentliggöras eller på annat sätt obehörigen röjas, innan det enligt vad *som sägs nedan* har prövats *om* uppfinningen *ska* hållas hemlig.

8 §³

Granskningsnämnden *skall* på ansökan eller *när* annan anledning *därtill föreligger* pröva, om förordnande enligt 6 § *skall* bestå. Omprövning av förordnandet *skall* i varje fall ske inom ett år från det förordnandet meddelades eller senast prövades.

Granskningsnämnden *ska* på ansökan eller när *det finns* annan anledning *till det* pröva, om ett förordnande enligt 6 § *ska* bestå. Omprövning av förordnandet *ska* i varje fall ske inom ett år från det förordnandet meddelades eller senast prövades.

Vid omprövning *skall* granskningsnämnden först *tillställa* Försvarets materielverk ärendet för prövning. Om Försvarets materielverk *därvid finner* att uppfinningen inte längre behöver hållas hemlig, får

Vid omprövning *ska* granskningsnämnden först *lämna ärendet till* Försvarets materielverk för prövning. Om Försvarets materielverk *anser* att uppfinningen inte längre behöver hållas hemlig, får

² Senaste lydelse 1997:916.

³ Senaste lydelse 1997:916.

Försvarets materielverk upphäva förordnandet. I annat fall *skall* Försvarets materielverk med eget motiverat yttrande överlämna ärendet till granskningsnämnden för slutlig prövning.

Om förordnandet upphävs, får Patent- och registreringsverket inte hålla handlingarna i ärendet tillgängliga förrän tre månader *förslutit* från den dag förordnandet upphörde att gälla, om inte sökanden begär det.

Försvarets materielverk upphäva förordnandet. I annat fall *ska* Försvarets materielverk med eget motiverat yttrande överlämna ärendet till granskningsnämnden för slutlig prövning.

Om förordnandet avser en uppfinning som hemlighålls i en annan stat, till följd av ett medgivande enligt 10 §, får förordnandet inte upphävas utan att den staten har getts tillfälle att yttra sig.

Om förordnandet upphävs, får Patent- och registreringsverket inte hålla handlingarna i ärendet tillgängliga förrän tre månader *förflutit* från den dag förordnandet upphörde att gälla, om inte sökanden begär det.

15 §⁴

Om patent söks i Sverige på *annan* försvarsuppfinning än sådan som avses i 4 § (*utländsk försvarsuppfinning*), *skall* Patent- och registreringsverket *tillställa* Försvarets materielverk ansökningen för prövning, *hurvida* uppfinningen *skall* hållas hemlig. *Vad nu sagts* gäller dock *ej* internationell *patentansökan* eller europeisk *patentansökan*.

Om *en ansökan om patent* på *en utländsk* försvarsuppfinning *ges in till* Patent- och registreringsverket, *ska* Patent- och registreringsverket *lämna ansökan till* Försvarets materielverk för prövning *av om* uppfinningen *ska* hållas hemlig. *Det* gäller dock *inte* internationell eller europeisk *patentansökan*.

⁴ Senaste lydelse 1997:916.

16 §¹

Är i fall som avses i 15 § uppfinningen hemlig *enligt* lag i en *främmande* stat, *skall* Försvarets materielverk förordna att uppfinningen inte får offentliggöras eller på annat sätt röjas, om patent på uppfinningen enligt överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten får sökas under förutsättning att uppfinningen hålls hemlig här.

Om Försvarets materielverk i annat fall, beträffande en utländsk försvarsuppfinning som är hemlig *enligt lag* i en *främmande* stat, finner att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen hålls hemlig här, *skall* slutlig prövning ske på det sätt som anges i 6 §.

Om Försvarets materielverk finner att förutsättningar inte finns att här hemlighålla en utländsk försvarsuppfinning, som är hemlig *enligt lag* i en *främmande* stat, *skall* verket fatta särskilt beslut om detta. Ansökningen får dock inte

Är i fall som avses i 15 § uppfinningen hemlig *med stöd av* lag i en *annan* stat, *ska* Försvarets materielverk förordna att uppfinningen inte får offentliggöras eller på annat sätt röjas, om patent på uppfinningen enligt överenskommelse mellan Sverige och den staten får sökas under förutsättning att uppfinningen hålls hemlig här. *För att ett sådant förordnande ska meddelas får dock Försvarets materielverk kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning enligt 14 § första stycket, om det är förenligt med den aktuella överenskommelsen.*

Om Försvarets materielverk i annat fall, beträffande en utländsk försvarsuppfinning som är hemlig *med stöd av lag* i en *annan* stat, finner att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen hålls hemlig här, *ska* slutlig prövning ske på det sätt som anges i 6 §.

Om Försvarets materielverk finner att förutsättningar inte finns att här hemlighålla en utländsk försvarsuppfinning, som är hemlig *med stöd av lag* i en *annan* stat, *ska* verket fatta särskilt beslut om detta. Ansökningen får dock inte

¹ Senaste lydelse 1997:916.

offentliggöras förrän tre offentliggöras förrän tre
månader har förflutit från månader har förflutit från
beslutsdagen, om inte sökanden beslutsdagen, om inte sökanden
begär det. begär det.

18 §²

Bestämmelserna i 4 §, 8 § Bestämmelserna i 4 §, 8 §
tredje stycket, 12 § första *fjärde* stycket, 12 § första
stycket samt 13 och 14 §§ *skall* stycket samt 13 och 14 §§ *ska*
tillämpas även i fråga om tillämpas även i fråga om
utländsk försvarsuppfinning utländsk försvarsuppfinning.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 1997:916.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 7 och 8 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

För en främmande stats militära styrka och dess personal som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om inkomstskatt, avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik samt import till och export från Sverige i den utsträckning som anges i avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i *Nordatlantiska fördraget* och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (SÖ 1997:51).

Föreslagen lydelse

7 §²

För en främmande stats militära styrka och dess personal som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om inkomstskatt, avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik samt import till och export från Sverige i den utsträckning som anges i *följande avtal*:

1. avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i *nordatlantiska fördraget* och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (SÖ 1997:51),

2. *avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor.*

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

² Senaste lydelse 2016:669.

8 §³

För de Natohögkvarter och de styrkor och den personal lydande under ett sådant högkvarter som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om

1. avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik,
2. import till och export från Sverige,
3. mervärdesskatt och punktskatter på förvärv av varor och tjänster i Sverige,
4. inkomstskatt,
5. skydd av högkvarterens arkiv och handlingar, och
6. skydd av högkvarterens egendom och tillgångar.

Immuniteten och privilegierna enligt första stycket gäller i den utsträckning som anges i följande avtal:

1. det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i *Nordatlantiska fördraget* och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor,

2. samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd.

Immuniteten och privilegierna enligt första stycket gäller i den utsträckning som anges i följande avtal:

1. det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i *nordatlantiska fördraget* och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor,

2. samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd,

3. *protokollet den 28 augusti 1952 om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

³ Senaste lydelse 2016:669.

1.3 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481) dels att 3 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Den som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras. En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet ska folkbokföras om han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sin egentliga hemvist här.

En person ska anses regelmässigt tillbringa sin dygnsvila här i landet om han eller hon under sin normala livsföring tillbringar dygnsvilan här minst en gång i veckan eller i samma omfattning men med en annan förläggning i tiden.

Ett barn som har vistats i landet sedan födelsen utan att vara folkbokfört ska folkbokföras om det har sådan anknytning till landet som sägs i första stycket.

Undantag från första–tredje styckena finns i 4 och 5 §§.

Undantag från första–tredje styckena finns i 4, 5 och 5 a §§.

5 a §

Den som är medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av

¹ Senaste lydelse 2013:380.

*avtal som är i kraft i förhållande
till Sverige, ska inte folkbokföras.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

dels att 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 §, och närmast före 2 och 3 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*Skadeståndsansvar vid
utländsk persons
tjänsteutövning*

2 §

Om en utländsk fysisk eller juridisk person som saknar hemvist här i landet, efter inbjudan av svensk myndighet, i Sverige deltar i sådant samarbete som sägs i 1 § och det enligt internationell överenskommelse gäller särskilda bestämmelser i fråga om dennes skadeståndsskyldighet, *skall* svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med dennes tjänsteutövning under vistelsen och för vilken den utländska personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten *skall* dock inte ersätta skada som

Om en utländsk fysisk eller juridisk person som saknar hemvist här i landet, efter inbjudan av svensk myndighet, i Sverige deltar i sådant samarbete som sägs i 1 § och det enligt *en* internationell överenskommelse gäller särskilda bestämmelser i fråga om dennes skadeståndsskyldighet, *ska* svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med dennes tjänsteutövning under vistelsen och för vilken den utländska personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten *ska* dock inte ersätta skada som

uppkommer hos en sådan utländsk person. uppkommer hos en sådan utländsk person.

Skadeståndsansvar vid felaktig hantering av teknisk information för försvarsändamål

3 §

Om en svensk myndighet tagit emot teknisk information för försvarsändamål från ett annat land eller en internationell organisation inom ramen för sådant arbete som nämns i 1 § och enligt en internationell överenskommelse är skadeståndsskyldig gentemot informationsägaren för skada till följd av otillåtet röjande eller användande, ska den svenska staten ersätta ägaren för den skada som uppkommer till följd av det otillåtna röjandet eller användandet av informationen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

1.5 Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)

Härigenom föreskrivs i fråga om utlänningsförordningen (2006:97)

dels att det i förordningen ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 21 a § och 4 kap. 19 j §, och närmast före 2 kap. 21 a § och 4 kap. 19 j § nya rubriker av följande lydelse,

dels att 3 kap. 1 § och 5 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

Medlemmar av främmande stats militära styrka

21 a §

För personal som avses i 3 kap. 1 § första stycket 12 gäller ett militärt identitetskort i förening med en individuell eller kollektiv förflyttningsorder som pass vid inresa, utresa och vistelse i Sverige.

3 kap.

1 §¹

Utöver vad som föreskrivs i 2 kap. 8 a och 10 §§ utlänningslagen (2005:716) är nedan angivna utlänningar undantagna från kravet på visering.

1. Den som innehar ett med "British passport" betecknat hemlandspass eller ett av behörig myndighet utfärdat identitetskort, där medborgarskapet är angivet som "British National Overseas" (BNO) och som gäller för inresa i Storbritannien.

2. Medborgare i Schweiz, om de har hemlandspass eller ett identitetskort som är utfärdat av en behörig myndighet i hemlandet och utvisar medborgarskap eller om de finns upptagna i ett

¹ Senaste lydelse 2016:672.

kollektivpass som har utfärdats av en behörig myndighet i hemlandet.

3. Innehavare av resedokument som har utfärdats i enlighet med konventionen den 28 juli 1951 angående flyktingars rättsliga ställning (SÖ 1954:55) eller konventionen den 23 november 1957 angående flyktingar som är sjömän (SÖ 1959:16) och som har utfärdats av en svensk myndighet eller av en myndighet i en stat som tillträtt och i förhållande till Sverige tillämpar den europeiska överenskommelsen den 20 april 1959 om avskaffande av viseringstvång för flyktingar (SÖ 1960:75).

4. Flyktingar eller statslösa personer som är upptagna i ett kollektivpass som har utfärdats dels av en myndighet i ett land som har tillträtt och i förhållande till Sverige tillämpar artikel 13 i den europeiska överenskommelsen den 16 december 1961 om ungdomars resor på kollektivpass (SÖ 1968:16), dels enligt överenskommelsen och den av Sverige avgivna deklarationen över nämnda artikel.

5. De som innehar Förenta nationernas "laissez passer" och ett intyg om att de färdas i tjänsten som är utfärdat av FN eller något av dess fackorgan eller underordnade organ.

6. De som innehar Europeiska gemenskapernas "laissez passer".

7. Innehavare av vaticanpass.

8. Medborgare i Bolivia, Filippinerna, Förenade Arabemiraten, Makedonien (tidigare jugoslaviska republiken Makedonien), Peru, Thailand eller Turkiet som har diplomatpass eller tjänstepass samt medborgare i Indien, Marocko och Tunisien som har diplomatpass.

9. Besättningsmän i tjänst på luftfartyg som innehar ett flygcertifikat eller ett certifikat för flygbesättning, så länge som de inte lämnar

- flygplatsen för mellanlandningen,
- flygplatsen på bestämmelseorten,
- den kommun där flygplatsen ligger, eller
- flygplatsen annat än för att bege sig till en annan flygplats på en Schengenstats territorium.

10. Besättningsmän på fartyg som finns upptagna på besättningslistan för fartyget och som har en giltig sjöfartsbok eller identitetshandlingar för sjömän, så länge de endast tillfälligt lämnar sitt fartyg och uppehåller sig i den tätort som finns närmast den hamn där fartyget ligger.

11. Utlänningar som avses i 4 kap. 6 §.

12. Personal tillhörande en främmande stats militära styrka som innehar en militär identitetshandling och som besöker Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av

- avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i *Nordatlantiska* fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (SÖ 1997:51),

- det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i *Nordatlantiska* fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor, *eller*

- samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd.

- avtalet den 19 juni 1995 mellan de stater som är parter i *nordatlantiska* fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (SÖ 1997:51),

- det kompletterande tilläggsprotokollet den 19 december 1997 till avtalet mellan de stater som är parter i *nordatlantiska* fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor,

- samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd,

- *avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, eller*

- *protokollet den 28 augusti 1952 om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget.*

13. Utlänningar som är under 18 år och som är bosatta i en EES-stat men inte EES-medborgare om

a) vistelsen i Sverige avser ett kort besök som deltagare i en skolresa,

b) deltagarna i skolresan följs åt av en lärare som har en lista över deltagarna upprättad i enlighet med bilagan till rådets beslut om gemensam åtgärd den 30 november 1994, och

c) utlänningarna innehar en handling som gäller som pass vid inresa i Sverige eller deltagarlistan innehåller de uppgifter som anges i artikel 2 i rådets beslut.

14. Hjälppersonal vid katastrofer och olyckor i Sverige.

Ytterligare undantag från viseringskravet finns i rådets förordning (EG) nr 539/2001 av den 15 mars 2001 om fastställande av förteckningen över tredje länder vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredje länder vars medborgare är undantagna från detta krav.

4 kap.

*Undantag från uppehålls-
tillstånd för medlemmar av
främmande stats militära styrka
m.fl.*

19 j §

*En medlem av en främmande
stats militära styrka eller en civil
komponent som befinner sig i
Sverige inom ramen för
internationellt militärt samarbete
eller internationell krishantering
och som omfattas av avtal som är
i kraft i förhållande till Sverige,
får vistas här i landet utan
uppehållstillstånd.*

5 kap.

2 §²

Utöver 1 § gäller undantag från kravet på arbetstillstånd i följande fall:

1. För en tid av tre månader från inresan för en utlänning som är anställd som förare av ett motorfordon som ägs eller hyrs av en person som besöker landet som turist eller som besättningsman på en turistbuss.

² Senaste lydelse 2019:1212.

2. För en tid av tre månader från inresan för en utlänning som är anställd som vårdare av en person som besöker landet för läkarvård eller rekreation.

3. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolvmånadersperiod för en forskare eller lärare inom den högre utbildningen som har kallats hit för forsknings-, undervisnings- eller föreläsningsverksamhet.

4. För den tid det tillfälliga arbetet pågår för en utlänning som är bosatt i en EES-stat men inte är EES-medborgare eller medborgare i Schweiz, om utlänningen har rätt att arbeta och vistas i det landet och är anställd vid ett företag i det landet och för företagets räkning ska arbeta tillfälligt i Sverige i samband med en entreprenad eller liknande.

5. För en tid av två månader från inresan för en montör eller teknisk instruktör som ska utföra brådskande arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner eller liknande.

6. För den tid som

a) uppehållstillståndet gäller för en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–4 eller 6–8 § utlänningslagen (2005:716), eller

b) en utlänning har rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 eller 14 § utlänningslagen.

7. För en tid av en månad från inresan för en utlänning som tillfälligt engagerats av Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB eller Nordisk Television AB för radio- eller televisionsutsändning.

8. För en sammanlagd tid av fjorton arbetsdagar under en tolvmånadersperiod för en utländsk artist samt hans eller hennes tekniker och annan turnépersonal under förutsättning att artisten inbjudits av en arrangör som finns angiven i den förteckning över etablerade arrangörer som förs av Migrationsverket efter samråd med Arbetsförmedlingen.

9. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolvmånadersperiod för en utlänning som är professionell idrottsman eller funktionär och som besöker Sverige för att delta i internationella tävlingar.

10. För en sammanlagd tid som understiger ett år för en utlänning som har specialistuppgifter inom en internationell koncern och som i denna egenskap arbetar tillfälligt i Sverige.

Undantaget gäller dock inte en utlänning som avses i 6 b kap. 1 eller 2 § utlänningslagen.

11. För den tid som prövningen pågår, dock längst till dess tillståndsfrågan har avgjorts eller, om beslut om utvisning meddelas, till dess utvisningsbeslutet har fått laga kraft, av en ansökan om uppehållstillstånd

a) enligt 5 b kap. 1, 3 eller 4 § utlänningslagen, om utlänningen hade uppehållstillstånd när ansökan gavs in och ansökan får ges in efter inresan i Sverige enligt 5 b kap. 15 § andra stycket utlänningslagen,

b) enligt 5 b kap. 2 § utlänningslagen, om giltighetstiden för det uppehållstillstånd för forskning som har utfärdats av den andra EU-staten inte har löpt ut och utlänningen har rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 § utlänningslagen,

c) enligt 5 b kap. 7 eller 8 § utlänningslagen, om antingen utlänningens uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2 eller 3 § utlänningslagen inte hade löpt ut när ansökan gavs in eller utlänningens uppehållstillstånd för forskning eller studier inom högre utbildning som har utfärdats av den andra EU-staten inte hade löpt ut när ansökan gavs in och utlänningen vid det tillfället hade rätt att resa in och vistas i Sverige enligt 5 b kap. 13 eller 14 § utlänningslagen, eller

d) som får ges in efter inresan i landet enligt 5 kap. 18 § andra stycket 9 utlänningslagen.

12. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en utlänning som är anställd i ett företag i en internationell koncern och ska genomgå praktik, internutbildning eller annan kompetensutveckling hos ett företag i Sverige som ingår i koncernen.

13. För en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod för en utlänning som inom ramen för en affärsuppgörelse ska genomgå utbildning, genomföra tester, förbereda eller avsluta leveranser eller utöva liknande aktiviteter i Sverige.

14. För den tid som insatsen pågår för en utlänning som deltar i en hjälpinsats vid en katastrof eller olycka i Sverige.

15. För den tid som tjänstgöringen pågår för en utlänning som är medlem av en

främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige.

Undantagen från kravet på arbetstillstånd är också en utlänning som, på grund av anställning utomlands, arbetar i Sverige som representant för ett företag eller som medlem av personalen på järnvägståg eller på lastbil i yrkesmässig trafik.

Denna förordning träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 Uppdraget och dess utförande

2.1 Bakgrund

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) och har sedan den 5 juli 2022 status som inbjudet land. Den 22 mars 2023 beslutade riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till nordatlantiska fördraget och till avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal samt att anta de lagändringar som regeringen föreslagit med anledning av avtalen.¹³

Som medlem i försvarsalliansen förväntas Sverige även tillträda vissa internationella avtal som berör olika aspekter av försvarssamarbetet (Natoavtal). Vid anslutningssamtalen med Nato i början av juli 2022 har Sverige godtagit Natos förväntansbild att avtalen ska kunna tillträdas inom 12 månader från det att landet har blivit medlem i alliansen.

2.2 Uppdraget

Utredningen har inledningsvis haft i uppdrag att analysera vilka eventuella författningsändringar som krävs för att Sverige ska kunna tillträda de Natoavtal som förväntas efter ett medlemskap i försvarsalliansen. Uppdraget i denna del omfattar även att samma bakgrund analysera om det behövs några författningsändringar med anledning av värdlandsstödsavtalet¹⁴.

¹³ Prop. 2022/23:74, bet. 2022/23:UU16 och rskr. 2022/23:148.

¹⁴ Samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Konungariket Sveriges regering och Nordatlantiska fördragsorganisationens Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation samt Supreme Headquarters Allied Powers Europe om tillhandahållande av värdlandsstöd vid genomförande av Nordatlantiska fördragsorganisationens operationer, övningar och annan liknande militär verksamhet.

Utredningen ska därefter se över vilka författningsändringar som ett medlemskap i Nato bör medföra dels i syfte att möjliggöra ett effektivt deltagande från svensk sida, dels i syfte att möjliggöra ett ändamålsenligt stöd från Nato och dess medlemsstater. Det står även utredaren fritt att lämna förslag i frågor som har nära samband med uppdraget. Uppdragsbeskrivningen finns i bilaga 1. I denna promemoria behandlas den första delen av uppdraget.

2.3 Natoavtalen

De avtal som Sverige förväntas tillträda efter ett Natomedlemskap, är enligt uppdraget två statusavtal och fem tekniska avtal.¹⁵ Nedan återges avtalens benämningar på svenska och engelska (kursiverat).¹⁶

- Avtal mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor;
Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the status of their forces, London June 19, 1951.
- Protokoll om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget;
Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty, Paris August 28, 1952.
- Avtal mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet;
Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for the Security of Information, Brussels March 6, 1997.
- Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar;
NATO Agreement for the Mutual Safeguarding of Secrecy of Inventions relating to Defence and for which Applications for Patents have been made, Paris September 21, 1960.

¹⁵ Överenskommelsen för genomförande av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atomalinformation är dock inte att anse som ett självständigt avtal på samma sätt som övriga avtal.

¹⁶ Utredningen har anpassat sig till de svenska benämningar på avtalen som redovisas i prop. 2022/23:74 s. 18. Det innebär att nordatlantiska fördraget numera anges med liten begynnelsebokstav (jfr 7 och 8 §§ lagen [1976:661] om immunitet och privilegier i vissa fall).

- Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål;
NATO Agreement on the Communication of Technical Information for Defence Purposes, Brussels October 19, 1970.
- Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information;
Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for Co-operation Regarding Atomic Information, Paris June 18, 1964.
- Överenskommelsen för genomförande av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atomalinformation;
Administrative Arrangements to Implement the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for Co-operation Regarding ATOMAL Information, 8th revise May 5, 2017.

Avtalen återges i bilaga 2–7 i dess engelska lydelse, bortsett överenskommelsen för genomförande av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atomalinformation då den innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

2.4 Metod för införlivande

Internationella överenskommelser (traktater) som har ingåtts av Sverige måste införlivas med svensk rätt för att bli gällande i den interna rättsordningen. Det får anses förutsatt att avtalen som utgångspunkt ska införlivas genom *transformering*. Metoden, som är den som huvudsakligen används i Sverige, innebär att traktaten omarbetas till svensk författningstext eller att den svenska översättningen av traktaten i sin helhet tas in i en svensk författning. Finns det redan lagstiftning som stämmer överens med de materiella bestämmelserna i traktaten krävs inte någon ny lagstiftning för att den ska gälla.

Genom den andra metoden, *inkorporering*, görs i stället en hänvisning till traktaten i lagtexten, som innebär att överenskommelsen blir gällande i nationell rätt. Denna metod används vid de lagändringar som föreslås i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

2.5 Riksdagens godkännande

Överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer ingås av regeringen. I vissa fall krävs riksdagens godkännande innan regeringen ingår en för riket bindande internationell överenskommelse. Det gäller bl.a. om överenskommelsen förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller att en ny lag stiftas eller om överenskommelsen är av större vikt (10 kap. 3 § första och tredje styckena regeringsformen). Om riksdagens beslut om lagstiftning ska fattas enligt en särskild ordning, t.ex. med kvalificerad majoritet, ska denna följas även vid riksdagens godkännande av överenskommelsen (10 kap. 3 § andra stycket regeringsformen).

Utredningen har för varje avtal bedömt om riksdagens godkännande krävs innan regeringen kan ingå avtalet.

2.6 Övriga utgångspunkter och avgränsningar

Utredningens uppdrag går ut på att möjliggöra ett svenskt tillträde till de aktuella Natoavtalen. Det har varit en utgångspunkt att detta ska kunna ske utan reservationer eller andra förbehåll.

Utredningen har inte haft möjlighet att under den första delen av uppdraget beakta det arbete som pågår i Regeringskansliet med att förhandla ett avtal om fördjupat försvarssamarbete mellan Sverige och USA (Defense Cooperation Agreement) som bl.a. syftar till att ytterligare reglera de juridiska förutsättningarna för amerikanska styrkors närvaro i Sverige. Genom de lagändringar som utredningen föreslår för att Sverige ska kunna tillträda de nu aktuella statusavtalen läggs dock en grund som kan underlätta för genomförandet av ett kommande avtal om försvarssamarbete med USA.

2.7 Samverkan med myndigheter och organisationer

Utredningen ska enligt uppdraget inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter och organisationer. Under uppdragstiden har utredningen därför haft dialog med företrädare för Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Migrationsverket, Patent- och registreringsverket, Skatteverket och Socialstyrelsen.

Utredningen har även haft kontakter med rättsliga rådgivare vid den internationella civila staben i Natos högkvarter i Bryssel och vid det strategiska högkvarteret Allied Command Transformation i Norfolk, USA. Därutöver har utredningen haft ett flertal kontakter inom Regeringskansliet för att inhämta information och synpunkter.

3 Natos statusavtal och värdlandsstöd

3.1 Bakgrund

3.1.1 Statusavtal

Med militära statusavtal avses avtal om den *rättsliga statusen* för en avtalsparts styrkor och dess personal när de befinner sig på en annan stats territorium. I dessa fall behöver parterna på förhand veta vad som gäller vid de olika situationer som kan uppkomma. Statusavtalens syfte är att reglera dessa förhållanden och att redan på förhand fördela skyldigheter och rättigheter mellan de deltagande länderna. Statusavtalen innebär också privilegier som medför att den sändande statens styrkor och dess personal undantas från delar av den mottagande statens nationella lagstiftning.¹⁷

Det bör framhållas att ett statusavtal inte ger en stat någon rätt att befinna sig på en annan avtalsparts territorium. För detta fordras en inbjudan från den mottagande staten. Även vid en transitering anses genomfartsstaten som ”mottagande stat” och därmed fordras också dess samtycke till vistelsen.

3.1.2 Tilläggsavtal

I den utsträckning som statusavtal inte reglerar villkoren för en sändande stats närvaro i en mottagande stat kan ytterligare reglering

¹⁷ För en närmare genomgång av behovet av statusavtal vid internationellt militärt samarbete, se prop. 2004/05:7 s. 14–16.

ske i tilläggsavtal (Supplementary Agreement) mellan länderna. Detta framgår av preambeln till Nato SOFA.¹⁸

Regleringen i statusavtalen är på en mer övergripande nivå. Genom att ingå separata tilläggsavtal möjliggörs en flexibel anpassning av statusavtalets bestämmelser till olika nationella förhållanden. Det är vanligt att t.ex. villkoren för medföljande anhöriga regleras närmare i bilaterala avtal. Tilläggsavtalen utgör alltså en viktig beståndsdel i regleringen av samarbetet mellan medlemsstaterna. Nato har också på senare år tagit fram en mall för dessa kompletterande tilläggsavtal.

3.1.3 Vårdlandsstödsavtal

Vårdlandsstöd (Host Nation Support) är ett sammanfattande begrepp för det civila eller militära stöd som lämnas i fred, kris och krig av en nation till en annan nation eller organisation, som efter inbjudan till övningsverksamhet, transitering eller insatser, befinner sig på värdlandets territorium. Förmåga till vårdlandsstöd är en grundförutsättning för att kunna ge och ta emot militärt stöd.¹⁹

Vårdlandsstöd förutsätter avtal som reglerar relationen mellan de aktuella aktörerna. Förberedelserna kan underlättas genom att generella samförståndsavtal (vårdlandsstödsavtal) med grundläggande principer ingås i förväg i stället för att fullständiga avtal behöver ingås inför varje enskild verksamhet.

3.2 Natos statusavtal

Sverige har sedan tidigare tillträtt avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (PFF SOFA) med tillhörande protokoll samt det kompletterande tilläggsprotokollet.

Ett medlemskap i Nato medför att Sverige förväntas tilltråda fyra nya statusavtal. Avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens

¹⁸ I preambeln anges "separate arrangements" vilket kan avse olika former av överenskommelser. Det har i praxis utvecklats till att nästan uteslutande vara fråga om bindande avtal mellan parterna, jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Oxford University Press, andra upplagan, 2018, Supplemental Arrangements, D. A. Timm, s. 408.

¹⁹ En närmare beskrivning av vårdlandsstöd finns i prop. 2015/16:152 s. 12–15.

internationella personal (Ottawafördraget) samt avtalet om status för tredjestaters delegationer och representanter vid Nordatlantiska fördragsorganisationen (Bryssel fördraget) behandlas i prop. 2022/23:74 och i Ds 2022:24. I denna promemoria behandlas avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och protokollet om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet).

Statusavtalen inom PFF- och Natosamarbetet har upprättats på engelska och franska, vilka båda språkversioner är lika giltiga, och har företräde före svensk översättning i händelse av skiljaktigheter.

3.2.1 PFF SOFA

Avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (PFF SOFA) är en överenskommelse från 1995 som reglerar den rättsliga stutsen mellan de länder som deltar i PFF-samarbetet, när de befinner sig på en annan avtalsparts territorium. Avtalet hänvisar i huvudsak till de materiella bestämmelserna i Nato SOFA. Samarbetet inom ramen för PFF avser gemensamma övningar för fredsfrämjande verksamhet, insatser på det humanitära området och räddningsinsatser. Varken avtalets eller anslutningsdokumentens innehåll begränsar dock avtalets tillämpningsområde.

Till PFF SOFA hör också ett tilläggsprotokoll och ett kompletterande tilläggsprotokoll, se nedan.

Närmare om avtalet

Avtalet innehåller sex artiklar. I ingressen anges vilka stater som deltar i PFF-samarbetet. Beslut om att sända och motta styrkor ska ske efter särskilda överenskommelser mellan de berörda parterna. PFF SOFA reglerar statusen för sådana styrkor när de befinner sig på en annan parts territorium och för detta ändamål hänvisas till vad som följer av Nato SOFA (se avsnitt 3.2.2). I artikel 1 anges att parterna ska tillämpa bestämmelserna i Nato SOFA som om de alla vore parter i detta avtal. I artikel 2 regleras avtalets geografiska

område och där anges att den i Nato SOFA angivna geografiska tillämpligheten i detta sammanhang ska omfatta hela PFF-området.

Den svenska reservationen

I samband med att Sverige undertecknade PFF SOFA lämnades en reservation mot den rätt avtalet ger en utländsk stat att utöva domsrätt på svenskt territorium. Regleringen finns i artikel VII i Nato SOFA. Reservationen gäller även inom ramen för det kompletterande tilläggsprotokollet.

En närmare genomgång av reservationen finns i avsnitt 4.2.7.

Tilläggsprotokollet till PFF SOFA

I tilläggsprotokollet till avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (tilläggsprotokollet) som tillkom 1995, regleras frågor om dödsstraff.

Av tilläggsprotokollet följer att för det fall att en stat har domsrätt enligt avtalet, ska en stat som har biträtt tilläggsprotokollet inte verkställa en dödsdom mot medlem av en styrka eller dess civila komponent och deras anhöriga från någon annan stat som är part i tilläggsprotokollet. I övrigt innehåller protokollet bestämmelser om godkännande, ratificering och ikraftträdande.

Det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA

Det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA, upprättades 1997 och trädde i kraft 1999. Det kompletterande tilläggsprotokollet innehåller totalt sex artiklar och dess huvudsakliga funktion är att göra Parisprotokollet tillämpligt för PFF-länderna.

I ingressen anges att parterna beaktar behovet av att upprätta och reglera statusen för militära Natohögkvarter och deras personal inom de staters territorium som deltar i PFF. Syftet är att underlätta förhållandet till de väpnade styrkorna i de enskilda stater som deltar i PFF samt behovet av att tillerkänna personal som ingår i

partnerskapsstaternas väpnade styrkor och som är placerad vid eller ansluten till militära Natohögkvarter, en lämplig status.

I artikel 2 anges att protokollsparterna ska tillämpa bestämmelserna i Parisprotokollet på militära Natohögkvarters verksamhet och deras militära och civila personal när de befinner sig inom en protokollsparts territorium. Av artikel 3 följer att det geografiska tillämpningsområdet omfattar territorier tillhörande parter till såväl Parisprotokollet som till detta protokoll. Därmed hör, utöver de Natoländer som är parter i Parisprotokollet, även de PFF-länders territorier som är parter i protokollet, till tillämpningsområdet.

3.2.2 Nato SOFA

Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) är en överenskommelse som varit gällande sedan 1951 och som reglerar den rättsliga statusen för ett Natolands styrkor när de befinner sig inom ett annat Natolands territorium. Nato SOFA har använts i decennier och fungerar som ett ”huvudavtal”, dels genom att andra statusavtal inom ramen för Nato/PFF hänvisar till detta avtal, dels genom att det använts som mall vid utformningen av andra militära statusavtal, även utanför Nato/PFF.

Nato SOFA innehåller 20 artiklar. Nedan följer en översikt av de frågor som regleras i avtalet.

De enskilda bestämmelserna

Grundläggande bestämmelser (artiklar I–VI)

Artikel I innehåller definitioner av grundläggande begrepp som förekommer i avtalstexten, såsom t.ex. styrka, civil komponent samt sändande och mottagande stat.

I artikel II bekräftas utgångspunkten att den sändande statens personal ska följa lagarna i den mottagande staten och inte ägna sig åt aktiviteter som är oförenliga med andan i avtalet.

I artikel III finns bl.a. bestämmelser om att den sändande statens styrkor är undantagna från pass- och viseringsbestämmelser och från den mottagande statens regler om kontroll och registrering av utlännningar (se avsnitt 4.2.2 och 4.2.3).

I artikel IV behandlas frågor om körkort och förarbevis. Reglerna innebär att körkort som har utfärdats av den sändande staten ska godtas även i den mottagande staten (se avsnitt 4.2.4).

I artikel V anges att den sändande statens styrkor som regel ska bära uniform i den mottagande staten (se avsnitt 4.2.5).

Artikel VI reglerar under vilka omständigheter medlemmar av en styrka får inneha och bära vapen på en mottagande stats territorium (se avsnitt 4.2.6).

Artikel VII innehåller regler om straffrättslig jurisdiktion för brott som begås på den mottagande statens territorium och om rättsligt samarbete samt befogenhet att utöva polisiär myndighet i förläggningar m.m. (se avsnitt 4.2.7).

I artikel VIII ges detaljerade bestämmelser om hur olika typer av skadeståndsanspråk ska hanteras, hur regresskrav regleras och när ersättningskrav ska efterges (se avsnitt 4.2.8).

Regler om vistelsen i värdlandet m.m. (artiklar IX–XIV)

I artikel IX finns bestämmelser om villkoren under vistelsen i värdlandet. Där regleras bl.a. inköp av varor, anställningar och sjukvård. Den sändande staten har rätt att få sjuk- och tandvård på samma villkor som mottagarlandets personal, om sådan vård inte kan ordnas på ett tillfredsställande sätt där styrkan är stationerad (se avsnitt 4.2.9).

Artikel X innehåller regler rörande beskattningen av den utsända personalen (se avsnitt 4.2.10).

I artiklarna XI–XIII finns tullbestämmelser. Som utgångspunkt gäller samma tullregler för den sändande statens personal som för mottagarlandets egna medborgare. Fordon och annan utrustning för tjänsten såväl som utrustning för personligt bruk får dock föras in och föras ut ur mottagarlandet tullfritt. Mottagarlandet är vidare skyldigt att tillhandahålla bl.a. drivmedel för den sändande statens tjänstefordon tull- och skattefritt (se avsnitt 4.2.11 och 4.2.12).

I artikel XIV finns kortfattat reglerat att gällande valutaregler ska följas i både den sändande och mottagande staten samt stöd för att vid behov reglera frågor som har med valuta att göra.

Avslutande bestämmelser (artiklar XVI–XX)

I artikel XV anges att Nato SOFA som utgångspunkt gäller även om fientligheter riktas mot Natostaterna, men att det i en sådan situation ändå vid behov finns möjlighet att upphäva tillämpningen av en enskild artikel.

I artiklarna XVI–XX finns regler om hur man löser tvister om tolkning eller tillämpning av avtalet, om översyn av avtalet och slutligen formaliabestämmelser.

3.2.3 Parisprotokollet

Protokollet om status för internationella militära högkvarter upprättades 1952 med stöd av nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet) som ett protokoll till Nato SOFA som reglerar statusen för Natos ledningsstrukturer och för dessa högkvarters militära och civila personal, samt för deras familjer, när de befinner sig på tjänsteuppdrag inom en protokollsparts territorium. Parisprotokollet består av 16 artiklar men hänvisar i materiellt hänseende huvudsakligen till statusreglerna i Nato SOFA. Nedan följer en översikt över några av de frågor som regleras i protokollet.

De enskilda bestämmelserna

Allmänna bestämmelser (artiklarna I–III)

Artikel I innehåller definitioner av vissa begrepp. Med allierat högkvarter avses överhögkvarter och varje annat internationellt militärt högkvarter som har upprättas enligt fördraget och som är direkt underställt ett överhögkvarter (Natohögkvarter²⁰).

²⁰ Beteckningen Natohögkvarter infördes 2016 (prop. 2015/16:152 s. 37).

I artikel II tydliggörs att bestämmelserna i Nato SOFA med de justeringar som bestäms i protokollet ska tillämpas på allierade högkvarter och på deras militära och civila personal samt deras anhöriga när de befinner sig inom någon protokollsparts territorium i tjänsten eller, i fråga om anhöriga, i samband med makes, makas eller föräldrars tjänstgöring.

Artikel III definierar vissa begrepp som används i Nato SOFA. Det anges t.ex. att med styrka avses personer som är placerade vid ett allierat högkvarter och som tillhör ett Natolands stridskrafter. Civil komponent avser två olika kategorier; dels personer som är anställda hos något Natolands stridskrafter men placerade vid ett allierat högkvarter, dels en viss kategori av civil personal som är direktanställd av Nato. Vidare anges att allierade högkvarter ska jämföras med styrka vid tillämpningen av vissa angivna bestämmelser i Nato SOFA.

Tolkningsregler beträffande "sändande stat" (artikel IV)

Bestämmelsen innehåller tolkningsregler som tydliggör hur Nato SOFA ska tillämpas på Natos högkvarter. Huvudregeln är att de rättigheter och skyldigheter som i Nato SOFA gäller för den sändande staten ska, vad gäller ett allierat högkvarter och dess personal samt deras anhöriga, ligga hos eller anknytas till vederbörligt överhögkvarter och dess underställda myndigheter.

Från huvudregeln anges ett antal undantag. Den rätt som tillkommer den sändande statens militära myndigheter att utöva straffrättslig och disciplinär jurisdiktion enligt artikel VII i Nato SOFA hör enligt Parisprotokollet till de militära myndigheterna, i förekommande fall den stat vars militära lagar gäller för den berörda personen. I vissa andra angivna fall ska de skyldigheter som åläggs den sändande staten eller dess myndigheter genom bestämmelser i Nato SOFA gälla både det allierade högkvarteret och den stat vars stridskrafter (eller medlem eller anställd i dess stridskrafter, eller sådana personers anhöriga) berörs. Det gäller bl.a. följande skyldigheter. Både den stat som sänder personal och det allierade högkvarteret ska se till att personalen respekterar lagarna i den mottagande staten (artikel II i Nato SOFA), båda ska underrätta den mottagande staten om

personen uteblir från tjänsten och inte skickas tillbaka till sitt hemland eller om han eller hon olovligen är frånvarande från sitt tjänsteuppdrag i mer än 21 dagar (artikel III.4 i Nato SOFA) och båda ska bistå myndigheterna vid den mottagande staten i personens anhållande och dennes överföring till den myndighet som ska utöva domsrätt (artikel VII.5.a i Nato SOFA).

Av artikelns paragraf c framgår att när det i vissa bestämmelser i Nato SOFA talas om sändande stat ska detta enligt Parisprotokollet anses vara den stat vars styrka medlemmen tillhör eller har civil anställning vid. Det gäller bl.a. det identitetskort som den sändande staten beviljat och den sändande statens skyldighet att ta emot de personer som den mottagande staten har utvisat (se artikel III.2.a respektive artikel III.5 i Nato SOFA).

Artikelns paragraf d anger att skyldigheter som åläggs sändande stat enligt vissa angivna bestämmelser i Nato SOFA ska vila på den stat vars stridskrafter den person som föranlett anspråket tillhör eller vid vilka personen är anställd. Om en sådan stat inte finns hör den sändande statens skyldigheter till det allierade högkvarter som personen i fråga tillhör. Det gäller bl.a. skadeståndsanspråk som härrör från åtalbara handlingar eller försummelser i den mottagande staten och som inte inträffat i tjänsten (artikel VIII.6 i Nato SOFA).

Slutligen anges att både den eventuella sändande staten och det allierade högkvarteret ska ha sändande stats rättigheter vid utnämnannde av den skiljedomare som avses i artikel VIII.8 i Nato SOFA.

Identitetskort (artikel V)

Av bestämmelsen framgår att varje medlem av ett allierat högkvarter ska ha ett av högkvarteret utfärdat identitetskort som ska uppvisas på begäran.

Skadestånd (artikel VI)

Artikeln innehåller tolkningsregler om hur skadeståndsbestämmelsen, artikel VIII, i Nato SOFA ska tillämpas på allierade högkvarter. Det klargörs att de skyldigheter som uppställs för parterna i Nato SOFA om att avstå från vissa fordringar gentemot

varandra ska gälla både för det allierade högkvarteret och för varje berörd part i protokollet.

Bestämmelsen innehåller ytterligare tolkningsregler. Artikel VIII punkterna 1 och 2 i Nato SOFA handlar om anspråk på grund av skadevällande handlingar som sker i tjänsten och det görs skillnad mellan skada som uppstår på offentligt ägd egendom som används under Natoverksamhet och skada på annan egendom som tillhör en part. Det klargörs att vid tillämpningen av dessa regler ska egendom som tillhör ett allierat högkvarter eller en protokollspart och som används av högkvarteret, anses vara egendom ägd av en part och använd av dess stridskrafter. Vidare framgår att skada som vållats av en medlem av en styrka eller en civil komponent eller av någon annan anställd vid ett allierat högkvarter ska anses vara skada vållad av en medlem eller en anställd i en parts stridskrafter. Det anges också att uttrycket "tillhörande en part" i artikel VIII.3 i Nato SOFA ska omfatta fartyg som ägs av ett allierat högkvarter. Artikel VIII.5 i Nato SOFA handlar om anspråk på grund av skador som uppstår i tjänsten men där den skadelidande inte är en annan samarbetande stat utan en utomstående, s.k. tredjemansskador. Det förtydligas att sådana anspråk ska omfatta även anspråk som härrör från handling eller underlåtenhet av anställda vid ett allierat högkvarter eller för sådant som ett högkvarter är rättsligt ansvarigt för och som orsakar skada inom någon protokollsparts territorium. När det gäller sådana tredjemansskador som orsakats utanför tjänsteutövning, se ovan artikel IV.d.

Beskattning av den utsända personalens lön (artikel VII)

Bestämmelsen anger att den skattebefrielse beträffande lön och arvoden som, enligt artikel X i Nato SOFA, i mottagarlandet ska beviljas sändande stats personal (medlemmar av en styrka eller en civil komponent) även ska gälla de löner och arvoden som personal vid allierade högkvarter får i denna egenskap av det land från vilket de är utsända. Bestämmelsen befriar dock inte sådana personer från beskattning i den stat i vilken de är medborgare.

Artikeln innehåller vidare ett tillägg i förhållande till Nato SOFA. Det framgår att den civila personal, tillhörande vissa av Nordatlantiska rådet bestämda kategorier, som är direktanställda av

högkvarteren ska vara befriade från skatter på löner och arvoden som de allierade högkvarteren betalar till dem i denna egenskap. En part i protokollet kan dock komma överens med högkvarteret om ett arrangemang, enligt vilket parten anställer och sedan ställer sina medborgare till högkvarterets förfogande samt står för deras löner. Den parten får i sådant fall beskatta dessa löner och arvoden, men de ska vara befriade från beskattning av andra parter.

Andra skatter och avgifter (artikel VIII)

Artikeln innehåller inledningsvis en bestämmelse om skattefrihet som inte återfinns i Nato SOFA. Det anges att i syfte att underlätta etablerandet och driften av allierade högkvarter ska sådana högkvarter, så långt som möjligt, vara befriade från avgifter och skatter som hänför sig till kostnader i det gemensamma försvarets intresse och för deras officiella bruk. Varje protokollspart ska, i syfte att ingå ett avtal om genomförande av bestämmelsen, föra förhandlingar med det allierade högkvarter som eventuellt verkar inom dess territorium. Bestämmelsen har således i praktiken endast betydelse för värdstater för Natos högkvarter och gäller endast högkvarteren, inte dess personal.

Vidare ska allierade högkvarter ha samma rättigheter som beviljas styrkor enligt artikel XI i Nato SOFA. Det handlar om vissa angivna tullbefrielser. Natos högkvarter ska således tillåtas att tullfritt ta in och föra ut tjänstefordon och annan utrustning för högkvarterens egna bruk. Högkvarterens tjänstefordon ska också vara befriade från skatter som uttas för fordon i vägtrafik. Officiella dokument under officiell försegling ska inte göras till föremål för tullinspektion. Medlemmar av högkvarteren får även tullfritt ta in och föra ut personliga ägodelar och möbler samt motorfordon för eget bruk. Det sistnämnda omfattar dock inte medborgare i den mottagande staten, om de inte ingår i en annan protokollsparts stridskrafter. Mottagarlandet är slutligen skyldigt att tillhandahålla drivmedel, oljor och smörjmedel till de allierade högkvarterens tjänstefordon, luftfartyg och fartyg skattefritt. Enligt artikeln avses med uttrycket ”avgifter och skatter” inte betalning för erhållna tjänster.

Fördelning av egendom (artikel IX)

Artikeln behandlar fördelningen mellan Natos medlemsstater av egendom som allierade högkvarter inte längre behöver. Det framgår också att mark och byggnader som den mottagande staten upplåtit kostnadsfritt, eller mot nominell betalning, för ett allierat högkvarters förfogande, ska återlämnas till den mottagande staten. Artikeln blir endast tillämplig när ett högkvarter etablerats på medlemsstatens territorium.

Rättskapacitet (artiklarna X–XI)

I artikel X beskrivs att varje överhögkvarter är en juridisk person som har rätt att ingå avtal och att förvärva och avyttra egendom. Den mottagande staten kan dock ingå överenskommelser med överhögkvarteret om att utövandet av denna rätt ska ske enligt särskilda arrangemang.

Artikel XI klargör att ett överhögkvarter kan uppträda både som kärke och svarande vid rättegångar om inte annat följer av artikel VIII i Nato SOFA samt att exekutionsåtgärder som beslag och kvarstad inte får vidtas avseende allierade högkvarters egendom eller tillgångar, förutom för vissa i Nato SOFA angivna syften, nämligen i samband med utredning av lagöverträdelser (se avsnitt 4.2.13).

Valutaregler och handlingars okränkbarhet (artiklarna XII–XIII)

Enligt artikel XII ska de allierade högkvarteren för att kunna förfoga över sin internationella budget tillåtas inneha kontanter och konton i valfri valuta. Protokollsparterna ska också underlätta högkvarterens valutaväxling och överföring av tillgångar mellan staterna.

Av artikel XIII följer att ett allierat högkvarters arkiv och andra officiella handlingar, som förvaras i dess lokaler eller som innehas av en på vederbörligt sätt godkänd medlem av högkvarteret, ska vara okränkbara, om inte högkvarteret har avstått från denna typ av immunitet (se avsnitt 4.2.14).

Avslutande bestämmelser (artiklarna XIV–XVI)

I artikel XIV anges bl.a. att protokollet och Nato SOFA, enligt beslut av Nordatlantiska rådet, helt eller delvis får tillämpas på internationella militära högkvarter och organisationer som upprättats med stöd av nordatlantiska fördraget även om de inte omfattas av definitionerna i artikel I i protokollet.

De avslutande artiklarna innehåller bl.a. regler om hur man löser meningsskiljaktigheter om tolkning eller tillämpning av protokollet samt formaliaregler.

3.3 Vårdlandsstödsavtalet

Samförståndsavtalet mellan Konungariket Sveriges regering och Nordatlantiska fördragsorganisationens Headquarters, Supreme Allied Commander Transformation samt Supreme Headquarters Allied Powers Europe om tillhandahållande av vårdlandsstöd vid genomförande av Nordatlantiska fördragsorganisationens operationer, övningar och annan liknande militär verksamhet (vårdlandsstödsavtalet) undertecknades den 4 september 2014. Det är ett övergripande ramavtal med 11 avsnitt. Det innehåller grundläggande principer och förfaranden, inklusive regler av juridisk och finansiell karaktär, beträffande det stöd som Sverige i egenskap av vårdland lämnar till Nato när Nato verkar på svenskt territorium i något avseende. Avtalet är avsett att användas över hela skalan av situationer då Sverige kan komma att ta emot Natos militära stöd, dvs. såväl i fredstid (t.ex. för övningar) som vid kris och konflikt i Sverige eller i närområdet. Genom avtalet tydliggörs det ansvar Sverige har som vårdland i förhållande till Nato och sändande länder, liksom vilket ansvar Nato och sändande länder har vid Natoledd verksamhet i Sverige. Avtalet blir tillämpligt endast i de fall Sverige först fattar ett nationellt beslut om att bjuda in Nato för att genomföra någon form av verksamhet.

Vårdlandsstödsavtalet är ett ramavtal och inför varje enskild aktivitet kommer ett särskilt genomförandeavtal att behöva ingås inom ramen för de begränsningar som anges i vårdlandsstödsavtalet.

Vårdlandsstödsavtalet har ingåtts på engelska, varför den engelska texten har företräde framför den svenska översättningen i

händelse av skiljaktigheter. En närmare genomgång av de enskilda bestämmelserna i avtalet finns i prop. 2015/16:152 s. 24–29.

Sverige har den 10 juni 2022 även ingått ett tekniskt avtal med Nato.²¹ Avtalet är ett underavtal till värdlandsstödsavtalet.

²¹ Technical Arrangement between the Government of the Kingdom of Sweden and Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) regarding the Provision of Host Nation Support for the Execution of Nato Operations/Exercises/Similar Military Activity.

4 Nato SOFA, Parisprotokollet och värdlandsstödsavtalet

4.1 Godkännande av Nato SOFA och Parisprotokollet

Förslag: Riksdagen godkänner avtalet den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och protokollet den 28 augusti 1952 om status för internationella militära högkvarter upprättade med stöd av nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet).

Bedömning: Artikel VII i Nato SOFA innebär överlåtelse av rättskipningsuppgift till andra stater. Eftersom uppgiften innefattar myndighetsutövning ska riksdagen fatta beslut i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Skälen för förslaget och bedömningen: Sverige förväntas som Natomedlem att tillträda Nato SOFA och Parisprotokollet. Avtalen förutsätter flera lagändringar. Nato SOFA innehåller även bestämmelser som innebär att andra stater ges rätt att utöva straffrättslig jurisdiktion och verkställa påföljder på svenskt territorium. Detta har bedömts innebära överlåtelse av rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning (10 kap. 8 § regeringsformen). Riksdagen ska då fatta beslut om överlåtelse i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Riksdagens godkännande krävs därför (10 kap. 3 § första stycket 1 och 2).²²

²² Det finns inget som hindrar att godkännandebeslutet och överlåtelsebeslutet fattas vid samma tillfälle, se SOU 2016:64 s. 76 m.h.t. 2001/02:KU18 s. 44 och 2008/09:UU8 s. 18.

4.2 Behovet av författningsändringar

4.2.1 Utgångspunkter

I detta avsnitt redogörs samlat för utredningens överväganden och förslag med anledning av innehållet i Nato SOFA och Parisprotokollet. Även det befintliga värdlandsstödsavtalet med Nato behandlas i den mån detta avtal berörs av att Sverige ansluter sig till de tidigare nämnda avtalen.

Redogörelsen utgår från det arbete som tidigare har gjorts för att genomföra PFF SOFA, det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet i svensk rätt. Som framgår av föregående kapitel är det materiella innehållet i de avtal som gäller inom ramen för PFF respektive för Nato, i huvudsak detsamma. Det ursprungliga avtalet, som är utgångspunkten för de övriga avtalen, är Nato SOFA. En anpassning av den svenska lagstiftningen till innehållet i Natos statusavtal har därför också genomförts i många avseenden; i samband med att Sverige tillträdde PFF SOFA (1996) och vid utvidgningen av dess tillämpning (2005) samt vid tillträdet till det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet (2016). En översikt av tidigare lagstiftningsarbeten finns i bilaga 8.

Den väsentliga skillnaden mot tidigare lagstiftningsarbete är att utgångspunkten nu är att Sverige ska ansluta sig till statusavtalen som medlem i Nato. Ett medlemskap i Nato kan medföra att ytterligare författningsändringar behöver göras. Regelverket måste på ett annat sätt än tidigare medge militära operationer som har ett vidare syfte än övningsverksamhet och som kan pågå under lång tid. Ett ökat fokus på avskräckning inom ramen för Natos avskräcknings- och försvarskoncept²³ innebär att Natos aktiviteter i ökad utsträckning genomförs som operationer och inte som övningar.

²³ Deterrence and Defence of the Euro Atlantic Area, DDA.

4.2.2 Folkbokföring

Förslag: Medlemmar av en främmande stats militära styrka eller dess civila komponent, och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering, ska inte folkbokföras.

Skälen för förslaget: Folkbokföring är den grundläggande registreringen av personer som bor i Sverige och styrs av folkbokföringslagen (1991:481). Folkbokföring innebär att fastställa personers bosättning och registrera uppgifter om identitet, familj och andra förhållanden. En folkbokförd person tilldelas också ett personnummer som identitetsbeteckning. Även om folkbokföringen i sig inte innebär några rättigheter har folkbokföringsuppgifter, som bosättning, stor betydelse för exempelvis rätten till välfärdsförmåner. Enligt 3 § folkbokföringslagen ska den som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige folkbokföras. En person anses bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Inflyttningsrekvisitet anses vara uppfyllt redan genom att personen kommer till Sverige och det är således vistelsens längd som är avgörande för frågan om folkbokföring.²⁴

Artikel III.1 i Nato SOFA anger att en styrka och dess medlemmar ska vara undantagna från de regler i den mottagande staten som avser registrering och kontroll av utlänningar. Vidare anges att de inte ska anses ha rätt att vara stadigvarande bosatta i eller uppta hemvist inom den mottagande statens territorium. I varken Parisprotokollet eller värdlandsstödsavtalet finns någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det får utläsas av de allmänna hänvisningarna till rättslig status enligt Nato SOFA (artikel IV i Parisprotokollet och avsnitt 7.2 i värdlandsstödsavtalet) att undantagen ska gälla även inom ramen för dessa avtal.

Eftersom medlemmar av en sändande stats militära styrka i vissa fall kan komma att befinna sig i Sverige under längre tid än ett år bör

²⁴ Se dock undantagen i 4 och 5 §§ folkbokföringslagen.

de undantas från de svenska folkbokföringsreglerna. När det gäller personer som ingår i en styrkas civila komponent framgår det av artikel I.1.b i Nato SOFA, artikel III.b.i. i Parisprotokollet och genom indirekt hänvisning till dessa bestämmelser i avsnitt 1.1 värdlandsstödsavtalet, att de inte kan ha sin hemvist i den mottagande staten, vilket innebär att också denna personkrets bör undantas från folkbokföring. Den civila personal vid ett Nato högkvarter som är direktanställd av Nato (Nato International Civilians) bör inte heller folkbokföras i Sverige. Gällande denna sistnämnda kategori finns visserligen inte något uttryckligt hinder mot hemvist i den mottagande staten (artikel III.b.ii i Parisprotokollet och vad avser värdlandsstödsavtalet genom en indirekt hänvisning till denna bestämmelse i avsnitt 1.1), men det är ett grundläggande syfte med statusavtal att utsänd personal ska få sina rättigheter tillgodosedda genom avtalet och inte som invånare i den mottagande staten.²⁵ Medlemmar av en främmande stats militära styrka och medlemmar av en civil komponent (såväl medföljande en styrka som direktanställd av Nato) föreslås undantas från folkbokföring genom att en ny bestämmelse införs i folkbokföringslagen. Medlemmar av en främmande stats militära styrka och medlemmar av en civil komponent som redan är folkbokförda i Sverige ska dock fortsätta vara det.

När det gäller de behov av en svensk identitetsbeteckning som kan uppkomma vid vistelse här i landet så omfattas medlemmar av en militär styrka och en civil komponent av reglerna om samordningsnummer. Det innebär att såväl den enskilde själv som svenska myndigheter kommer ha möjlighet att vid behov ansöka om eller begära ett samordningsnummer.²⁶

Det finns inga bestämmelser i något av de nu aktuella avtalen som på samma sätt som för medlemmar av en styrka eller civil komponent, innebär att anhöriga ska undantas från folkbokföring. Det är dock vanligt att statusen för anhöriga regleras i bilaterala kompletterande avtal. Sverige har ännu inte ingått några sådana avtal.

²⁵ Jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Civilian Components, A. Muñoz-Mosquera & N. Chalanouli, s. 125.

²⁶ För närvarande finns bestämmelser om samordningsnummer i folkbokföringslagen och från den 1 september 2023 i lagen (2022:1697) om samordningsnummer.

4.2.3 Pass, visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd

Förslag: Passfriheten för medlemmar av en främmande stats militära styrka ska framgå av en ny bestämmelse i utlänningsförordningen.

Viseringsfriheten för medlemmar av en främmande stats militära styrka som omfattas av Nato SOFA och Parisprotokollet, ska genomföras genom att utlänningsförordningens bestämmelse om viseringsfrihet justeras så att den omfattar också personal som kommer till Sverige inom ramen för dessa avtal.

Medlemmar av en främmande stats militära styrka och dess civila komponent ska undantas från kravet på uppehållstillstånd. Undantaget ska genomföras genom att en ny bestämmelse införs i utlänningsförordningen.

Medlemmar av en främmande stats militära styrka och dess civila komponent ska även undantas från kravet på arbetstillstånd. Undantaget ska genomföras genom ett tillägg i utlänningsförordningens bestämmelse om undantag från kravet på arbetstillstånd.

Skälen för förslaget

Regleringen om utlänningars vistelse i Sverige

Allmänna bestämmelser om utlänningars inresa, utresa och vistelse i Sverige finns i utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97). Med stöd av 2 kap. 9 § utlänningslagen får regeringen meddela föreskrifter om undantag från bestämmelser om pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd i andra fall än de som följer av lagen. Ordalydelsen av bestämmelsen är generell men av förarbetena till lagen framgår att bemyndigandet främst är avsett för att ge regeringen möjlighet att meddela närmare föreskrifter för EES-medborgare samt rätten för medborgare i Schweiz att resa in i samt vistas och arbeta i Sverige (prop. 2004/05:170 s. 270 f.). Utredningen bedömer ändå att regeringen med stöd av bemyndigandet kan föreskriva om undantag även för den personkrets som nu är i fråga. Regeringen har också i tidigare lagstiftningsärenden framhållit denna rätt (se prop. 1995/96:37

s. 28²⁷ och prop. 2015/16:152 s. 67). Regeringen har också med stöd av sitt bemyndigande förordnat i viss utsträckning om undantag för utländsk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för de redan införda statusavtalen.

Pass och visering

Av artikel III i Nato SOFA följer att medlemmar av en styrka ska vara undantagna från pass- och viseringsbestämmelser vid in- och utresa. I varken Parisprotokollet eller värdlandsstödsavtalet finns någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det får utläsas av de allmänna hänvisningarna till rättslig status enligt Nato SOFA (för Parisprotokollets del artikel IV och vad avser värdlandsstödsavtalet avsnitt 7.2) att undantag från kraven på pass och visering ska gälla även inom ramen för dessa avtal (denna bedömning har också gjorts i tidigare lagstiftningsärende, se prop. 2015/16:152 s. 66 f.). Enligt artikel III i Nato SOFA behöver medlemmar av en styrka i stället kunna uppvisa ett militärt identitetskort utfärdat av den sändande staten och förflyttningsorder som kan vara antingen individuell eller kollektiv. I Parisprotokollet finns hänvisning till bestämmelsen om identitetskort i artikel IV.c och V. I svensk rätt gäller som huvudregel att en utlänning som reser in i Sverige ska ha pass och visering, se 2 kap. 1 och 3 §§ utlänningslagen. Från kraven undantas medborgare i de nordiska länderna och länder inom EES-området. Därutöver är flera av medlemsstaterna i Nato utanför EES-området viseringsfria i Sverige genom viseringsavtal. Även utifrån gällande undantag från kraven om pass- och visering finns behov av en särskild reglering för utländsk militär personal.

För att passfrihet ska gälla även för medborgare i länder utanför EU/EES-området har i tidigare lagstiftningsärenden reglering skett inom ramen för det bemyndigande Migrationsverket har i 2 kap. 22 § utlänningsförordningen att meddela ytterligare föreskrifter om vilka handlingar som får godtas som pass (se t.ex. prop. 2015/16:152

²⁷ Regeringen uttalade då att motsvarande bemyndiganden i den då gällande utlänningslagen (1989:529) gav regeringen rätt att föreskriva undantag från kraven på pass, visum, uppehållstillstånd och arbetstillstånd för utländska trupper. Bestämmelser om regeringens bemyndiganden fanns då i direkt anslutning till varje fråga. I samband med införandet av den nu gällande utlänningslagen framgår av förarbetena att bestämmelsen i 2 kap. 9 § har samlat de bemyndiganden som fanns i den tidigare lagen.

s. 67). I de äldre föreskrifter som verket antagit om detta (MIGRFS 2014/05) framgick att för medlemmar av en styrka godtogs ett militärt identitetskort i förening med en individuell eller kollektiv förflyttningsorder som pass vid inresa och vistelse i Sverige. I nu gällande föreskrifter (MIGRFS 2021/10) finns inte någon sådan bestämmelse. Numera framgår det endast av en förteckning som har upprättats genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 1105/2011/EU att Sverige inom ramen för Natosamarbetet erkänner som resehandling ett personligt militärt identitetskort tillsammans med en kombinerad eller individuell reseorder.²⁸ För att en specifik resehandling ska godtas som pass i Sverige krävs dock att den utöver att erkännas i EU:s förteckning, också uppfyller de förutsättningar som anges i bestämmelsen i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen (om den inte uttryckligen undantas i Migrationsverkets föreskrifter), se MIGRFS 2021/10, 3 §. Bestämmelsen i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen uppställer två grundkrav på en handling för att den ska kunna godtas som pass; handlingen ska vara utfärdad av en behörig myndighet i det land där innehavaren är medborgare och den måste tillåta återresa till hemlandet eller inresa till tredje land. Därutöver ska handlingen innehålla uppgift om innehavarens medborgarskap och fullständiga namn samt födelsedatum och födelseort, uppgift om handlingens giltighetstid, innehavarens namnteckning, uppgift om vilken myndighet som har utfärdat handlingen, uppgift om handlingens giltighet för resa till Sverige och ett välliknande fotografi av innehavaren. Därtill uppställs i vissa fall krav på bestyrkt översättning.²⁹

Utredningen bedömer att den nuvarande regleringen inte är tillräcklig för att Sverige ska uppfylla avtalsförpliktelseerna i fråga om pass. Det är inte troligt att de militära identitetskorten uppfyller samtliga förutsättningar som anges i 2 kap. 4 § utlänningsförordningen. Därtill uppställer förordningsbestämmelsen fler och delvis andra krav än de som anges i fråga om identitetskortens innehåll i Nato SOFA. För att regleringen ska vara i enlighet med

²⁸ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1105/2011/EU av den 25 oktober 2011 om förteckningen över resehandlingar som möjliggör passage av de yttre gränserna och i vilka en visering kan införas samt om införandet av en mekanism för upprättandet av denna förteckning. Del III: Resehandlingar utfärdade av internationella organisationer m.m. Under rubriken "North Atlantic Treaty Organisation" framgår att Sverige erkänner "Personal military identity card combined with individual or group travel order".

²⁹ Handlingen ska vara avfattad på svenska, danska, norska, engelska, franska, italienska, spanska eller tyska eller vara försedd med en bestyrkt översättning till något av dessa språk.

statusavtalen bör det alltså införas en ny bestämmelse om vilka handlingar som godtas som pass för medlemmar av en främmande stats militära styrka. För att säkerställa att bestämmelsen ska vara tydlig och beständig bedömer utredningen att det är lämpligast att den regleras på förordningsnivå. Det kan här nämnas att EU-medlemmarna har nationell behörighet att erkänna vilka utländska handlingar som ska gälla som pass.³⁰

När det gäller undantaget från det allmänna viseringskravet för medlemmar av en styrka har Sverige redan infört ett sådant undantag i samband den utvidgade tillämpningen av PFF SOFA 2005. Bestämmelsen som finns i utlänningsförordningen 3 kap. 1 § första stycket 12 har därefter justerats till att omfatta även militär personal som kan komma till Sverige inom ramen för det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet (prop. 2015/16:152 s. 67). Bestämmelsen bör utvidgas så att den omfattar också militär personal som kan komma till Sverige inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet.³¹ Medlemmar av en civil komponent samt medföljande anhöriga omfattas av pass- och viseringskraven. Som ovan redovisats gäller dock för de allra flesta av Natos medlemsstater att medborgarna är viseringsfria för inresa i Sverige.³²

Uppehållstillstånd och arbetstillstånd

Att den mottagande staten samtycker till att den sändande statens styrkor, och annan personal, får vistas på dess territorium under den tid som syftet med vistelsen pågår, anses vara underförstått då denna rätt inte uttryckligen regleras i statusavtalen.³³ I tidigare lagstiftningsärenden har frågan om tillstånd för utländska truppers vistelse i Sverige behandlats i samband med införandet av PFF

³⁰ Se Rådets och Europaparlamentets beslut nr 1105/2011/EU, paragraf 7 och artikel 3.

³¹ Att medlemmar av väpnande styrkor som reser på uppdrag av Nato får undantas från Schengenvisering regleras även i rådets förordning (EG) nr 539/2001 av den 15 mars 2001 om fastställande av förteckningen över tredje länder vars medborgare är skyldiga att inneha visering när de passerar de yttre gränserna och av förteckningen över de tredje länder vars medborgare är undantagna från detta krav, artikel 4 punkt 2 c.

³² Natoländer utanför EES-området vars medborgare omfattas av viseringsplikt är Albanien, Montenegro och Nordmakedonien (med undantag vid biometriska pass, vilket torde innebära att civilanställd personal i dessa staters försvarsmakter är viseringsfria) samt Turkiet (med undantag för diplomater och innehavare av särskilda pass).

³³ Följer även av principen om *jus ad praesentiam*. Jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Entry and departure of visiting forces, D. Fleck s. 152. Tyskland har lämnat detta samtycke för styrkor från USA, Storbritannien och Frankrike i avtal från 1954, "Convention on the presence of foreign forces in the federal republic of Germany".

SOFA. Regeringen uttalade då att övningar som kommer att hållas i Sverige inom ramen för PFF-samarbetet kommer vara få till antalet och omfatta högst någon vecka per övning. Vid dessa förhållanden bedömdes det inte finnas skäl för särskilda bestämmelser i utlänningsförordningen. Det ansågs i stället som mer ändamålsenligt att regeringen skulle fatta beslut i frågan då tillträdesfrågan avgjordes (prop. 1995/96:37 s. 27 f.).³⁴ Vid översynen i samband med en utvidgad tillämpning av avtalet behandlades frågor om uppehållstillstånd och arbetstillstånd inte särskilt (prop. 2004/05:7). I syfte att möjliggöra ett ändamålsenligt stöd från Natos medlemsstater finns behov av en mer reglerad och tydlig ordning i fråga om de rättsliga förutsättningarna för den utländska personalens vistelse här.

Inledningsvis kan konstateras att ett undantag från det allmänna viseringskravet inte i sig ger någon rätt till en längre tids vistelse i landet.³⁵ Enligt huvudregeln i svensk rätt behöver utlänningar som vistas i Sverige uppehållstillstånd (tillstånd att vistas i Sverige) om vistelsen överstiger tre månader, se 2 kap. 5 § utlänningslagen. Uppehållstillstånd kan ges för viss tid (tidsbegränsat uppehållstillstånd) eller utan tidsbegränsning (permanent uppehållstillstånd), se 2 kap. 4 § utlänningslagen. Kravet på uppehållstillstånd gäller inte för nordiska medborgare eller för personer som har uppehållsrätt. Hitsänd personal från EES-länder kan komma att anses ha uppehållsrätt här i landet.³⁶ Många medlemsstater i Nato är även EU-medlemmar men det är de som omfattas av krav på uppehållstillstånd som är gränssättande för behovet av anpassning av de svenska reglerna. I nuvarande utlänningslagstiftning finns det inte någon egentlig tillståndsgrund som omfattar medlemmar av en främmande

³⁴ Statens invandrarverk framhöll då att undantag från skyldigheten att söka visum, uppehållstillstånd och arbetstillstånd inte bör göras i form av enskilda beslut av regeringen utan bör ges en generell utformning i förordningsform.

³⁵ Viseringsfriheten gäller i förhållande till Schengenvisering, vilken som huvudregel kan ges för en sammanhållen vistelsetid upp till 90 dagar.

³⁶ Antingen genom att personen betraktas som arbetstagare i Sverige (begreppet arbetstagare ska enligt EU-domstolens praxis tolkas generöst även om det behöver vara fråga om ett faktiskt och verkligt arbete av ekonomiskt värde) eller har tillräckliga tillgångar för sin försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige, jfr 3 a kap. 2 § första stycket 1 och 4 utlänningslagen. EU-kommissionen och EU-domstolen har slagit fast att personer som omfattas av den s.k. Wienkonventionen (diplomater) och anställda i en internationell organisation, också i sin egenskap som unionsmedborgare har de rättigheter som följer av rörlighetsdirektivet. Det talar för samma bedömning också beträffande unionsmedborgare som inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering vistas i ett annat EES-land.

stats militära styrka eller dess civila komponent. Av ordalydelsen i bestämmelsen i 5 kap. 10 § utlänningslagen om tillstånd för arbete, besök eller studier kan sådan utländsk personal möjligen omfattas. I fråga om arbete kopplar dock denna bestämmelse till reglerna om arbetstillstånd i 6 kap. samma lag, vilka reglerar arbetskraftsinvandring från tredje land till den svenska arbetsmarknaden, och i fråga om besök (som är den rättsliga grund som hittills har återstått i de enstaka fall som uppkommit) är det andra förutsättningar som gäller för vistelsen. Därtill kan tillstånd på besöksgrunden endast ges för kortare vistelser.³⁷ Ska den utländska personalen omfattas av kravet på uppehållstillstånd bör alltså en ny tillståndsgrund införas. Med beaktande av att uppehållstillstånd i dessa fall ska ges av skäl som har att göra med statens intresse, bör en sådan grund med fördel vara utformad så att tillstånd under vissa förutsättningar *ska* beviljas. Av samma skäl bör övervägas om behörigheten att ansöka om tillstånd ska läggas hos t.ex. Försvarsmakten i stället för hos de enskilda individerna.³⁸ Upphållstillstånd i dessa fall skulle också med stöd av 20 § utlänningslagen kunna meddelas av Regeringskansliet (Försvarsdepartementet), utifrån en liknande ordning som gäller i fråga om utländska diplomater. När det gäller medlemmar av en styrka framgår det vidare av artikel III.1 i Nato SOFA att dessa ska vara undantagna från de regler i den mottagande staten som avser registrering och kontroll av utlännningar. Detta kan innebära att militär personal inte kan göras till föremål för gängse kontroller vid handläggning av tillståndsärenden och de skulle därmed behöva undantas från t.ex. registerslagningar.

Det finns emellertid flera skäl till att i stället undanta utländsk militär och civil personal från kravet på uppehållstillstånd. Inte minst är det, i enlighet med det övergripande målet om ett effektivt samarbete, angeläget att i så stor utsträckning som möjligt underlätta för den sändande statens personal att vistas i Sverige. Vidare förutsätter varje vistelse att det finns en inbjudan från regeringen eller en svensk myndighet. Något som både är uttryck för att

³⁷ Att endast kortare uppehållstillstånd ska beviljas på denna grund har stöd i förarbetena till den ursprungliga bestämmelsen, se prop. 1994/95:179 s. 66 f. och konstateras även av Migrationsöverdomstolen i avgörandet i MIG 2008:15.

³⁸ Jfr utformningen av bestämmelsen om uppehållstillstånd för s.k. bevispersoner i 5 kap. 15 § utlänningslagen. I dessa fall är det förundersökningsledaren, eller i vissa fall socialnämnden, som ansöker om uppehållstillstånd.

individerna befinner sig här i landet med den svenska statens samtycke och innebär att det inte kommer kunna bli fråga om några vistelser på individens eller den sändande statens eget initiativ. Till detta kommer att den sändande staten ofrånkomligen kommer att ha ett bestämmande inflytande över vilka individer som skickas till Sverige. Något som innebär att tillståndsprövningen i dessa fall närmast skulle utgöra en formalitet, men samtidigt medföra en administrativ börda och handläggningstider. Utredningen anser att det också utifrån detta hänseende finns skäl att undvika förvaltningsbeslut i så stor utsträckning som möjligt när det gäller personal som kommer till Sverige inom ramen för de aktuella statusavtalen. Att låta den utsända personalen omfattas av krav på uppehållstillstånd skulle vidare få den följd att det i varje enskilt fall behöver vara klarlagt om personen har uppehållsrätt i Sverige, eftersom behovet av uppehållstillstånd uppkommer först vid en bedömning att uppehållsrätt inte föreligger. Denna fråga uppkommer inte på samma sätt om den utländska personalen undantas från kravet på uppehållstillstånd. Ett undantag från tillståndskravet innebär sammantaget att regleringen görs tydlig och effektiv.

Mot skälen för undantag bör ställas de säkerhetsrisker som följer av att inte närmare kontrollera individer som kommer till Sverige. I detta avseende bör, utöver de skäl som angetts ovan, framhållas att det endast är fråga om anställda i andra Natoländers försvarsmakter, vilka inom ramen för sina anställningar typiskt sett är föremål för nationella kontroller. Säkerhetsriskerna får sammantaget bedömas som låga. Utredningen anser att övervägande skäl talar för att undanta medlemmar av en främmande stats militära styrka och dess civila komponent från kravet på uppehållstillstånd, under den tid som personerna tjänstgör i Sverige.³⁹ Ett sådant undantag föreslås genomföras i svensk rätt genom att en ny bestämmelse införs i utlänningsförordningen.

Huvudregeln om arbetstillstånd finns i 2 kap. 7 § utlänningslagen och innebär att en utlänning som ska arbeta i Sverige behöver ha arbetstillstånd, även om personen har sin anställning utomlands.⁴⁰

³⁹ En sådan ordning kan i enstaka fall komma att innebära att en medlem av en civil komponent behöver giltig visering för vistelse upp till 90 dagar men inte något ytterligare tillstånd om vistelsen varar längre tid än så.

⁴⁰ Krav på arbetstillstånd gäller inte för nordiska medborgare eller för personer som har uppehållsrätt, se 2 kap. 8 b och 8 c §§ utlänningslagen.

Regleringen finns vidare i 6 kap. samma lag samt i 5 kap. utlänningsförordningen. Det är inte självklart att utländsk militär och civil personal som kommer till Sverige ska anses utföra sådant arbete att de ska omfattas av kravet på arbetstillstånd.⁴¹ De gör inget anspråk på inträde till den svenska reguljära arbetsmarknaden och det kommer endast att vara fråga om arbete i Sverige efter en inbjudan som avser ett tydligt syfte och en begränsad tid. Därutöver är en förutsättning för arbetstillstånd att utlänningen har ett uppehållstillstånd. Redan den omständigheten att medlemmar av en främmande stats militära styrka och dess civila komponent kommer vara undantagna från krav på uppehållstillstånd bör rimligen få till följd att de även ska undantas från krav på arbetstillstånd.

För att regleringen ska vara tydlig och effektiv anser utredningen att utländsk militär och civil personal som befinner sig i Sverige inom ramen för statusavtalen, ska undantas från kravet på arbetstillstånd. Undantaget föreslås genomföras i svensk rätt genom att utlänningsförordningens befintliga bestämmelse om undantag från arbetstillstånd justeras så att den också omfattar den nu aktuella personkretsen. Utredningen har övervägt att uttryckligen ange de aktuella statusavtalen men anser att det skulle tynga författningstexten och samtidigt få en begränsad praktisk betydelse.

Medföljande anhöriga omfattas av gällande regler om uppehållstillstånd och arbetstillstånd, med de undantag som följer av utlänningslagen. Det finns i nuläget inte skäl att förordna om särskilda undantag för denna personkategori.

4.2.4 Körkort

Bedömning: Bestämmelserna om körkort i Nato SOFA och Parisprotokollet kräver ingen ändring av de svenska körkortsreglerna.

⁴¹ Personal från en utländsk försvarsmakt omfattas inte av någon befintlig undantagsbestämmelse om arbetstillstånd. I bestämmelsen i 6 kap. 2 § tredje stycket utlänningslagen undantas krav på arbetstillstånd om det följer av ett internationellt avtal. I förarbetena till bestämmelsen nämns det associeringsavtal mellan Turkiet och EU som bl.a. rör frågor om arbetstillstånd, samt avtal som Sverige ingått med Australien och Nya Zeeland om s.k. ferietillstånd. Bestämmelsen ansågs kunna bli tillämplig också avseende nya avtal, men förträdesvis inom EU:s område, se prop. 2004/05:170 s. 211 f.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel IV i Nato SOFA ska körkort som utfärdats i den sändande staten erkännas i den mottagande staten. Alternativt ska den mottagande staten utan att kräva förarprov själv utfärda körtillstånd eller körkort till medlem av en styrka eller civil komponent som innehar motsvarande körtillstånd eller körkort utfärdat av den sändande staten. Parisprotokollet innehåller inte någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det får utläsas av de allmänna hänvisningarna till rättslig status enligt Nato SOFA i artikel IV att denna rätt ska gälla även inom ramen för protokollet (denna bedömning har också gjorts i tidigare lagstiftningsärenden, se prop. 2015/16:152 s. 68 f.). I 6 kap. körkortslagen (1998:488) finns regler om utländska körkort. Som huvudregel gäller att en utländsk medborgare får köra fordon i Sverige i enlighet med dennes giltiga nationella körkort i hemlandet. Som undantag gäller om körkortet är utfärdat i en stat utanför EES och innehavaren är folkbokförd i Sverige sedan mer än ett år. I dessa fall är körkortet inte giltigt i Sverige, vilket följer av 6 kap. 2 § andra stycket körkortslagen.

När det gäller medlemmar av en främmande stats militära styrka eller dess civila komponent, från en stat utanför EES, kommer svensk rätt stå i överensstämmelse med statusavtalens bestämmelse om körkort, genom att dessa personer inte kommer att folkbokföras i Sverige (se avsnitt 4.2.2). Vid detta förhållande krävs ingen ändring av de svenska körkortsreglerna.⁴² Även bestämmelsen i 6 kap. 1 § andra stycket körkortslagen som i vissa fall uppställer krav på bestyrkt översättning för att utländskt körkort ska anses som giltigt i Sverige, är förenlig med statusavtalen.⁴³

4.2.5 Bärande av uniform

Bedömning: Bestämmelserna i Nato SOFA och Parisprotokollet om rätten att bära uniform kräver inte någon författningsändring.

⁴² Om anhöriga ska omfattas av denna rättighet, vilket införts bl.a. i Tyskland, kan det uppkomma behov av anpassning av körkortsreglerna.

⁴³ Samtliga de Natomedlemstater som inte är EES-stater och inte heller är engelskspråkiga är anslutna till den konvention om vägtrafik som har undertecknats i Wien den 8 november 1968.

Skäl för bedömningen: Artikel V i Nato SOFA ger den sändande staten rätt att bära uniform i enlighet med den mottagande statens regler. Parisprotokollet innehåller inte någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det får utläsas av de allmänna hänvisningarna till rättslig status enligt Nato SOFA i artikel IV att denna rätt ska gälla även inom ramen för protokollet (denna bedömning har också gjorts i tidigare lagstiftningsärendet, se prop. 2015/16:152 s. 69).

Enligt 11 § förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordningen) får inte utländsk militär personal bära uniform inom Sveriges landområden utan tillstånd av Försvarsmakten. Det allmänna förbudet för militära styrkor från ett land att i ett annat land bära uniform är ett uttryck för staters suveränitet. Vid internationellt militärt samarbete är det dock regelmässigt så att besökande staters förband tillåts att uppträda i uniform. Detta framgår vanligen av en överenskommelse mellan länderna.

I det tidigare lagstiftningsarbetet har det svenska regelverket bedömts som tillräckligt för att tillgodose rätten att bära uniform enligt PFF SOFA. Försvarsmakten har också fört fram att den nuvarande ordningen fungerar väl. Som regel lämnas tillstånd efter ansökan från den besökande staten men tillstånd kan i vissa fall lämnas även utan ansökan. I en situation då IKFN-förordningen inte gäller, dvs. om Sverige kommer i krig (1 §), får tillstånd lämnas efter regeringens bestämmande. Utredningen gör sammantaget bedömningen att den nuvarande regleringen måste anses tillgodose de krav på rätten att bära uniform som gäller också enligt Nato SOFA och Parisprotokollet.

4.2.6 Rätten att bära vapen

Bedömning: Bestämmelserna i Nato SOFA och Parisprotokollet i fråga om rätten att bl.a. inneha skjutvapen kräver inte någon författningsändring.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel VI i Nato SOFA har en medlem av en styrka rätt att inneha och bära vapen på den

mottagande statens territorium. Parisprotokollet innehåller inte någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det får utläsas av de allmänna hänvisningarna till rättslig status enligt Nato SOFA i artikel IV att rätten att inneha och bära vapen ska gälla även inom ramen för protokollet (denna bedömning har också gjorts i tidigare lagstiftningsärenden, se prop. 2015/16:152 s. 65). Av naturliga skäl måste de rättigheter som artikel VI uttryckligen ger uttryck för också anses innebära en rätt för den sändande staten att föra in vapen i den mottagande staten.⁴⁴ Att regleringen i Nato SOFA omfattar en rätt till införsel av vapen har också varit regeringens synsätt i tidigare lagstiftningsarbete (prop. 2004/05:7 s. 44 f. och prop. 2015/16:152 s. 65).

Av 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) framgår att tillstånd krävs för att bl.a. föra in vapen och ammunition i Sverige. I 11 kap. 3 § samma lag ges regeringen befogenhet att i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Bakgrunden till bestämmelsen är att det vid internationellt samarbete av förevarande slag är önskvärt att all materiel, inklusive skjutvapen, ammunition och ljuddämpare, utan onödiga tullformaliteter och tillstånd kan föras mellan de länder som deltar i samarbetet (prop. 1995/96:52 s. 88 och prop. 2021/22:46 s. 39). Av bestämmelsen i 11 kap. 3 § framgår att regeringen får ge samma beslutanderätt till Försvarsmakten. Detta har också gjorts i bestämmelsen i 4 kap. 7 § vapenförordningen (1996:70) som infördes 2020. I samband med ändringen av 11 kap. 3 § vapenlagen förtydligades också att paragrafen avser beslut i enskilda fall, dvs. att det är fråga om förvaltningsbeslut.⁴⁵ Ordningen med beslut i enskilda fall har dock varit gällande allt sedan bestämmelsen infördes.⁴⁶ Bemyndigandet i dessa fall har på detta sätt en annan utformning än motsvarande bemyndiganden som regeringen getts under senare tid, då regeringen i stället kan föreskriva om undantag

⁴⁴ Jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Arms, J. Nijhof, s. 203. Se även fotnot 40 ang. att det anges i protokoll från den arbetsgrupp som tog fram Nato SOFA, att den mottagande staten behöver undanta den sändande staten från regler som begränsar innehav, rätten att bära eller import av vapen. Summary Record of a Meeting of the Working Group on Status, 20 april 1951, MS-R(51) 12, para 8.

⁴⁵ Se prop. 2019/20:200 s. 72.

⁴⁶ Bestämmelsen infördes i samband med den nuvarande vapenlagens tillkomst 1996.

från lagen.⁴⁷ Ordningen med beslut i enskilda fall förefaller ha sin bakgrund i hur regeringen inom ramen för den äldre vapenlagen⁴⁸ hanterade behov av att undanta utländska militära styrkor från den svenska vapenregleringen. Lagen innehöll ingen uttrycklig grund för undantag i dessa fall och regeringen synes därför ha fattat beslut med stöd av det generella undantag som fanns för staten.⁴⁹

Rättigheterna för den sändande staten i fråga om vapen uppkommer enligt Nato SOFA oberoende av vilken verksamhet som ska utföras på den mottagande statens territorium. Avtalet ger således inget utrymme för den mottagande staten att frånta eller begränsa rättigheterna och frågor om bl.a. behov av vapen samt vapentyp är enligt Nato SOFA den sändande staten sak att avgöra.⁵⁰ Myndigheterna i den sändande staten ska dock välvilligt behandla begäran från den mottagande staten vad gäller avtalets rättigheter i fråga om vapen, artikel VI i Nato SOFA. Ytterst avgör också den mottagande staten i vilka fall det ska bli aktuellt med undantag från vapenregleringen, genom att varje vistelse måste föregås av en inbjudan.

Utredningen anser mot den angivna bakgrunden att det framstår som mer ändamålsenligt att reglera undantaget för en främmande stats militära styrka på förordningsnivå. Lämpligen genom en bestämmelse som undantar en styrka som befinner i Sverige inom ramen för uttryckligt angivna statusavtal. Möjligen också med möjlighet för Försvarsmakten att besluta om undantag i andra fall. Den nuvarande regleringen, som är inarbetad, innebär emellertid att Sverige ändå lever upp till de rättigheter som Nato SOFA och Parisprotokollet ger uttryck för i fråga om vapen. Det finns enligt utredningen därför inte tillräckliga skäl att nu föreslå en ändring.

Det bör i detta sammanhang också sägas att Nato inte har någon egen styrka utan att samtlig militär personal är sådan som är utsänd av de allierade. Nato äger inte heller egna skjutvapen eller ammunition (enligt vapenlagens definition), utan de vapen som

⁴⁷ Enligt 11 kap. 1 § f vapenlagen får regeringen meddela föreskrifter om att lagen inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som en företrädare för en annan stats myndighet eller för Europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån medför vid tillfällig tjänstgöring i Sverige eller vid resa för tjänsteändamål genom Sverige.

⁴⁸ Vapenlagen (1973:1176).

⁴⁹ Detta synsätt byggde på tanken att den främmande statens väpnade styrka var den svenska statens gäst på svenskt territorium och därmed omfattades av lagens undantag, se prop. 1995/96:52 s. 88.

⁵⁰ Jfr *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Arms, J. Nijhof, s. 199, med hänvisningar till mötesprotokoll vid förhandlingarna inför Nato SOFA, se fotnot 3, 4 och 11.

innehas av den militära personalen, under Natoledd verksamhet och vid Natohögkvarter, är sådana som tillhör berörda stater. Även dessa verksamheter omfattas alltså av regleringen om ”en främmande stats militära styrka” i vapenlagen (jfr prop. 2015/16:152 s. 65).

Nato SOFA innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse om ammunition. En sådan rätt för en främmande stats styrka att inneha ammunition kan regleras i bilaterala tilläggsavtal.⁵¹ Frågan har för svenska förhållanden reglerats i avsnitt 7.2 i den tekniska överenskommelse till värdlandsstödsavtalet som Sverige ingått med Nato den 10 juni 2022 (se avsnitt 3.3).

4.2.7 Straffrättslig jurisdiktion m.m.

Bedömning: Bestämmelserna om jurisdiktion och rättsligt samarbete i artikel VII i Nato SOFA medför inte att det finns behov av författningsändringar. Sverige behöver inte vid tillträde till Nato SOFA avge en reservation som begränsar en sändande stats rätt att utöva jurisdiktion inom en mottagande stats territorium, när Sverige är mottagande stat.

Skälen för bedömningen: Artikel VII i Nato SOFA innehåller regler om straffrättslig jurisdiktion för brott som begås på den mottagande statens territorium. Reglerna innebär en fördelning av domsrätt mellan den sändande och mottagande staten enligt en viss systematik. Avtalet föreskriver inte straffrättslig immunitet för någon personalkategori.

Som utgångspunkt enligt artikel VII kan den sändande staten utöva jurisdiktion över personal som omfattas av militär lag i den staten (flaggprincipen), samtidigt som den mottagande staten har domsrätt över lagöverträdelser som har begåtts på dess territorium (territorialitetsprincipen). Detta anslag, som varken ger den sändande eller mottagande staten företräde, leder emellertid till att det behövs ytterligare regler för att avgöra vilket land som har primär jurisdiktion. Till att börja med har den sändande staten exklusiv jurisdiktion om gärningen är straffbar i den staten men inte i den mottagande staten. Omvänt har den mottagande staten ensam

⁵¹ Se t.ex. tilläggsavtal mellan USA och Polen 11 december 2009, se *The Handbook of the Law of Visiting Forces*, Arms, J. Nijhof, s. 200, fotnot 14.

behörighet att lagföra gärningar som endast bryter mot det landets lagar. I konkurrensfallen, som torde vara det stora flertalet fall, har den sändande staten primär jurisdiktion över lagöverträdelser som riktar sig enbart mot den statens egendom eller säkerhet eller enbart mot en annan medlem i styrkan eller en civilanställd från den staten eller dess anhöriga eller mot egendom tillhörig någon av dessa kategorier. Den sändande staten har även primär jurisdiktion över lagöverträdelser som beror på en handling eller underlåtenhet vid tjänsteutövning. I alla andra fall har den mottagande staten primär rätt att utöva jurisdiktion. Den stat som inte har jurisdiktion kan, om den anser att det skulle vara av särskild betydelse, begära att den stat som har primär jurisdiktion avstår från sin rätt. En sådan begäran ska behandlas välvilligt av den stat som har jurisdiktion.

Artikel VII innehåller vidare bestämmelser om rättsligt samarbete m.m.

- Staterna ska lämna varandra ömsesidigt bistånd med anhållande och överlämnande till den myndighet som har domsrätt liksom bistånd med utredningsåtgärder och bevisupptagning.
- Myndigheterna i den mottagande staten ska underrätta militärmyndigheterna i den sändande staten om en medlem av den statens styrka eller av en civil komponent eller deras anhöriga har anhållits.
- En medlem av en styrka eller av en civil komponent, som den mottagande staten har domsrätt över, får kvarstanna i den sändande statens förvar till dess att åtal har väckts i den mottagande staten.

Den mottagande staten ska välvilligt pröva en begäran från myndigheterna i den sändande staten om biträde med att verkställa ett fängelsestraff som har dömts ut inom den mottagande statens territorium. En sändande stat får inte verkställa ett dödsstraff i en mottagande stat om inte lagen i den staten har dödsstraff för liknande fall.

Artikeln innehåller även en uppräkningslista av minimirättigheter som ska tillförsäkras en tilltalad som tillhör en sändande stat en rättvis rättegång i mottagarlandet samt ett förbud mot dubbel lagföring – ett avgörande i en mottagande stat ska ha rättskraft i en sändande stat och omvänt.

Slutligen ger artikel VII reguljära militära förband som ingår i en styrka rätt att utöva polisiär myndighet i förläggningar, anläggningar och andra utrymmen som den disponerar.

Genomförandet av artikel VII i Nato SOFA i svensk rätt

Bestämmelserna i Nato SOFA om jurisdiktion och rättsligt samarbete har genomförts i svensk rätt inom ramen för PFF-samarbetet med Nato. Även Parisprotokollet, som inte innebär några materiella avvikelser från reglerna om jurisdiktion i Nato SOFA, har genomförts inom denna ram (se prop. 2015/16:152 s. 38–44). De statusregler som gäller mellan Nato och Sverige är tillämpliga även när en Natoledd styrka kommer till Sverige i enlighet med världsstödsavtalet (se a. prop. s. 41). Genomförandet grundar sig i huvudsak på följande lagstiftning.

I 2 kap. brottsbalken finns bestämmelser om svensk straffrättslig jurisdiktion. Enligt 2 § första stycket 3 och 4 får åtal – till skillnad från mot vad som annars är utgångspunkten när ett brott har begåtts i Sverige – väckas endast om åtalsförordnande har meddelats, om brottet

- har begåtts av en utlänning som saknar hemvist i Sverige men som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, eller
- har begåtts av en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige som tjänstgör i en annan stats militära styrka och som befinner sig här i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige.

Åtalsförordnande meddelas i dessa fall av regeringen. Härigenom säkerställs att åtal inte väcks vid svensk domstol i en situation när Sverige är mottagande stat och det i och för sig föreligger svensk domsrätt i enlighet med territorialitetsprincipen, men en internationell överenskommelse om militärt samarbete eller internationell krishantering som Sverige är bunden av, innebär att en annan stat ska ha primär domsrätt (p. 3). Kravet på åtalsförordnande gäller för alla typer av brott och oavsett om de har begåtts inom eller

utom tjänsten. Bestämmelsen omfattar samtliga personer som har någon officiell funktion hos den främmande staten. Personalen kan vara militär eller civil. Familjemedlemmar, som helt privat medföljer en styrka, omfattas inte av bestämmelsen.

Den senare punkten (p. 4) tydliggör att kravet på åtalsförordnande även gäller för en svensk medborgare eller utlänning med hemvist i Sverige om personen i fråga tjänstgör vid en utländsk militär styrka (jfr artikel VII.4. Nato SOFA). Denna bestämmelse avser endast militär personal. Såväl anställda vid den utländska statens militärmakt som värnpliktiga omfattas av regleringen.

När Sverige är sändande stat finns i 2 kap. 3 och 4 §§ brottsbalken reglerat när svensk domstol är behörig att döma över brott som har begåtts utanför Sverige. Det handlar om en vidsträckt och till synes heltäckande behörighet. Krav på dubbel straffbarhet uppställs inte om brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig. I dessa fall krävs inte heller åtalsförordnande, som annars är huvudregel för att åtal ska få väckas för brott som avses i 3 och 4 §§. En lagakraftvunnen utländsk dom genom vilken frågan om ansvar för brott har prövats utgör enligt 9 § första stycket, med några undantag, hinder mot lagföring i Sverige beträffande de gärningar som omfattats av prövningen. Slutligen följer av 12 § att de begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, ska iakttas.

Bestämmelser om utlämning för brott finns i lagen (1957:668) om utlämning för brott (utlämningslagen). Lagen tillåter utlämning även för militära brott om det följer av en internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och det sökande landet (5 § första stycket). Utlämningslagen gäller inte om lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder eller lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder är tillämplig i förhållande till den andra staten. Lagen gäller inte heller om avtalet om handel och samarbete mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergi-gemenskapen, å ena sidan, och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, å andra sidan, och den tillhörande lagen (2021:709) med kompletterande bestämmelser om

straffrättsligt samarbete mellan Europeiska unionen och Förenade kungariket, är tillämpliga.

Bestämmelser om bistånd med utredningsåtgärder och bevisupptagning m.m. finns huvudsakligen i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Bestämmelser om rättegången i svenska domstolar finns i rättegångsbalken. Vidare är artikel 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), om rätt till en rättvis rättegång, tillämplig.

När det gäller rätten för en sändande stats reguljära militära förband, som ingår i en styrka, att utöva polisiär myndighet inom egna förläggningsområden, anläggningar och andra utrymmen som den disponerar, har en sådan rätt ansetts följa av vedertagna principer om internationellt militärt samarbete. I samband med anslutningen till PFF SOFA har regeringen gjort bedömningen att det inte krävs någon uttrycklig bestämmelse i svensk lag för att en sådan rätt ska föreligga.⁵² Enligt Parisprotokollet (artikel III.2) ska ett Natohögkvarter betraktas som en styrka i detta avseende och får således också upprätthålla ordning och säkerhet inom sitt område.

Efter genomgång av de redovisade bestämmelserna bedömer utredningen att lagstiftningen är tillräcklig för att Sverige ska kunna leva upp till de åtaganden som artikel VII i Nato SOFA innebär. Detta gäller både när Sverige är sändande och mottagande stat.

Den svenska reservationen och skälen för denna

När Sverige 1996 anslöt sig till PFF SOFA reserverade sig Sverige mot bestämmelsen i artikel VII om rätt för den sändande staten att på svenskt territorium utöva straffrättslig jurisdiktion eller att verkställa påföljder för brott. Finland har vid tillträde till samma avtal lämnat en deklARATION med motsvarande innebörd. PFF SOFA hänvisar till Nato SOFA och får sitt egentliga avtalsinnehåll därifrån. Med hänvisningen till artikel VII i PFF SOFA avses därför samma artikel i Nato SOFA. Den svenska reservationen har följande lydelse.

⁵² Prop. 2004/05:7 s. 39 och 40. Se även *The Handbook of the Law of Visiting Forces, Military Law Enforcement*, J. Voetelink, s. 271 f.

Sveriges regering anser sig inte vara bunden av artikel I i avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor i den utsträckning som denna artikel hänför sig till bestämmelserna i artikel VII i avtalet mellan parterna i Nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor, som ger de sändande staterna rätt att utöva domsrätt inom en mottagande stats territorium, när Sverige är mottagande stat. Reservationen inbegriper inte de åtgärder som vidtas av militärmyndigheterna i en sändande stat, vilka är trängande nödvändiga för att upprätthålla lugn och ordning inom styrkan.

För den svenska reservationen angavs två skäl.

För det första att en sändande stat knappast kunde ha något behov av att utöva domsrätt på svenskt territorium inom ramen för PFF-samarbetet, som på sin höjd skulle kunna föranleda någon enstaka övning per år och att varje övning inte bedömdes pågå längre än högst ett par veckor. Det ansågs därför inte motiverat att ge främmande stater en så långtgående rätt som straffrättskipning på svenskt territorium.

För det andra att det fanns en risk för att utövandet av en sådan domsrätt skulle kunna komma i konflikt med svensk grundlag genom att det i Nato SOFA inte finns någon bestämmelse som hindrar den sändande staten från att under utövandet av sin domsrätt döma till dödsstraff. Redan meddelandet av en dödsdom på svenskt territorium bedömdes strida mot 2 kap. 4 § regeringsformen, enligt vilken dödsstraff inte får förekomma (jfr prop. 1995/96:37 s. 28–33).

Det finns i en Natokontext skäl att tillåta allierade att utöva jurisdiktion på svenskt territorium

Vid ett medlemskap i Nato ställer sig Sverige bakom Natos fulla politiska och legala regelverk (acquis) utan reservationer. Nato är en konsensussökande organisation i vilken beslut tas med enighet. Det finns en förväntan hos övriga allierade att Sverige ska tillträda aktuella avtal utan reservationer. Inget medlemsland har i dag lämnat någon reservation vid tillträdet till Nato SOFA.

Vid ett medlemskap i Nato kan det på ett helt annat sätt än vad som varit fallet inom ramen för PFF-samarbetet bli aktuellt att under längre tid stationera styrkor från andra Natoländer i Sverige. Det finns vid sådant förhållande ett större praktiskt behov för en sändande stat att utöva jurisdiktion på svenskt territorium. Det är

därför i en Natokontext motiverat att tillåta allierade länder att i landet utöva straffrättskipning i den omfattning som följer av artikel VII i Nato SOFA.

Att medge andra stater att utöva straffrättslig jurisdiktion på svenskt territorium innebär överlåtelse av rättskipningsuppgift. Uppgiften innebär ett ingrepp i svensk suveränitet och måste anses innefatta myndighetsutövning. Detta gäller även om det är en annan stats myndighet som utövas i Sverige. Eftersom det inte handlar om rättskipningsuppgift som direkt grundar sig på regeringsformen kan den med stöd av 10 kap. 8 § regeringsformen överlåtas till en annan stat. Riksdagen ska i ett sådant fall besluta om överlåtelsen med kvalificerad majoritet i den ordning som anges i 6 § andra stycket.

Enligt artikel VII 7.b i Nato SOFA ska myndigheterna i den mottagande staten välvilligt pröva en begäran från myndigheterna i den sändande staten om biträde avseende verkställande av fängelsestraff som ådömts av myndigheterna i den sändande staten enligt denna artikel inom den mottagande statens territorium. Enligt 1 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom (verkställighetslagen) får regeringen, om det påkallas av en överenskommelse som Sverige ingått med främmande stat, förordna att frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande som i den främmande staten dömts ut eller beslutats efter rättegång i brottmål, får verkställas i Sverige enligt denna lag. Att påföljden dömts ut på svenskt territorium av den främmande staten borde inte påverka bestämmelsens tillämplighet. Det finns således inte behov av att komplettera lagstiftning för att Sverige ska kunna leva upp till avtalsvillkoren i denna del.

Frågan om dödsstraff

Enligt 2 kap. 4 § regeringsformen får dödsstraff inte förekomma. Förbudet gäller undantagslöst, även i krigstid. Till detta kommer att Europakonventionen sedan 1995 gäller som svensk lag. Sverige är även folkrättsligt bunden av konventionen. Genom den rättsutveckling som har skett genom först protokoll nr 6 till Europakonventionen och senare protokoll nr 13 till samma konvention, som båda har ratificerats av Sverige, har dödsstraffet kommit att avskaffas såväl i fred som i krig. Ingen får dömas till ett sådant straff

eller avrättas. Förbudet mot dödsstraff har i Europadomstolens praxis tolkats också som ett förbud att utvisa någon till ett land där han eller hon riskerar ett sådant straff, se bl.a. dom den 8 november 2005 i målet Bader mot Sverige. Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Av de länder som i dag är medlemmar i Nato är det enbart USA som har dödsstraff. I Uniform Code of Military Justice, som är den straff- och processlag som är tillämplig på amerikansk militär personal, föreskrivs dödsstraff för 14 brott. För att dödsstraffet ska vara tillämpligt förutsätts för flertalet av de aktuella brotten att det råder krigstillstånd. För mord finns dödsstraff i straffskalan även i fredstid. Ansvaret för brott prövas av en militär domstol, Court Martial. För att ett utdömt dödsstraff ska få verkställas krävs att presidenten godkänner det. Den senaste avrättningen av en militär i USA skedde 1961.

Mot denna bakgrund kan inte uteslutas att Sverige, som part till såväl Nato SOFA som Europakonventionen, kan hamna i en situation med oförenliga förpliktelser. Ett illustrativt exempel är målet mellan Nederländerna och Short, som avgjordes av den Nederländska Högsta domstolen genom slutligt beslut den 30 mars 1990 (I.L.M. 1375 1990). Short var en amerikansk soldat stationerad i Nederländerna. Han blev misstänkt för mord på sin fru. Av artikel 118 i Uniform Code of Military Justice framgår att dödsstraff ingår i straffskalan för mord. Förhållandena i målet var sådana att USA under artikel VII 3.a.1) i Nato SOFA hade primär jurisdiktion. Short, som var i förvar hos nederländsk myndighet, kunde därför med stöd av artikel VII 5.a överlämnas till behörig amerikansk myndighet. Samtidigt var de nederländska myndigheterna förhindrade att överlämna Short, som riskerade dödsstraff, genom att de var bundna av artikel 1 i protokoll 6 till Europakonventionen, som anger att ingen får dömas till ett sådant straff eller avrättas (Short ansågs av domstolarna vara under nederländsk jurisdiktion i den mening som avses i artikel 1 i Europakonventionen). Högsta domstolen fann sammanfattningsvis att Shorts intresse av att inte avrättas skulle ha företräde framför statens intresse att fullgöra sin skyldighet enligt Nato SOFA och beslutade att han inte skulle utlämnas till USA så länge det fanns en risk att han skulle komma att avrättas. Efter att en kompromiss som innebar att Short kom att

åtalas för ett brott som inte kunde straffas med döden, överlämnades han i november 1990 till amerikanska myndigheter.

Det behövs inte någon reservation

De fall när utländsk militär personal som tjänstgör i Sverige skulle komma att åtalas för brott som kan föranleda dödsstraff enligt sitt hemlands lag, och som omfattas av det landets primära jurisdiktion, måste förväntas vara sällsynta. Om situationen ändå skulle uppkomma vore det enligt såväl regeringsformen som Europakonventionen förbjudet att utdöma och verkställa ett dödsstraff på svenskt territorium samt även att utlämna någon till ett land där han eller hon riskerar ett sådant straff. Det är mot bakgrund av den ömsesidiga respekt som Natosamarbetet bygger på svårt att tänka sig att den sändande staten, mot Sveriges uttryckliga vilja, skulle framhärda i att genomföra rättegången här. Skulle detta ändå bli aktuellt har Sverige möjlighet att i enlighet med Artikel VII 3.c andra meningen i Nato SOFA begära att sändande stat ska avstå från sin primära jurisdiktion. En sådan begäran, som i det läget skulle vara av särskild betydelse för Sverige, ska behandlas välvilligt av den stat som har primär jurisdiktion.

I Sverige är det enligt utlämningslagen regeringen som, efter att en anmodande stat lämnat in en ansökan om utlämning för brott till Justitiedepartementet, beslutar om utlämning. Om den som begärs utlämnad motsätter sig utlämning ska Högsta domstolen pröva utlämningsföreläggningens förenlighet med lag. Ett villkor för utlämning enligt lagen är att den som utlämnas inte bestraffas med döden för brottet.⁵³

I förhållande till USA följer vidare av utlämningskonventionen mellan Sverige och USA att utlämning kan vägras om det kan följa dödsstraff på det brott för vilket utlämning begärs, såvida USA inte ger en bindande försäkran att dödsstraff inte kommer att ådömas, eller, om det av formella skäl inte går att uppfylla ett sådant villkor, att ett dödsstraff inte kommer att verkställas.⁵⁴ Om någon sådan

⁵³ 12 § första stycket 3 utlämningslagen.

⁵⁴ Se artikel 8 i Sveriges konvention den 24 oktober 1961 med Amerikas förenta stater om utlämning (SÖ 1963:17) med tilläggskonventionen den 14 mars 1983 (SÖ 1984:34), artikel 13 i avtalet den 25 juni 2003 om utlämning mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta

försäkran inte kan lämnas får framställningen om utlämning avslås. De svenska reglerna för utlämning på grund av brott innebär således att Sverige, när den misstänkte riskerar dödsstraff, inte kommer att utlämna honom eller henne till USA.

Sverige skiljer sig i frågan om förbud mot dödsstraff inte från det flertal andra Natoländer som precis som Sverige är bundna av Europakonventionen och EU:s utlämningskonvention. Inget av dessa länder har lämnat någon reservation mot tillämpningen av artikel VII i Nato SOFA eller mot bakgrund av ett nationellt förbud mot dödsstraff avgett en tolkningsdeklaration.

Som har nämnts ovan kan en situation där åtal som kan föranleda dödsstraff aktualiseras hanteras genom att Sverige begär att få ta över jurisdiktionen eller genom att den regleras i ett bilateralt avtal. Ytterst får ett fall av det här slaget lösas genom en diplomatisk överenskommelse.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det inte finns anledning för Sverige att vid tillträde till Nato SOFA avge en reservation som inskränker rätten för andra medlemsländer att utöva domsrätt på svenskt territorium. Utredningen bedömer inte heller att det finns skäl för Sverige att, i förtydligande syfte, lämna en tolkningsdeklaration⁵⁵ med innebörd att Sverige är bunden av Europakonventionen med tillhörande protokoll vid tillämpningen av artikel VII i Nato SOFA. Det skulle vara onödigt eftersom detta förhållande redan är välkänt.

Utökade befogenheter för militärpolis

I artikel VII.10.a i Nato SOFA regleras möjligheten för en reguljär styrka att utöva polisiär myndighet i förläggningar och inom andra ytor som disponeras av styrkan. I paragraf 10.b. öppnas för att efter överenskommelse anlita militärpolis från den sändande staten även utanför sådana områden i den utsträckning som fordras för att upprätthålla disciplin och ordning bland medlemmarna av styrkan. I tidigare lagstiftningsärenden har bedömningen gjorts att det inte bör

stater, och artikel 1 h) i instrumentet den 16 december 2004 mellan Sverige och Amerikas förenta stater, som avses i artikel 3.2 i avtalet om utlämning mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater. Jfr artikel VII i den konsoliderade versionen av utlämningskonventionen mellan Sverige och USA (bilaga 1 till prop. 2004/05:46).

⁵⁵ Se för en översikt Iain Cameron, *Treaties, Declarations of Interpretation*, Oxford Public International Law, Article last updated: December 2020.

komma i fråga att sluta något sådant avtal (prop. 1995/96:37 s. 32 och prop. 2004/05:7 s. 40).

Möjligheten att använda en sändande stats militärpolis tillsammans med egen polis utanför styrkans primära utrymmen fyller sin främsta funktion när det gäller större styrkor. Ett Natomedlemskap kan innebära att styrkor från medlemsländerna i större omfattning och på ett annat sätt än i dag kan komma att under längre tid befinna sig på svenskt territorium. Det skulle t.ex. kunna handla om operativt militärt stöd vid ett förhöjt säkerhetsläge med ökat hot mot Sverige eller Östersjöområdet. Det finns också exempel på att allierade i bilaterala tilläggsavtal har kommit överens om utökade befogenheter för en sändande stats militärpolis i ett mottagarland.⁵⁶ Utredningen kan därför se att det kan finns ett behov av att utreda en sådan möjlighet vidare. Eftersom frågan inte påverkar Sveriges möjlighet att tillträda Nato SOFA eller Parisprotokollet och dessutom kan komma att påverkas av kommande bilaterala tilläggsavtal, lämnas dock inget förslag om utökad befogenhet för en sändande stat att utöva polisiär myndighet i Sverige i det här sammanhanget.

4.2.8 Skadestånd

Förslag: Sverige ska vid tillträde till Nato SOFA i anslutning till artikel VIII.2.f i avtalet avge en förklaring om att staten vid skada på sådan egendom som avses i artikeln, avstår från sina anspråk i de fall ersättningsbeloppet understiger 10 000 kr.

Bedömning: Avståendet gäller även vid tillämpningen av Parisprotokollet och värdlandsstödsavtalet.

Bestämmelserna om skadestånd i artikel VIII i Nato SOFA medför inte att det finns behov av författningsändringar.

Skälen för förslaget och bedömningen: Artikel VIII i Nato SOFA innehåller detaljerade bestämmelser om hur olika skadeståndsanspråk ska regleras. Det finns bl.a. regler som anger att avtalsstaterna i vissa fall ska avstå från att kräva ersättning av

⁵⁶ Jfr artikel XIV.3 i Tilläggsavtale mellom Kongeriket Norges regjering og Amerikas forente staters regjering om forsvarssamarbeid; Prop. 90 S (2021–2022) till Stortinget s. 54.

varandra och hur staterna i andra fall ska reglera regresskrav som kan uppstå dem emellan.

Artikeln innehåller också regler om tredjemansskador. Enligt huvudregeln för sådana skador, som uppkommit i samband med tjänsteutövning, har en skadelidande tredje man rätt att rikta sitt ersättningsanspråk mot svenska staten för skador som på svenskt territorium orsakats av en annan stat eller av en medlem ur en utländsk styrka eller en civil komponent. Sverige har sedan i sin tur rätt att få ersättning av den sändande staten på visst sätt som närmare framgår av avtalet. Den rättsliga grunden för att tredje man ska kunna rikta denna typ av anspråk mot svenska staten finns i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering.⁵⁷

I Parisprotokollet görs flera hänvisningar till artikel VIII i Nato SOFA, främst med förtydligande av hur den ska tillämpas när protokollet är styrande statusavtal. Av artikel VI i protokollet framgår att de skyldigheter som följer av Nato SOFA för parter att avstå från att kräva varandra på skadestånd ska gälla både högkvarter och varje part till protokollet. När det gäller anspråk på grund av tredjemansskador som uppstått vid tjänsteutövning anges att de omfattar även anspråk som härrör från handling eller underlåtenhet av anställda i ett allierat högkvarter eller från annan handling, underlåtenhet eller händelse som ett sådant högkvarter är rättsligt ansvarigt för.

I artikel 7.3 i värdlandsstödsavtalet anges att utomobligatoriska anspråk som uppkommer till följd av, eller i samband med, tillämpningen av avtalet ska avgöras i enlighet med bestämmelserna i Nato SOFA respektive PFF SOFA.

I samband med att Sverige tillträdde PFF SOFA har regeringen bedömt att de regler i avtalet som bl.a. innebär att Sverige åtagit sig att inte kräva andra stater på skadestånd i vissa situationer eller att regresskrav mot andra stater regleras på visst sätt inte kräver någon uttrycklig bestämmelse i svensk rätt eftersom reglerna är att anse som sådana folkrättsliga åtaganden mellan staterna som följer direkt av avtalet.⁵⁸ PFF SOFA med det kompletterande tilläggsprotokollet innehåller i allt väsentligt samma materiella regler som Nato SOFA och Parisprotokollet. Det finns därmed inte anledning att göra

⁵⁷ Se närmare prop. 2004/05:7 s. 40.

⁵⁸ Se prop. 1995/96:37 s. 39 f. och prop. 2004/05:7 s. 40.

någon annan bedömning avseende de avtal som nu är aktuella. Det krävs inte heller någon ändring av den ovan nämnda lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete m.m. eftersom den är utformad så att lagen kommer att gälla också samtliga fysiska och juridiska personer som omfattas av de nu aktuella avtalen.⁵⁹

Inomobligatoriska anspråk omfattas inte av de aktuella statusavtalen (men omfattas av värdlandsstödsavtalet).

Särskilt om artikel VIII.2.f i Nato SOFA

För skador på offentligt ägd egendom som används i Nato-verksamhet av ett lands stridskrafter är huvudregeln att vardera parten står sin skada. Om det däremot handlar om skador på annan offentligt ägd egendom ska ersättningskrav avgöras av en skiljeman. Ersättning utgår dock inte för skador som understiger ett visst lägre belopp som varje medlemsland själv bestämmer. I artikel VIII.2.f i Nato SOFA anges de belopp som de ursprungliga parterna till avtalet avstår från vid skador på egendom av det här slaget. Sverige förväntas vid tillträde till Nato SOFA uppge vilket belopp landet är berett att avstå från enligt denna artikel.

När det gäller jämförbara nordiska länder har Norge satt detta belopp till 10 000 norska kronor och Danmark till 9 670 danska kronor.⁶⁰ Några senare tillkomna Natoländer har angett följande beloppsgränser (år som medlem i Nato inom hakparentes):

- Bulgarien [2004] 1 457 leva (ca 8 200 kr),
- Litauen [2004] 2 574 litas⁶¹ (ca 9 100 kr),
- Kroatien [2009] 3 951 kuna⁶² (ca 5 800 kr) och
- Nordmakedonien [2020] 30 085 denari (ca 5 400 kr).

Utredningen anser vid en jämförelse enligt ovan att det framstår som rimligt att Sverige i skadefall av det här slaget avstår från anspråk om ersättningsbeloppet understiger 10 000 kr. Utredningen föreslår

⁵⁹ Samma bedömning har gjorts i prop. 2015/16:152 s. 45 f. när Sverige tillträdde det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA.

⁶⁰ Det kan noteras att det inte finns någon reglering om att beloppen ska justeras mot inflation.

⁶¹ Sedan 2015 har Litauen euro som valuta.

⁶² Sedan 2023 har Kroatien euro som valuta.

därför att Sverige vid tillträde till Nato SOFA avger en förklaring med denna innebörd i anslutning till artikel VIII.2.f.

4.2.9 Sjuk- och tandvård

Bedömning: Bestämmelserna i Nato SOFA och Parisprotokollet om utländsk personals tillgång till sjuk- och tandvård vid vistelse i Sverige tillgodoses genom den svenska regleringen på området. Det finns inte behov av ytterligare lagstiftning för att Sverige ska kunna tillträda avtalen.

Frågan om utländsk militär sjukvårdspersonals rätt att på svenskt territorium utöva sjukvård inom den egna styrkan bör utredas vidare.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel IX.5 i Nato SOFA ska en främmande stats militära styrka och dess civila personal erbjudas sjuk- och tandvård, inklusive inläggning på sjukhus, på samma villkor som mottagarlandets personal om sådan vård inte på ett tillfredsställande sätt kan erbjudas inom styrkan. Parisprotokollet innehåller inte någon bestämmelse med uttrycklig hänvisning till denna regel men det framgår av inledningen till artikel IV att sådana rättigheter som tillkommer en sändande stat beträffande dess styrka, civila personal samt deras anhöriga, ska tillkomma det berörda högkvarteret. Även i värdlandsstödsavtalet anges att Sverige, som värdland, ska tillhandahålla styrkan sjuk- och tandvård från svenska militära anläggningar på samma villkor som erbjuds svensk militär. Någon sådan vård erbjuds dock i princip inte av Försvarsmakten, utan svensk militär personal är hänvisad till samma vård som gäller för övriga personer som är bosatta i Sverige.

Sveriges skyldigheter att tillhandahålla sjuk- och tandvård

Inledningsvis kan konstateras att enligt svensk rätt ska regionen erbjuda en god hälso- och sjukvård samt tandvård åt den som är bosatt inom regionen. Detta följer av 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30; HSL) och 5 § tandvårdslagen (1985:125). Regionens vårdansvar enligt bestämmelsen i HSL avser allt som

inryms i begreppet hälso- och sjukvård i enlighet med 2 kap. 1 § samma lag, dvs. åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador, sjuktransporter samt omhändertagande av avlidna. När det gäller EU/EES-medborgare som omfattas av trygghetsförordningen⁶³ är de berättigade till hälso- och sjukvård på samma villkor och till samma kostnad som personer bosatta i Sverige.⁶⁴ Rätten till läkemedelsförmåner (högkostnads-skyddet) gäller utöver för bosatta i Sverige också för EU/EES-medborgare som omfattas av trygghetsförordningen.⁶⁵ För andra utländska medborgare gäller olika regler.⁶⁶ Rätt till omedelbar hälso- och sjukvård samt tandvård gäller dock för alla personer som vistas i Sverige.⁶⁷ Det är hälso- och sjukvårdspersonalen som avgör om patienten i fråga behöver omedelbar vård eller om vården kan anstå till dess att den vårdsökande kommer till hemlandet. Om Sverige har ingått en sjukvårdskonvention eller annat sjukvårdsavtal med det aktuella landet, kan det ha inverkan på både omfattningen av regionens vårdskyldighet och kostnaderna för vården. Om en sjukvårdskonvention eller annan överenskommelse saknas betalar patienten den verkliga vårdkostnaden. Det kan noteras att den redovisade regleringen gäller även för anhöriga till utländsk militär eller civil personal som omfattas av avtalen.

Svensk personal har i Sverige rätt till fullständig vård enligt ovan. Vården tillhandahålls mot föreskriven patientavgift och avgifter inom ramen för läkemedelsförmåner. Regeringen har i det tidigare lagstiftningsarbetet ansett att bestämmelsen i Nato SOFA endast ålägger Sverige, som mottagande stat, att erbjuda vård som ska vara av samma kvalitet som för svensk personal. Bestämmelsen har alltså inte ansetts ställa krav på att vården också ska erbjudas till samma kostnad som för den svenska personalen. Regeringen har vidare gjort bedömningen att det enbart torde vara omedelbar vård som kan komma i fråga när utländsk personal vistas här i landet inom ramen

⁶³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

⁶⁴ Jfr 8 kap. 2 § 1 och 17 kap. 1 § HSL.

⁶⁵ Se 4 § lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m.

⁶⁶ Av de länder som är medlemmar i Nato i dag är det endast sju länder som inte är EU-länder eller omfattas av EES-avtalet. Dessa länder är Albanien, Kanada, Montenegro, Nordmakedonien, Storbritannien, Turkiet och USA. Av dessa länder omfattas Storbritannien av flera avtal som behandlar rätten till vård och Turkiet av en sjukvårdskonvention med Sverige som reglerar planerad vård (se handboken ”Vård av personer från andra länder”, 8 omarbetade uppl. 2022, Sveriges kommuner och regioner).

⁶⁷ Jfr 8 kap. 4 § HSL och 6 § tandvårdslagen.

för de aktuella avtalen och att det därför inte funnits behov av lagstiftningsåtgärder såvitt avser frågan om tillgång till vård i Sverige (jfr prop. 2004/05:7 s. 48 och 49 och prop. 2015/16:152 s. 62–64).

Inom ramen för ett Natomedlemskap skulle det, som tidigare framhållits, kunna bli aktuellt att militär personal från andra medlemsländer kommer att tjänstgöra i Sverige i större omfattning och under längre tid än i dag. Om så skulle bli fallet kommer det sannolikt att öka behovet av sjukvård för sådan personal. Trots det bedömer utredningen att det även framgent framför allt kommer att bli fråga om mer akut vård. Att utländsk personal är stationerad i Sverige under längre tid borde dessutom innebära att vård som annars hade fått anstå till dess att den vårdsökande kommer till sitt eget land, i större utsträckning utförs i Sverige. Om utländsk militär eller civil personal som tjänstgör i Sverige skulle få behov av mer omfattande vårdinsatser under längre tid finns det anledning att tro att den berörde inte kan fortsätta sin tjänstgöring här.

Det bör i sammanhanget framhållas att det finns möjlighet att i bilaterala tilläggsavtal till Nato SOFA reglera vårdens omfattning och praktiska arrangemang för vårdkostnader.

Även om förutsättningarna för att erhålla sjukvård i Sverige för militär eller civil personal från ett Natoland utanför EU/EES har vissa begränsningar, bedömer utredningen att det inte heller nu finns behov av att lagstiftningsåtgärder för att Sverige ska kunna leva upp till sina avtalsförpliktelser att tillhandahålla vård på samma villkor som erbjuds svensk militär. Utredningen gör inte heller i övrigt någon annan bedömning än de regeringen tidigare har gjort.

Möjligheten för utländsk militär sjukvårdspersonal att på svenskt territorium utöva sjukvård inom den egna styrkan

Regeringen har i tidigare lagstiftningsärende uttalat att världlandsstödsavtalet inte reglerar Natos eller sändande länders rätt att föra in sjukvårdsresurser eller att utöva sjukvård i Sverige och att regeringen, om den situationen skulle bli aktuell, förutsätter att en förfrågan därom görs i samband med inbjudan och förberedelserna till aktuell verksamhet och att den därefter kommer att prövas i behörig ordning.⁶⁸

⁶⁸ Prop. 2015/16:152 s. 64.

Av artikel IX.5 i Nato SOFA får emellertid anses följa en rätt för den sändande staten att utöva vård inom den egna styrkan. I militära förband finns regelmässigt sjukvårdskomponenter som har till uppgift att ta hand om det skadeutfall som sker på stridsfältet. Sjukvårdspersonal som ingår i sådana enheter kan också förväntas bedriva viss vård inom det egna förbandet. Det kan också tänkas att ett utländskt förband, särskilt om det ska verka i Sverige under en längre tid, kan ha med sig resurser och personal för att utöva sjukvård inom styrkan.

För att utländsk sjukvårdspersonal ska kunna arbeta i Sverige behöver det vara förenligt med svensk lagstiftning. Om utländska sjukvårdsenheter verkar i Sverige väcks frågor om bl.a. behörighet att utöva ett reglerat yrke inom hälso- och sjukvården, vårdgivaransvar och yrkesansvar för vårdpersonal. Regleringen gör inte någon skillnad på kraven i fredstid, kris eller krig.

I betänkandet Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga (SOU 2022:6) bedömdes de problem som uppstår i förhållande till regelverken på hälso- och sjukvårdsområdet när utländsk personal eller utländska hälso- och sjukvårdsresurser ska verka i Sverige, vara av sådan komplexitet och omfattning att dessa frågor kräver en separat utredning.⁶⁹ Det är otillfredsställande om svensk rätt skulle medföra att utländska förband inte kan använda egen sjukvårdspersonal och resurser för att ge vård inom eget förband eller att detta för att vara möjligt först måste föregås av ett omfattande byråkratiskt förfarande. Utredningen har därför övervägt möjligheten att undanta vård som utövas av en sändande stat inom den egna styrkan från regleringen på hälso- och sjukvårdsområdet. Det är dock osäkert om det är lämpligt att bryta ut den frågan från övriga frågor om som rör hälso- och sjukvård vid Sveriges internationella samarbeten. Frågan kräver vidare överväganden som inte ryms inom denna del av utredningens uppdrag. Bland annat av dessa skäl och då frågan inte kan anses hindra att Sverige tillträder Nato SOFA och Parisprotokollet lämnar utredningen i vart fall för närvarande inget förslag i denna del.

⁶⁹ SOU 2022:6 s. 677.

4.2.10 Inkomstskatt

Förslag: Privilegier i fråga om inkomstskatt ska medges även inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet i den utsträckning som följer av avtalen. Detta åstadkoms genom tillägg i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Skälen för förslaget: I artikel X i Nato SOFA anges att de perioder under vilka personal befinner sig i ett land inom ramen för avtalets tillämpning inte ska räknas som sådan bosättningsperiod som orsakar beskattning i den mottagande staten. Bestämmelsen omfattar såväl militär som civil personal. Av Parisprotokollets artikel VII.1 framgår att samma skattebefrielse för lön som följer av nämnda bestämmelse i Nato SOFA ska gälla även för den militära och civila personal som tillhör en avtalsparts stridskrafter men som är placerad vid ett Natohögkvarter. I artikelns andra punkt finns specialregler för den särskilda kategori av civil personal som är direktanställd av Nato. I det fallet ska den lön som betalas av ett Natohögkvarter vara befriad från beskattning. En protokollspart kan dock ingå avtal med det aktuella högkvarteret om att den staten ska anställa sina medborgare och sedan placera dem vid högkvarteret. I det fallet får den staten beskatta den lön som betalas ut. Denna bestämmelse har bedömts bli tillämplig endast i det fall ett Natohögkvarter skulle etableras i Sverige (prop. 2015/16:152 s. 61).

I samband med införandet av det kompletterade tilläggsprotokollet och värdlandstödssavtalet 2016 infördes tillägg i 7 § samt i den då nya bestämmelsen i 8 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, som tillförsäkrar personal som omfattas av avtalen det undantag från inkomstbeskattning som föreskrivs i artikel X Nato SOFA.

Privilegierna i fråga om inkomstskatt föreslås att utsträckas till att även avse personal som kommer till Sverige också inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet.

4.2.11 Indirekt beskattning

Förslag: Privilegier i fråga om undantag från skatter och avgifter i vägtrafik ska medges även inom ramen för Nato SOFA och i den utsträckning som följer av avtalet. Detta ska genomföras genom det tillägg som föreslås i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Motsvarande bestämmelser i Parisprotokollet samt dess bestämmelser om skattefria förvärv av varor och tjänster ska genomföras i svensk rätt genom det tillägg som föreslås i samma lag.

Bedömning: Den nuvarande ordningen enligt vilken Försvarsmakten skattefritt tillhandahåller drivmedel, oljor och smörjmedel till andra stater innebär att Sverige uppfyller avtalsåtagandet på denna punkt även inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet.

Skälen för förslaget och bedömningen

Fordon i trafik

Enligt artikel XI.2.c i Nato SOFA ska tjänstefordon som tillhör en militär styrka eller dess civila personal vara undantagna från alla skatter som tas ut för fordon i vägtrafik, dvs. sådana skatter som tas ut för att ett fordon används i vägtrafik. Någon åtskillnad mellan skatt och avgift inte avsedd (jfr prop. 2004/05:7 s. 42 och prop. 2015/16:152 s. 49). Bestämmelsen avser endast tjänstefordon och alltså inte fordon för eget eller anhörigas personliga bruk (jämför frågan om tullfrihet i avsnitt 4.2.12 som gäller även fordon för personligt bruk). De skatter och avgifter som kommer i fråga är i första hand fordonsskatt enligt vägtrafikskattelagen (2006:227) och lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt och vägavgift enligt lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon. Även trängselskatt enligt lagen (2004:629) om trängselskatt är en sådan skatt som kan omfattas av bestämmelsen.

Enligt Parisprotokollets artikel VIII.2 ska ett allierat högkvarter åtnjuta samma rättigheter som en styrka åtnjuter enligt artikel XI i Nato SOFA. Det innebär att även tjänstefordon som omfattas av protokollet ska vara undantagna från samma skatter och avgifter.

I samband med utvidgningen av tillämpningen av PFF SOFA 2004 infördes ett tillägg i 7 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall som innebär att främmande staters styrkor och personal som omfattas av avtalet undantas från skatter och avgifter på det sätt som föreskrivs i Nato SOFA artikel XI.2.c Vid införandet av det kompletterade tilläggsprotokollet och värdlandstödssavtalet 2016 infördes samma rätt till undantag inom ramen för avtalen genom bestämmelsen i 8 § samma lag.

Det undantag från skatter och avgifter för bruk av fordon i trafik som gäller inom ramen för ovan nämnda avtal föreslås utsträckas till att avse även de tjänstefordon som omfattas av Nato SOFA och Parisprotokollet.

Förvärv av varor och tjänster

Mervärdesskatt ska betalas till staten enligt bestämmelserna i mervärdesskattelagen (1994:200; ML).⁷⁰ Bestämmelsen i 3 kap. 1 § ML anger huvudregeln att all omsättning av varor och tjänster samt import av varor (från utanför EU) är skattepliktig. Lagen medger undantag i vissa fall. Med punktskatt avses sådana indirekta skatter som tas ut vid produktion, import, tillhandahållande etc. av vissa varor och tjänster i enlighet med särskilda lagar. I 3 kap. 15 § skatteförfarandelagen (2011:1244) anges samlat vilka 15 skatter som räknas som punktskatter i Sverige.

Nato SOFA innehåller inget åtagande för en avtalspart att medge befrielse från skatter och avgifter för den sändande statens köp av varor eller tjänster i den mottagande staten. Artikel IX.1. anger i stället att den utländska personalen får köpa varor och tjänster för eget bruk på samma villkor som medborgare i den mottagande staten. Av punkten 8 i samma artikel framgår vidare att den aktuella bestämmelsen inte kan åberopas för att åtnjuta befrielse från skatter vid anskaffning av varor som omfattas av den mottagande statens skattebestämmelser. Regeln i artikel X om skattefrihet för sådan lös egendom som en person förfogar över i den mottagande staten enbart på grund av sin tjänstvistelse där, gäller endast för egendom som den enskilde har med sig från hemlandet. Anskaffning av varor

⁷⁰ Regeringen har i prop. 2022/23:46 föreslagit en ny mervärdesskattelag som är tänkt att träda i kraft den 1 juli 2023.

och tjänster i Sverige omfattas alltså av svenska skattebestämmelser. Någon justering av svensk lag har därför inte krävts. Det bör här nämnas att den mottagande staten ska tillhandahålla sändande styrkor drivmedel m.m. skattefritt (se vidare nedan).

När det gäller Parisprotokollet går avtalsåtagandet i denna del längre genom att skattefrihet ska gälla för viss anskaffning av varor och tjänster i den mottagande staten. Av artikel VIII.1 framgår att befrielse från skatter och avgifter ska gälla vid upprättandet och driften av ett allierat högkvarter samt att de närmare villkoren ska avtalas mellan det berörda högkvarteret och den mottagande staten. Inköpen ska vara gjorda i det gemensamma försvarets intresse och för högkvarterets officiella bruk. Vid införandet av det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet åstadkoms detta genom införandet av bestämmelsen i 8 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall. Paragrafen föreskriver att privilegier i fråga om mervärdesskatt och punktskatter på förvärv av varor och tjänster i Sverige ska gälla för Nato-högkvarter, styrkor och personal i den utsträckning som anges i avtalen.

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 8 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ska utsträckas till att avse privilegier i fråga om mervärdesskatt och punktskatter även inom ramen för Parisprotokollet och i den utsträckning som framgår av avtalet.⁷¹

Inom EU har en harmonisering skett av förfarandebestämmelserna gällande mervärdesskatt och punktskatt genom rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt (mervärdesskattedirektivet) och rådets direktiv (EU) 2020/262 av den 19 december 2019 om allmänna regler om punktskatt (punktskattedirektivet)⁷². De svenska reglerna om mervärdesskatt och punktskatt bygger därför på EU-direktiv och eventuella nationella undantag måste vara tillåtna enligt gemenskapsrättens bestämmelser.

I fråga om skattefria förvärv anger mervärdesskattedirektivet undantag från skatteplikt för vissa med export likställda transaktioner, artikel 151. I punkten 1 b finns förutsättningar till skattefrihet för försäljning till bl.a. internationella organisationer och dess medlemmar. Denna grund har tidigare bedömts vara

⁷¹ I 1 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall anges att lagen har företräde framför bestämmelser i andra författningar.

⁷² Direktivet ersätter tidigare direktiv 2008/118/EG av den 16 december 2008 om allmänna regler för punktskatt och om upphävande av direktiv 92/12/EEG.

tillämplig för Natohögkvarter (och Natoledd verksamhet inom ramen för världsstödsavtalet).⁷³ När det gäller punktskatt finns motsvarande undantag i direktivets artikel 11 punkten 1 b (internationella organisationer).⁷⁴ Förslaget är således i enlighet med EU-rätten.

Det kan här nämnas att ett medlemskap i Nato aktualiserar en vidare implementering i svensk rätt av de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om skattefrihet för styrkor från Natoländer.⁷⁵ Ett sådant analysarbete pågår inom Regeringskansliet.

Särskilt om drivmedel, oljor och smörjmedel

Enligt artikel XI.11 i Nato SOFA ska den mottagande staten skattefritt tillhandahålla drivmedel, oljor och smörjmedel till den sändande statens tjänstefordon, luftfartyg och fartyg. Av Parisprotokollets artikel VIII.2 framgår att de allierade högkvarteren ska åtnjuta samma rättigheter. Vidare gäller detta även de fordon, luftfartyg och fartyg som kommer till Sverige inom ramen för världsstödsavtalet.

Drivmedel, oljor och smörjmedel omfattas av skatteplikt vad avser mervärdesskatt⁷⁶ och gällande drivmedel även vad avser punktskatt (bränsle).⁷⁷ Sedan införandet av PFF SOFA har åtagandet i den aktuella bestämmelsen genomförts så att Försvarsmakten skattefritt tillhandahåller drivmedel m.m. till de utländska styrkorna. För en närmare beskrivning av den svenska skatteregleringen och nuvarande ordning, se prop. 2015/16:152 s. 56–58.

Det nuvarande förfarandet har inom ramen för en tillämpning av PFF SOFA ansetts vara mer praktiskt än att genom lagstiftningsåtgärder medge de utländska styrkorna rätt att själva direkt förvärva bränslet skattefritt. Förfarandet medför dock en viss merkostnad för Försvarsmakten gällande punktskatter. Det har tidigare bedömts få utgöra en övningskostnad som får finansieras inom befintliga ekonomiska ramar (se a. prop. s. 57).

⁷³ I punkten 1 c och d regleras uttryckligen samarbetet inom Nato.

⁷⁴ I punkten 1 d finns reglering om väpnade styrkor från ett Natoland.

⁷⁵ Jfr 2004/05:15 s. 46 och prop. 2021/22:61 s. 293 f.

⁷⁶ Flygbensin och flygfotogen är undantagna från mervärdesskatteplikt, 3 kap. 23 § 4 ML.

⁷⁷ Enligt lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Den nuvarande ordningen innebär att Sverige uppfyller åtagandet enligt Nato SOFA och Parisprotokollet. Därtill bedömer utredningen att denna ordning måste vara väl så ändamålsenlig för de utländska styrkorna som att genom lagstiftningsåtgärder ge en rätt till skattefria direktförvärv, särskilt om detta sker enligt en återbetalningsmodell.⁷⁸ Det finns alltså inte behov av lagstiftningsåtgärder i detta hänseende för att Sverige ska kunna tillträda de nya avtalen. Det kan dock finnas anledning att på sikt överväga om den nuvarande ordningen bör justeras i något avseende.

4.2.12 Tull m.m.

Förslag: Tullfrihet ska gälla för styrkor, personal och Nato-högkvarter som omfattas av Nato SOFA och Parisprotokollet, i enlighet med villkoren i avtalen. Detta genomförs genom tillägg i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bedömning: Det finns inget behov av ändring av lagen om tullfrihet m.m., lagen om tullfrihet från skatt vid import m.m. eller mervärdeskattelagen.

Skälen för förslaget och bedömningen: Av artikel XI i Nato SOFA följer att tull- och skattefrihet gäller vid tillfällig import och export av tjänstefordon samt utrustning, förråd, förnödenheter och andra varor för en styrkas eget bruk. Av Parisprotokollets artikel VIII.2 framgår att de allierade högkvarteren ska ha samma rättigheter. Även Natohögkvarter ska således tillåtas att tullfritt ta in och föra ut tjänstefordon och annan utrustning för högkvarterens egna bruk och medlemmar av högkvarteren ska tullfritt få ta in och föra ut personliga ägodelar och fordon för eget bruk. Tullfriheten för medlemmar gäller dock inte medborgare i den mottagande staten, såvida de inte ingår i en annan protokollsparts stridskrafter (punkten 3).

⁷⁸ Den skattefrihet som tidigare införts i lagen om lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, och med stöd av nämnda EU-direktiv, tillgodoses genom rätt till återbetalning av erlagd skatt, se 10 kap. 6 § ML, de enskilda lagarna om punktskatt samt ”reservregeln” i 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Denna metod, som är den som normalt sett har använts i svensk rätt, är tillåten enligt artikel 151 punkten 2 mervärdesskattedirektivet och artikel 12 b punkten 2 punktskattedirektivet. Överväganden inför svensk lagstiftning finns bl.a. i prop. 2015/16:152 s. 54 f. och prop. 2004/05:15 s. 51 ff.

Tullfriheten enligt ovan har införts dels i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, dels i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.⁷⁹ I bestämmelserna i 7 och 8 §§ lagen om immunitet och privilegier i vissa fall anges att tullfrihet gäller inom ramen för PFF SOFA och det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet och i den utsträckning som följer av avtalen. Detta följer också av 4 § lagen om tullfrihet m.m. I bestämmelsens tredje stycke anges att tullfrihet gäller enligt avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för en främmande stats militära styrka eller dess personal (punkten 1), och för ett Nato högkvarter eller en styrka eller personal vid ett sådant högkvarter (punkten 2). I det fjärde stycket framgår att tullfriheten gäller för styrkor, personal och Nato högkvarter som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Tullfriheten som regleras i 7 och 8 §§ lagen om immunitet och privilegier i vissa fall föreslås utsträckas till att på samma sätt gälla inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet.

När det gäller lagen om tullfrihet m.m. kommer de nya avtalen att omfattas av den befintliga lydelsen i 4 §.⁸⁰

Som tidigare nämnts stipulerar Nato SOFA och Parisprotokollet både tull- och skattefrihet vid den tillfälliga importen och exporten. I bestämmelsen i 2 kap. 2 § lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. föreskrivs, med vissa undantag, att om tullfrihet för en vara som övergår till fri omsättning medges enligt bl.a. lagen om tullfrihet m.m. ska även skattefrihet medges. 3 kap. 30 § mervärdesskattelagen anger vidare att sådan import också är undantagen från mervärdesskatteplikt. Det krävs således inte några lagstiftningsåtgärder för att också bevilja skattefrihet i dessa fall.

⁷⁹ När det gäller den EU-rättsliga regleringen på tullområdet och de svenska reglernas förenlighet med unionsrätten, se prop. 2015/16:152 s. 59.

⁸⁰ Genom riksdagens beslut den 22 mars 2023 (rskr. 2022/23:148) om att Nato ska upptas som internationell organisation i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, kan tullfriheten för Nato högkvarter även följa av bestämmelsens andra stycke om internationella organisationer.

4.2.13 Skydd mot exekutiva förfaranden

Förslag: Parisprotokollets bestämmelser om skydd mot exekutiva förfaranden som syftar till beslag eller kvarstad av högkvarterens egendom och tillgångar ska genomföras i svensk rätt. Detta åstadkoms genom den föreslagna ändringen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Skälen för förslaget: Artikel XI.2 i Parisprotokollet anger att exekutionsåtgärder som beslag och kvarstad får vidtas avseende allierade högkvarterers egendom eller tillgångar endast för de syften som avses i vissa angivna bestämmelser i Nato SOFA. Av hänvisningarna framgår att de sammanhang som beslag av egendom m.m. är tillåtet, är i samband med utredning av lagöverträdelse inklusive överträdelse av lagar och förordningar avseende tullar och skatter. I andra fall får alltså beslag eller kvarstad inte ske. I världsstödsavtalet finns ingen uttrycklig regel om detta men det framgår av avsnitt 3.1 att de eventuella bestämmelser som enligt t.ex. Parisprotokollet är i kraft mellan Sverige och högkvarteren ska tillämpas även på den militära verksamhet som företas inom ramen för detta avtal.

Beslut om beslag och kvarstad som sker i samband med brottslighet är alltså tillåten enligt den aktuella bestämmelsen. Men när det gäller frågan om kvarstad finns det enligt svensk rätt också möjlighet att under vissa förutsättningar besluta om kvarstad på grund av en civilrättslig fordran, se bl.a. 15 kap. rättegångsbalken. En sådan talan ska alltså inte få föras såvitt avser tillgångar och egendom som tillhör sådana Nato-högkvarter som omfattas av protokollet och världsstödsavtalet. Egendom som tillhör sändande stater omfattas dock inte av detta skydd.

Bestämmelsen gäller redan inom ramen för det kompletterande tilläggsprotokollet och världsstödsavtalet och har genomförts i svensk rätt genom 8 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Den bestämmelsen föreslås utsträckas så att den gäller också för verksamhet inom ramen för Parisprotokollet.

4.2.14 Immunitet för arkiv och dokument

Förslag: Arkiv och dokument tillhörande ett Natohögkvarter ska vara okränkbara även i den utsträckning som framgår av Parisprotokollet. Detta åstadkoms genom den föreslagna ändringen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Skälen för förslaget: Artikel XIII i Parisprotokollet anger att ett allierat högkvarters arkiv och andra officiella handlingar som förvaras i lokaler som används av högkvarteret ska vara okränkbara, såvida inte högkvarteret har hävt immuniteten. Bestämmelsen kan bli tillämplig även om ett högkvarter inte upprättats i Sverige, eftersom det följer av bestämmelsen att immuniteten gäller även när en tjänsteman, som är godkänd av ett högkvarter, har officiella dokument med sig vid vistelse i Sverige.

Bestämmelsen gäller redan inom ramen för det kompletterande tilläggsprotokollet och värdlandsstödsavtalet och har genomförts i svensk rätt genom 8 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Den bestämmelsen föreslås utsträckas så att den gäller också för verksamhet inom ramen för Parisprotokollet.

4.3 Särskilt om värdlandsstödsavtalet

I utredningens uppdrag ingår även att se över om det som en konsekvens av ett Natomedlemskap behöver göras några författningsjusteringar som rör värdlandsstödsavtalet. Som angavs inledningsvis i detta kapitel har värdlandsstödsavtalet berörts löpande när bestämmelserna i detta har anslutit till dem som varit föremål för överväganden i statusavtalen. Det har inte framkommit att det finns behov av några ytterligare författningsändringar i fråga om värdlandsstödsavtalet vid ett svenskt Natomedlemskap. Det finns inte heller behov av några materiella ändringar i värdlandsstödsavtalet. Detta var inte heller förväntat eftersom avtalet har skrivits med beaktande av bestämmelserna i såväl Nato SOFA som Parisprotokollet. De ändringar i själva värdlandsstödsavtalet som föranleddes av ett svenskt Natomedlemskap är av mer formell natur; exempelvis blir det efter ett medlemskap inte längre aktuellt att hänvisa till säkerhetsskyddsavtalet mellan Sverige och Nato (se

avsnitt 9.1). Dessa uppdateringar är inte tidskritiska utan kan göras i samband med att en revision av avtalet även behövs av andra skäl. Vårdlandsstödsavtalet får ändras eller modifieras skriftligen om parterna är överens om det (se avsnitt 11.1).

5 Avtal mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet

5.1 Informationssäkerhetsavtalet

Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet (informationssäkerhetsavtalet) undertecknades i Bryssel den 6 mars 1997 och har tillträtts av alla medlemsstater i Nato. Avtalet reglerar på en övergripande nivå parternas skyldighet att *skydda och bevara säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter* som härrör från Nato eller som en medlemsstat har lämnat till Nato samt sådana uppgifter som lämnas till en medlemsstat som stöd för Natos program, projekt eller kontrakt. Därtill anges att parterna ska bevara den säkerhetsklassificering som uppgifter har åsatts och vidta åtgärder för att sekretesskydda uppgifterna utifrån klassificeringen, att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter inte får användas för andra ändamål än de som anges i nordatlantiska fördraget och i beslut och resolutioner som grundar sig på fördraget samt att sådana uppgifter inte får röjas för parter som inte hör till Nato utan samtycke från den som uppgifterna härrör ifrån (artikel 1).

Vidare ska parterna enligt avtalet inrätta en *nationell säkerhetsmyndighet* (National Security Authority, NSA) för Natos verksamhet som ska vidta åtgärder för att säkerställa att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter skyddas i enlighet med artikel I. Parterna ska även utarbeta och implementera säkerhetskrav som ska säkerställa en gemensam skyddsnivå för säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (artikel 2).

Avtalet ställer också krav på att parterna ska genomföra *säkerhetsprövning* av medborgare som inom ramen för sina arbetsuppgifter

behöver eller kan komma att få tillgång till uppgifter i säkerhetsskyddsklassen confidential eller högre (artikel 3).

Avtalet innehåller även en uppgift till generalsekreteraren att säkerställa att Nato tillämpar avtalet (artikel 4) och en upplysning om att avtalet inte hindrar parterna från att ingå andra avtal om utbyte av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, så länge dessa inte påverkar tillämpningsområdet för detta avtal (artikel 5).

Slutligen finns bestämmelser om förfaranden för att tillträda avtalet, deponering av anslutningsinstrument, underrättelse-skyldighet för depositarien (USA:s regering) och uppsägning av avtalet (artikel 6–9).

5.2 Natos regelverk om säkerhetsskydd

Nordatlantiska rådet godkände den 17 juni 2002 en säkerhetsskyddspolicy för Nato, *Säkerhet inom Nordatlantiska fördragsorganisationen*. Policydokumentet reviderades genomgripande 2020.⁸¹

Genom reglerna i säkerhetsskyddspolicyn etableras grundläggande principer och minimumstandarder för säkerhetsskydd som ska tillämpas av Natoländer och organisationens civila och militära organ för att säkerställa en gemensam skyddsnivå för säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.⁸²

Säkerhetsskyddspolicyn får sitt huvudsakliga materiella innehåll genom följande dokument, som är intagna som bilagor i policydokumentet:

- Bilaga A – Informationssäkerhetsavtalet
- Bilaga B – Grundläggande principer, minimistandard och ansvar
- Bilaga C – Personalsäkerhet
- Bilaga D – Fysisk säkerhet
- Bilaga E – Säkerhet för Natoklassificerad information
- Bilaga F – Säkerhet för kommunikation och informationssystem
- Bilaga G – Klassificerade projekt och industriell säkerhet
- Bilaga H – Säkerhet i förhållande till icke-Natoentiteter

⁸¹ C-M(2002)49-REV1, 20 november 2020. Genom säkerhetsskyddspolicyn har informations-säkerhetsavtalet implementerats inom Nato.

⁸² För vissa typer av särskilt känslig information, t.ex. atomal-information (se kapitel 8), finns särskilda regler som ska tillämpas för att säkerställa korrekt hantering och skydd av sådan information.

I Natos regelverk för säkerhetsskydd ingår därutöver sex direktiv som kompletterar bilaga C–G i policydokumentet med ytterligare detaljreglering.⁸³

Innehållet i bilagorna till säkerhetsskyddspolicyn, som även omfattar informationssäkerhetsavtalet (bilaga A), och direktiven är bindande både för Nato och för medlemsländernas hantering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.⁸⁴ Regelverket behöver dock inte implementeras ordagrant men förutsätter att medlemsländerna vidtar åtgärder för att säkerställa att den nationella lagstiftningen ger i vart fall samma skydd för säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som Natoreglerna.

I informationssäkerhetsavtalet ställs ett mindre antal övergripande krav medan det i bilagorna till säkerhetsskyddspolicyn och i direktiven ges detaljerade och omfattande regler. På vissa områden är regleringen emellertid sådan att de krav som ställs upp endast behöver beaktas om de är förenliga med nationell lagstiftning. Därigenom tas viss hänsyn till att lagstiftningen i medlemsländerna ser olika ut.

5.3 Sveriges säkerhetsskyddsavtal med Nato

Mot bakgrund av bland annat medlemskapet i Natos Partnerskap för fred (PFF) tecknade Sverige 1994 ett säkerhetsskyddsavtal med Nato⁸⁵. Avtalet har likheter med informationssäkerhetsavtalet genom att det på en mer övergripande nivå reglerar skyldigheten att sekretessbelägga säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter samt ställer krav på säkerhetsprövning av personal som ska hantera sådana uppgifter. Säkerhetsskyddsavtalet har 2012 kompletterats med en överenskommelse om behandling och skydd av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i Natoinformation⁸⁶ som lämnats ut till

⁸³ AC/35-D(2000)-REV8, AC/35-D(2001)-REV3, AC/35-D(2002)-REV5, AC/35-D(2003)-REV5, AC/35-D(2004)-REV3 samt AC/35-D(2005)-REV3.

⁸⁴ Detta gäller även om Sverige formellt enbart förväntas tillträda informationssäkerhetsavtalet.

⁸⁵ Security Agreement between the Government of Sweden and The North Atlantic Treaty Organization, 1994-09-06 (Överenskommelsen är inte publicerad i Sveriges internationella överenskommelser, SÖ).

⁸⁶ Natoinformation omfattar all information inom ramen för Natosamarbetet oavsett om den har sitt ursprung inom Nato eller har mottagits från medlemsländer eller källor utanför Nato.

Sverige.⁸⁷ Överenskommelsen speglar i stora delar Natos gällande säkerhetskyddspolicy.

När Sverige blir medlem i Nato ersätts de nuvarande avtalen av informations säkerhetsavtalet och Natos övriga regelverk för säkerhetsskydd.

5.4 Säkerhetsskyddslagen och säkerhetskyddförordningen

Den nuvarande säkerhetsskyddslagen (2018:585) trädde i kraft den 1 april 2019. I samband med lagändringar 2021 som avsåg bland annat tillsyn och sanktioner infördes en ny säkerhetsskyddförordning (2021:955).

Säkerhetsskydd är ett sammanfattande begrepp för de åtgärder som syftar till att ge ett skydd för verksamhet som är av särskild betydelse för Sverige. Med säkerhetsskydd i lagens mening avses närmare bestämt skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd även i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Den säkerhetskänsliga verksamheten har två beståndsdelar: verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet och verksamhet som omfattas av ett för Sverige bindande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (kapitel 1).

Lagen reglerar tre säkerhetsskyddsåtgärder: *Informationssäkerhet*, *fysisk säkerhet* och *personalsäkerhet*. Vidare delas säkerhetsskyddade uppgifter in i säkerhetsklasser utifrån den skada som ett röjande av uppgifterna kan medföra för Sveriges säkerhet. De säkerhetsskyddsklasser som förekommer är *kvalificerat hemlig*, *hemlig*, *konfidentiell* och *begränsat hemlig* (kapitel 2).

I säkerhetsskyddslagen finns också bestämmelser om säkerhetsprovning och placering i säkerhetsklass. För att avgöra vilken säkerhetsklass en anställning eller annat deltagande i säkerhetskänslig verksamhet ska föranleda, beaktas i vilken omfattning den som provningen avser får del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och vilken säkerhetsskyddsklass det gäller samt vilken möjlighet denne har att orsaka skada för Sveriges säkerhet. Den som

⁸⁷ Administrative Arrangement for the Handling and Protection of Nato Classified Information Provided to Sweden, 2012-06-16 (överenskommelsen är inte publicerad i SÖ).

i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig ska placeras i säkerhetsklass 1. En anställning i staten, kommun eller region som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 får endast innehas av den som är svensk medborgare. Med undantag för riksdagens förvaltningsområde beslutar regeringen om placering i säkerhetsklass (kapitel 3).

I lagen finns även bestämmelser om internationell säkerhetsskyddssamverkan och säkerhetsintyg. Ett säkerhetsintyg får under vissa förutsättningar utfärdas för personer som har hemvist i Sverige och leverantörer med säte i Sverige när en annan stat eller mellanfolklig organisation har ansökt om ett sådant intyg. Ett intyg får som utgångspunkt utfärdas endast om deltagandet avser verksamhet i eller för en stat eller en mellanfolklig organisation som omfattas av ett internationellt åtagande om säkerhetsskydd (kapitel 5).

Säkerhetsskyddsförordningen innehåller bland annat bestämmelser om anmälan vid säkerhetshotande händelser och verksamhet.

Regeringen har vidare i säkerhetsskyddsförordningen föreskrivit att Regeringskansliet ska vara nationell säkerhetsmyndighet⁸⁸ för internationella säkerhetsskyddsåtaganden gentemot bland annat Nato och fullgöra de uppgifter som en sådan myndighet ska ansvara för i enlighet med internationella säkerhetsskyddsåtaganden. För andra generella internationella säkerhetsskyddsåtaganden ska regeringen besluta vilken myndighet som ska vara nationell säkerhetsmyndighet (7 kap. 1 §). Förordningen reglerar även att Försvarets materielverk ska vara nationell industrisäkerhetsmyndighet och fullgöra de uppgifter som en sådan myndighet ska ansvara för i enlighet med internationella säkerhetsskyddsåtaganden (7 kap. 2 §).

⁸⁸ Se även 20 § 8 förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet. Med säkerhetsmyndighet avses inte nödvändigtvis en myndighet i vanlig betydelse utan det kan som i Sverige mer vara en funktion hos en myndighet, även om inget hindrar att en myndighet organiseras med denna funktion som huvudsaklig uppgift (som i t.ex. Norge).

5.5 Sekretesslagstiftningen

Offentlighetsprincipen och handlingsoffentlighet

Offentlighetsprincipen är central i den svenska rättsordningen. Den innebär att allmänheten, ofta enskilda individer och företrädare för media men även företag, organisationer och andra, har rätt till insyn i och tillgång till information om statens och kommunernas verksamhet.

Offentlighetsprincipen kommer till uttryck på olika sätt i Sveriges grundlag, exempelvis genom rätten till yttrandefrihet, meddelarfriheten för tjänstemän och genom rätten att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar kallas för handlingsoffentlighet.

Handlingar är allt som innehåller information av något slag: texter, bilder eller information lagrad på annat sätt, till exempel i en dator eller på ett USB-minne. En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och är inkommen till eller upprättad hos myndigheten. Bestämmelser om rätten att få ta del av allmänna handlingar finns i tryckfrihetsförordningen.⁸⁹

Huvudregeln är att allmänna handlingar är offentliga. Rätten att ta del av allmänna handlingar kan dock begränsas genom sekretess. Sekretess innebär en begränsning i allmänhetens rätt att ta del av handlingen, men också en tystnadsplikt för offentliga funktionärer.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas om det krävs med hänsyn till bland annat rikets säkerhet eller dess förhållande till en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Varje begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar ska framgå av en särskild lag, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), eller lag som den hänvisar till. Regeringen får efter bemyndigande i lag genom förordning meddela närmare föreskrifter om en sådan bestämmelses tillämplighet.⁹⁰ Bestämmelser om sekretess finns framför allt i offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL. I offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) finns föreskrifter om tillämpningen av vissa bestämmelser i lagen.

⁸⁹ Se 2 kap. tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingars offentlighet.

⁹⁰ 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen.

Försvarssekretess

I 15 kap. 2 § OSL anges att sekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvarsväret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. I mål eller ärende enligt särskild lag om försvarsuppfindingar gäller dock sekretess för uppgift om sådana uppfindingar enligt föreskrifter i den lagen.

Föremål för försvarssekretessen är de olika verksamheter som är av betydelse för landets försvar. I lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap är totalförsvar verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Bestämmelsen om försvarssekretess gäller alltså inte bara rent militära företeelser, utan också åtgärder med avseende på till exempel den ekonomiska försvarsberedskapen, folkförsörjningen och det psykologiska försvaret, dvs. all verksamhet som rör totalförsväret.⁹¹

Begreppet rikets säkerhet omfattar såväl den yttre säkerheten för det nationella oberoendet som den inre säkerheten till skydd för det demokratiska statsskicket. Skyddet för den yttre säkerheten har i första hand ansetts ta sikte på totalförsväret.⁹²

Bestämmelsen om försvarssekretess har ett rakt skaderekvisit. Det innebär att sekretess bara gäller om det *kan antas* att ett röjande av uppgifter skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet. Det kan i det senare fallet t.ex. vara fråga om att ett röjande av uppgifter om den civila säkerhetstjänsten vållar fara för rikets säkerhet trots att någon skada för försvaret egentligen inte har inträffat.⁹³

Bestämmelsen om försvarssekretess är en primär sekretessbestämmelse (se 3 kap. 1 § OSL), vars räckvidd inte har begränsats. Bestämmelsen ska således tillämpas av alla myndigheter och organ som har att tillämpa OSL. Om en enskild har begärt att få ta del av en handling som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet och innehåller uppgifter som omfattas av försvarssekretess, får begäran

⁹¹ Se prop. 1979/80:2 Del A s. 132.

⁹² Se prop. 1995/96:129 s. 22.

⁹³ Se Offentlighets- och sekretesslagen. En kommentar, JUNO Version 26, 2022-12-02, kommentaren till 15 kap. 2 §.

endast prövas av chefen för Försvarsdepartementet eller regeringen.⁹⁴

Utrikessekretess m.m.

Försvarssekretessen överlappas delvis av andra sekretessbestämmelser. Känsliga uppgifter som ska skyddas till exempel enligt ett internationellt säkerhetsskyddsåtagande omfattas i regel även av bestämmelser om sekretess i förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation, den s.k. utrikessekretessen i 15 kap. 1 § OSL. Enligt den bestämmelsen gäller sekretess för uppgifter som rör Sveriges förbindelser med en annan stat eller i övrigt rör bl.a. annan stat eller mellanfolklig organisation, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs. Även denna bestämmelse är en primär sekretessbestämmelse med ett rakt skaderekvisit.

När det gäller uppgifter som Sverige får från en annan stat eller mellanfolklig organisation är avsändarens uppfattning i sekretessfrågan inte ensam avgörande för om uppgiften ska hållas hemlig, även om avsändarens intresse av sekretess bör ha betydelse för sekretessprövningen i det enskilda fallet. Om den främmande staten eller den mellanfolkliga organisationen anser att en överlämnad uppgift är hemlig kan det enligt förarbetena givetvis vara ett skäl för att anse att ett utlämnande stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser.⁹⁵

Även andra bestämmelser om sekretess kan vara tillämpliga på denna typ av uppgifter, till exempel bestämmelsen i 15 kap. 1 a § OSL om sekretess i det internationella samarbetet och, i vissa fall, bestämmelsen om förundersökningssekretess i 18 kap. 1 § och om underrättelseverksamhet i 18 kap. 2 § OSL.

⁹⁴ Se 1 § offentlighets- och sekretessförordningen. Om uppgifterna rör Säkerhetspolisens eller Polismyndighetens verksamhet för att hindra eller uppdaga brott som rör rikets säkerhet ska prövningen i stället göras av chefen för Justitiedepartementet.

⁹⁵ Se prop. 1995/95:112 s. 29.

5.6 Frågan om godkännande av informationssäkerhetsavtalet

Bedömning: Riksdagen behöver inte godkänna avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet.

Skälen för bedömningen: Sverige förväntas som Natomedlem att tillträda informationssäkerhetsavtalet. Avtalet rör främst skydd av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, inrättande av en nationell säkerhetsmyndighet för Natoverksamhet och frågor om säkerhetsprövning. Avtalet ingår i Natos regelverk om säkerhetsskydd. Sverige är sedan lång tid bunden av avtal med Nato om säkerhetsskydd vilka har stora likheter med det regelverk som Sverige har att följa som Natomedlem. Det nuvarande säkerhetsskyddsavtalet med Nato har inte godkänts av riksdagen. Informationssäkerhetsavtalet förutsätter inte lagändringar och kan inte heller anses vara av större vikt i den mening som avses i 10 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen. Riksdagens godkännande krävs därför inte innan regeringen kan ingå avtalet.

5.7 Behov av författningsändringar

Bedömning: Det krävs inte några författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet.

Skälen för bedömningen

Bedömningen behöver göras i förhållande till Natos samlade regelverk om säkerhetsskydd

Informationssäkerhetsavtalet, som är det avtal Sverige formellt förväntas tillträda efter ett medlemskap i Nato, är bara en del i Natos samlade regelverk om säkerhetsskydd (se avsnitt 5.2). Genom säkerhetsskyddspolicyn implementeras informationssäkerhetsavtalet inom Nato. Sverige är som medlem i alliansen bunden av

regelverket i dess helhet. Det innebär att bedömningen av om det finns behov av författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda informationssäkerhetsavtalet måste göras i förhållande till Natos samlade regelverk om säkerhetsskydd.

Övergripande bedömning av om Natos regelverk om säkerhetsskydd är förenligt med svensk lagstiftning

Sedan Sverige 1994 anslöt sig till samarbetet inom ramen för Partnerskap för fred har samverkan med Nato och Natoländer successivt ökat. Sverige har under en längre tid redan med stöd av befintligt säkerhetsskyddsavtal med Nato och det där till anknytande avtalet om administrativa bestämmelser för hantering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i Natoinformation tillämpat ett regelverk om säkerhetsskydd som nära anknyter till det som Sverige som medlem i Nato har att förhålla sig till. Sverige har också varit föremål för periodiskt återkommande inspektioner från Natos säkerhetskontor (Nato Office of Security, NOS). Det har därför redan vidtagits ett antal åtgärder för att anpassa berörda delar av den svenska statsförvaltningen för samarbete med Nato. Efter medlemskap i Nato kan Sverige dock på ett helt annat sätt än som partnerland förväntas få del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, vilket kommer att ställa högre krav på svenska myndigheters förmåga att hantera sådana uppgifter än i dag.

Det relativt långa partnerskapssamarbetet med Nato innebär också att detta har kunnat beaktats i tidigare lagstiftningsärenden, som det om den nuvarande säkerhetsskyddslagen⁹⁶. Detta betyder att Sverige redan till stora delar har genomfört Natos regelverk om säkerhetsskydd.

När det gäller regelverket som sådant är det omfattande och detaljerat. Detaljeringsgraden gör att den nationella implementeringen till stora delar bör göras på nivåer under lag och förordning. Den närmare analysen i dessa delar bör därför ankomma på de myndigheter som meddelar tillämpningsföreskrifter m.m. Utredningen bedömer således att det inte krävs några författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda informationssäkerhets-

⁹⁶ Se SOU 2015:25, t.ex. s. 273.

avtalet men vill ändå i det följande beröra några frågor som utredningen har övervägt och vill uppmärksamma.

5.7.1 Sekretesskydd

Bedömning: Sverige har ett regelverk som medger att säkerhetskyddsklassificerade uppgifter som härrör från Nato eller som en medlemsstat har lämnat till Nato kan skyddas av sekretess. För att ytterligare förenkla och stärka möjligheterna för Sverige och svenska myndigheter att samarbeta med Nato bör i det fortsatta utredningsarbetet övervägas om bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen behöver ändras i någon del.

Skälen för bedömningen: Det är en grundläggande skyldighet enligt informationssäkerhetsavtalet att medlemsländerna ska skydda och bevara säkerhetskyddsklassificerade uppgifter som härrör från Nato eller som en medlemsstat har lämnat till Nato. Sverige har goda möjligheter att sekretesskydda sådan information med stöd av främst bestämmelserna om utrikes- och försvarssekretess i 15 kap. 1 och 2 §§ OSL. Vid de kontakter som utredningen haft med den nationella säkerhetsmyndigheten har inte framkommit annat än att det nuvarande regelverket hitintills varit tillräckligt för att leva upp till de förpliktelser som följer av Sveriges säkerhetskyddsavtal med Nato.

Ett medlemskap i Nato kommer emellertid att innebära att informationsutbytet med organisationen och dess medlemsstater kommer att öka och att fler personer än tidigare kommer att behöva hantera Natohandlingar som innehåller säkerhetskyddsklassificerade uppgifter. Det är angeläget att det finns tydliga och förutsägbara bestämmelser om vad som gäller vid hantering av sådana handlingar. Det skulle skada förtroendet för Sverige och försvåra samarbetet om brister i det nationella regelverket leder till att skyddsvärd information röjs.

Mot denna bakgrund anser utredningen att det i det fortsatta utredningsarbetet bör övervägas vidare om bestämmelserna i OSL behöver ändras i någon del för att ytterligare förenkla och stärka möjligheterna för Sverige och svenska myndigheter att samarbeta med Nato.

5.7.2 Nationell säkerhetsmyndighet, m.fl. funktioner

Natos regelverk om säkerhetsskydd ställer krav på att ett antal funktioner eller myndigheter ska finnas i medlemsländerna. Som berörts ovan följer redan av informationssäkerhetsavtalet att en nationell säkerhetsmyndighet ska inrättas för Natoverksamhet, med ansvar för att skydda Natoinformation som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Ansvarsområdet för den nationella säkerhetsmyndigheten regleras i bilaga B i Natos säkerhetsskyddspolicy. Funktionen är överordnad och har en central roll i ett system där flera myndigheter samverkar för att skydda säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Ett medlemskap i Nato kommer att innebära ett större ansvar och en ökad belastning på den nationella säkerhetsmyndigheten, som i Sverige finns i Regeringskansliet. Försvarsmakten är nationell säkerhetsmyndighet mot länder som Sverige har särskilda säkerhetsskyddsöverenskommelser med.

Sverige har även, som förutsätts i bilaga B i säkerhetsskyddspolicyn inrättat en industrisäkerhetsmyndighet. Försvarets materielverk är som tidigare nämnts nationell industrisäkerhetsmyndighet.⁹⁷

I säkerhetsskyddspolicyn⁹⁸ uppställs vidare krav på att ett Natoland ska etablera vissa andra myndigheter eller funktioner med mera specialiserade uppgifter. Det handlar om en myndighet för kryptogodkännande (National CIS Security Authority, NCSA) och en myndighet som ansvarar för kryptodistribution (National Distribution Authority, NDA). Dessa funktioner upprätthålls i Sverige av Försvarsmakten, som får meddela föreskrifter om kryptografiska funktioner som är avsedda för skydd av säkerhetskänslig verksamhet samt meddela övriga statliga myndigheter föreskrifter i frågor om signalskyddstjänsten inklusive säkra kryptografiska funktioner inom totalförsvaret.⁹⁹ Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must) utövar tillsynen inom Försvarsmakten och är nationell kryptomyndighet. Kryptomekanismer som föreskrivs i säkerhetsskyddförordningen granskas

⁹⁷ Se 7 kap. 2 § säkerhetsskyddförordningen.

⁹⁸ Bilaga F till säkerhetsskyddspolicyn (Säkerhet för kommunikation och informationssystem) p. 13.4–13.6.

⁹⁹ Se 8 kap. 7 § säkerhetsskyddförordningen och 33 § förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten samt Försvarsmaktens föreskrifter om signalskyddstjänsten (FFS 2021:1); särskilt 5 kap. 1 och 2 §§.

av Must som också utfärdar nationella godkännanden. Det kan noteras att utrustning som används för krypterad kommunikation av Natoinformation som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen Nato Secret (hemlig) eller högre ska vara godkända av Natos militärkommitté (NAMILCOM).¹⁰⁰

Utöver dessa funktioner föreskrivs också att det ska finnas en myndighet för säkerhetsakreditering av kommunikations- och informationssystem (Security Accreditation Authority)¹⁰¹. I 3 kap. säkerhetsskyddsförordningen finns bestämmelser om förberedande åtgärder inför driftsättning av ett informationssystem som används i säkerhetskänslig verksamhet. Innan ett sådant system, som kan förutses komma att behandla säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, tas i drift, eller i väsentliga avseenden förändras, ska verksamhetsutövaren skriftligen *samråda* med Säkerhetspolisen. En verksamhetsutövare som hör till Försvarsmaktens eller Försvarets materielverks tillsynsområden ska i stället samråda med Försvarsmakten.

I Sverige finns alltså inte något krav att informationssystem som behandlar vissa säkerhetsklassificerade uppgifter ska godkännas av en utpekad central myndighet före driftsättning. I SOU 2021:63 bedömer Cybersäkerhetsutredningen att det finns behov av att ytterligare stärka säkerheten i nätverks- och informationssystem som ska användas i säkerhetskänslig verksamhet. Cybersäkerhetsutredningen bedömer dock att det i vart fall för närvarande inte finns tillräckliga skäl att föreslå att det införs en nationell särskilt anpassad certifieringsordning för informations- och kommunikationsteknik som används i nätverks- och informationssystem i säkerhetskänslig verksamhet. I stället föreslår utredningen skärpta krav på verksamhetsutövaren och ett utvidgat samrådsförfarande.¹⁰² Betänkandet har remitterats. I den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet bör Natoregleringen beaktas när det gäller kommunikations- och informationssystem som ska användas för Natoinformation som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

¹⁰⁰ Se p. 11 i bilaga F till Natos säkerhetsskyddspolicy.

¹⁰¹ Det finns även en myndighet med motsvarande funktion på Natonivå (NATO Security Accreditation Authority, SAA)

¹⁰² Se SOU 2021:63 s. 427 f.

5.7.3 Säkerhetsprövning

I bilaga C (personalsäkerhet) i Natos säkerhetsskyddspolicy och det anslutande direktivet¹⁰³ regleras i detalj hur säkerhetsprövning ska gå till. Efter godkänd prövning kan ett säkerhetsintyg utfärdas. Ett giltigt säkerhetsintyg uppställs som krav för tillgång till uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell och högre. Det Natoland som den som ska prövas är medborgare i ansvarar för handläggningen av ansökningar om säkerhetsintyg. Det är den nationella säkerhetsprövningen som ska läggas till grund för utfärdande av säkerhetsintyg. Säkerhetsprövningen syftar till att avgöra om personen är lojal, trovärdig och pålitlig. I direktivet listas ett antal faktorer eller omständigheter som – i enlighet med nationella lagar och regler – ska bedömas för att avgöra detta.

Nato tillämpar ett system med s.k. säkerhetsklarering (Personnel Security Clearance, PSC). Säkerhetsklarering innebär att den person som ska kontrolleras godkänns i en viss skyddsklass som ger personen behörighet att få tillgång till säkerhetskänsliga uppgifter upp till och med en viss säkerhetsskyddsklass. Detta system förekommer i flera länder och mellanfolkliga organisationer och skiljer sig från den svenska säkerhetsprövningen som i stället är kopplad till en anställning eller ett deltagande i viss verksamhet.

I 3 kap. säkerhetsskyddslagen finns regler om säkerhetsprövning och i 5 kap. säkerhetsskyddsförordningen finns närmare bestämmelser om genomförandet av säkerhetsprövningen. I 7 kap. samma förordning finns regler om internationell samverkan och säkerhetsintyg. I lagstiftningsarbetet har särskilt beaktats behovet av anpassning till internationella säkerhetsskyddsåtaganden och att regleringen ska medge utfärdande av säkerhetsintyg.¹⁰⁴ Eftersom lagstiftningen varit framsynt behövs inte några ändringar av den svenska regleringen för att kunna tillämpa Natos regelverk för säkerhetsprövning.

¹⁰³ AC/35-D(2000)-REV8

¹⁰⁴ Prop. 2017/18:89 s. 115 ff.

5.7.4 Centralregister

Förslag: Frågan om organisation och lokalisering av ett centralregister bör utredas vidare inom Regeringskansliet i samverkan med berörda myndigheter.

Bedömning: Det behövs inte någon bestämmelse i lag om centralregister.

Skälen för förslaget och bedömningen: I bilaga E (Säkerhet för Natoklassificerad information) i Natos säkerhetsskyddspolicy finns bestämmelser om bland annat kontroll och hantering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. I det stödande direktivet¹⁰⁵ utvecklas bestämmelserna i detalj.

Uppgifter i säkerhetsskyddsklasserna Cosmic Top Secret (CTS) och Nato Secret (NS)¹⁰⁶ samt i specialkategorier som ATOMAL¹⁰⁷ ska redovisas, kontrolleras och hanteras i enlighet med de krav som uppställs i de nämnda dokumenten. För sådana uppgifter finns ett krav på redovisningsskyldighet och spårbarhet.

För information som innehåller uppgifter av detta slag uppställer Nato kravet att det ska finnas ett *registersystem* för mottagande, redovisning/bokföring, hantering, distribution och i förekommande fall förstöring av sådan information, oavsett om denna är fysisk eller digital.¹⁰⁸ Systemet ska kunna hantera informationen under hela dess "livscykel" (se nedan).

Ett Natoland har vidare en skyldighet att inrätta ett *centralregister* (Central Registry) för information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklassen CTS. Ett centralregister ska på nationell nivå ha funktionen som huvudsaklig mottagare och avsändare av sådan information. Centralregistret får även vara register för övrig information som omfattas av redovisningsskyldighet, dvs. information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklassen NS eller en specialkategori. Om det finns befogad anledning får ett land ha mer än ett centralregister. I direktivet nämns som exempel att ett

¹⁰⁵ Directive on the Security of NATO Classified Information, AC/35-D/2002-REV5.

¹⁰⁶ CTS är den högsta säkerhetsskyddsklassen i Nato och motsvaras av *klassificerat hemligt* i 2 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen, medan NS, som är den näst högsta säkerhetsskyddsklassen, enligt samma lagrum motsvaras av *hemligt*.

¹⁰⁷ ATOMAL är en märkning som innebär att uppgifterna ska skyddas i enlighet med de särskilda avtal som gäller för nukleär information (se kapitel 8).

¹⁰⁸ Ett krav på centralregister finns redan i det nu gällande administrativa avtalet för hantering och skydd av säkerhetsskyddsklassificerad Natoinformation som delges Sverige från 2012.

land inrättar ett centralregister för den militära sfären och ett för den civila.¹⁰⁹ Möjligheten att inrätta mer än ett centralregister ska användas restriktivt. För intern distribuering och registrering av information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklasserna CTS och NS inom departement, avdelningar och olika ”kommandonivåer” inom Försvarsmakten får *underregister* eller *kontrollpunkter* inrättas. Dessa funktioner under centralregistret är ansvariga för att inom sina respektive ansvarsområden registrera varje handling som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av aktuellt slag.

Funktionen hos centralregister, underregister och kontrollpunkter ska skiljas från den hos registratorsfunktionen på en svensk myndighet. Medan den senare främst tar emot, diarieför och lämnar ut allmänna handlingar, ligger fokus för registerfunktioner och kontrollpunkter på just kontrollfunktionen, att vara ansvarig funktion på respektive nivå för att kontinuerligt följa upp var alla dokument som omfattas av redovisningsskyldighet finns i organisationen. Av förda register ska framgå vilket centralregister, underregister, kontrollpunkt eller individ som vid varje tidpunkt innehar eller har innehaft ett sådant dokument. Vid register och kontrollpunkter som hanterar information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklassen CTS ska utses en särskild tjänsteman som är ansvarig för verksamheten vid respektive enhet (Cosmic Control officer).¹¹⁰

Det följer alltså av Natos regelverk om säkerhetsskydd att ett centralregister ska inrättas. Det ligger inom regeringens kompetens att fördela uppgifter mellan myndigheter under regeringen.¹¹¹ Utpökande av funktionen centralregister kan ske i förordning. Det behövs därför ingen lagreglering om vilken myndighet som ska svara för denna funktion. Frågan om hur ett (eller flera) centralregister ska organiseras och var det ska inrättas behöver utredas vidare. Frågan omfattas inte av utredningens uppdrag.

5.7.5 Gallring av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter

En myndighet har ett ansvar för att hantera information som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter på ett korrekt

¹⁰⁹ Se AC/35-D/2002-REV5 p. 19(a).

¹¹⁰ I AC/35-D/2002-REV5 p. 23 finns reglerat i detalj vilka uppgifter ”kontrollofficeren” har.

¹¹¹ Befogenheten omfattas av regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

sätt under hela den tid informationen förekommer hos myndigheten. I det tidigare nämnda direktivet om säkerhet för Natoklassificerad information finns bestämmelser om att säkerhetsskyddsklassificerad uppgifter vid slutet av sin "livscykel" ska granskas för eventuellt bevarande, arkivering, nedgradering av säkerhetsskyddsklass eller förstöring. Information som innehåller av Nato säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som finns utskrivna och som inte längre behövs för officiellt bruk får förstöras. I direktivet finns detaljerade bestämmelser om förstöring av handlingar som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. I detta sammanhang ska endast nämnas att sådana handlingar som kommer in till svensk myndighet från Nato är att betrakta som allmänna handlingar, men med begränsad handlingsoffentlighet på grund av försvars- eller utrikessekretess.¹¹²

Regler om gallring framgår av arkivlagen (1990:782). Enligt 10 § arkivlagen får gallring ske. Vid gallring ska dock alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det arkivmaterial som återstår ska kunna tillgodose de ändamål som anges i 3 § tredje stycket samma lag, bl.a. rätten att ta del av allmänna handlingar. Förstöring av allmänna handlingar behandlas inte särskilt i arkivlagen och är inget som är förutsett i den svenska lagstiftningen.

Natos regelverk uppställer inte ett krav på förstöring av handlingar. Vidare kan det hävdas att den svenska lagstiftningen medför att även äldre handlingar behövs för officiellt bruk, för att uppfylla den skyldighet som lagstiftningen med stöd i grundlag uppställer för att bevara allmänna handlingar. Genom en funktion med centralregister, som kan återta handlingar från underregister, finns också möjlighet att begränsa spridningen av handlingar som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i de högre säkerhetsskyddsklasserna till ett minimum. Det sagda innebär att det i vart fall för närvarande inte finns behov av att införa ny lagstiftning som ger en utökad rätt att gallra allmänna handlingar.

5.7.6 Rapportering

I bilaga E (Säkerhet för Natoklassificerad information) i Natos säkerhetsskyddspolicy finns även bestämmelser som gäller säker-

¹¹² Se 2 kap. tryckfrihetsförordningen om allmänna handlingars offentlighet.

hetsincidenter och rapportering. Mer detaljerade bestämmelser finns i det anslutande direktivet.¹¹³

Om säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som finns i Natos system har röjts eller det finns en risk för att så har skett genom att en överträdelse av säkerhetsskyddsbestämmelserna förekommit, ska detta rapporteras till Natos säkerhetskontor. Rapporten ska skickas in av den nationella säkerhetsmyndigheten eller industrisäkerhetsmyndigheten. Samtidigt med rapporten till säkerhetskontoret ska den rapporterade myndigheten om möjligt även informera den Natokomponent som den säkerhetsskyddsklassificerade uppgiften kommer ifrån. Hur pass skyndsamt en rapportering ska ske till Natos säkerhetskontor beror på hur känsliga uppgifterna är och omständigheterna i det enskilda fallet.

I 2 kap. säkerhetsskyddsförordningen finns bestämmelser om anmälan vid säkerhetshotande händelser eller verksamhet. Enligt dessa ska en verksamhetsutövare skyndsamt anmäla till Säkerhetspolisen om det finns skäl att anta att en säkerhetsskyddsklassificerad uppgift otillåtet har röjts eller om det har inträffat en it-incident som allvarligt kan påverka säkerheten i ett informationssystem. Om verksamhetsutövaren tillhör Försvarmaktens tillsynsområde ska anmälan göras också till Försvarmakten (4 §). Vidare ska vid anmälan som rör säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som omfattas av ett internationellt säkerhetsskyddsåtagande, Säkerhetspolisen underrätta den myndighet som är nationell säkerhetsmyndighet enligt det internationella säkerhetsskyddsåtagandet (5 §).

De redovisade bestämmelserna innebär att det finns en nationell reglering som svarar mot kraven i Natos regelverk. Det som kan sättas i fråga är om bestämmelsen om Säkerhetspolisens under rättelseskyldighet till den nationella säkerhetsmyndigheten är tillräckligt tydlig. Det finns inget uttryckligt krav på skyndsamhet när det gäller Säkerhetspolisens underrättelseskyldighet till den nationella säkerhetsmyndigheten. I vissa fall kan Natoavtal dock ställa krav på att en anmälan, om den rör säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter av mer kvalificerat slag, ska ske inom viss tid. Detta gäller om uppgiften avser s.k. atomalinformation¹¹⁴. Om det efter en inledande undersökning inte kan uteslutas att sådan

¹¹³ AC/35-D(2002)-REV5.

¹¹⁴ Se avsnitt 8.4.4.

information kan ha röjts, ska en initial rapport skickas till Natos säkerhetskontor inom 72 timmar (från det att verksamhetsutövaren anmälde att det fanns skäl att anta att en sådan uppgift kunde ha röjts). Står det klart att atomalinformation har röjts ska det omedelbart rapporteras till Natos säkerhetskontor genom den nationella säkerhetsmyndigheten.

Trots avsaknaden av ett uttryckligt krav på skyndsamhet framstår det som självklart att Säkerhetspolisen värderar de anmälningar som kommer in från verksamhetsutövare och bedömer vilka åtgärder som behöver vidtas, bland annat utifrån vilka uppgifter som kan ha röjts. Om det handlar om misstanke om att uppgifter med hög säkerhetsskyddsklass har röjts borde det vara ett skäl att skyndsamt underrätta den nationella säkerhetsmyndigheten. Säkerhetspolisen och den nationella säkerhetsmyndigheten får också förutsättas ha utvecklat rutiner för sådana fall. Mot denna bakgrund bedömer utredningen inte att det är nödvändigt med en förordningsändring för att säkerställa att rapportering sker till Natos säkerhetskontor i enlighet med de krav som uppställs.

6 Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar

6.1 Hemlighållande av försvarsuppfinningar

Det kan, både under krigstid och fredstid, finnas ett behov av att hålla uppfinningar som är av betydelse för försvaret hemliga (se prop. 1971:138 s. 45).

Enligt svensk rätt kan en försvarsuppfinning under vissa förutsättningar hållas hemlig efter beslut av Försvarets materielverk eller Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar. Ett sådant beslut medför att uppfinningen inte får offentliggöras eller obehörigen röjas. Innan en sådan prövning har gjorts råder ett förbud mot att offentliggöra eller på annat sätt obehörigen röja en försvarsuppfinning. Om patent har sökts på uppfinningen blir en patentansökan vilande fram tills det beslutas att uppfinningen inte längre ska vara hemlig. Liknande system finns i andra länder.

Ett beslut om hemlighållande av en försvarsrelaterad uppfinning innebär i flera länder ett förbud mot att ansöka om patent på uppfinningen i annat land (se del A punkt 1 i Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar). Ett sådant förbud kan dock innebära ett hinder för länder att utbyta erfarenheter och materiel med varandra på försvarsområdet. För att kunna få del av andra länders försvarsuppfinningar och även möjliggöra export av inhemska försvarsuppfinningar görs det ibland undantag från denna huvudregel. En förutsättning i dessa fall är oftast att det land som mottar patentansökan garanterar att uppfinningen hålls hemlig även i det mottagande landet (se prop. 1971:138 s. 35). Det är således för att kunna främja ett sådant utbyte som det finns inhemska regler om

hemlighållande av utländska försvarsuppfinningar. Möjligheten att söka patent utomlands på uppfinningar som hålls hemliga i Sverige kan även vara till fördel för uppfinnaren som därmed ges möjlighet att söka skydd för och sprida uppfinningen till andra länder.

6.2 Närmare om patentavtalet

6.2.1 Avtalet reglerar sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar

Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar (patentavtalet) undertecknades i Paris den 21 september 1960. Det reglerar sekretesskydd för uppfinningar som hålls hemliga med hänsyn till det nationella försvarsintresset i ett av medlemsländerna. Avtalet består av fyra delar (A-D). Avtalet i dess senaste version är från 2017.¹¹⁵

Av introduktionen, del A, framgår att innan avtalet trädde i kraft innebar sekretess på en försvarsrelaterad uppfinning i ett Natoland i allmänhet ett förbud mot att ansöka om patent på samma uppfinning i ett annat land. Efter att avtalet trädde i kraft i januari 1961 har Natoländerna kunnat ta bort förbudet, som innebar ett hinder för utbyte av försvarsrelaterade uppfinningar och försvårade samarbetet inom alliansen avseende forskning, utveckling och produktion av militär utrustning. Island, som inte har någon försvarsmakt eller försvarsindustri, har som enda Natoland inte tillträtt avtalet.

¹¹⁵ AC/259-D (2017)0026. Denna version har godkänts av Conference of National Armaments Directors (CNAD) men inte av Nordatlantiska rådet. Utredningen utgår därför ifrån att det är den näst senare version från 1977 som är den nu gällande. Skillnaderna mellan dessa båda versioner är att den senare versionen innehåller en ny bestämmelse om hävande av sekretess (se nedan). Utredningen har, trots att 2017 års version inte bedöms vara gällande, tagit ställning till om tillägget hade föranlett några lagstiftningsåtgärder från svensk sida.

6.2.2 De enskilda bestämmelserna

Inledande bestämmelser

Del B är själva patentavtalet. Av artikel I följer att om en patentansökan tas emot i ett medlemsland, *mottagarlandet*, och samma ansökan tidigare har tagits emot i ett annat medlemsland, *ursprungslandet*, och det landet har beslutat att den patentsökta uppfinningen ska hållas hemlig med hänsyn till det nationella försvarsintresset, ska även mottagarlandet hemlighålla patentansökan. Det som sägs i artikel I hindrar inte ursprungslandet från att förbjuda att patentansökan görs i ett annat medlemsland. Det är ursprungslandet, och i vissa fall den som söker patent, som kan ansöka om sekretess enligt avtalet (artikel II). Mottagarlandet kan som villkor för sekretess kräva att sökanden avstår från att kräva ersättning för den skada som kan uppstå till följd av sekretessen (artikel III). Sekretessen ska upphävas endast på begäran av ursprungslandet. Om ursprungslandet avser att häva sekretessen ska det med sex veckors varsel meddela berörda mottagarländer om detta och i möjligaste mån beakta synpunkter som har kommit in från dessa under fristen (artikel IV).

Artiklarna V–VII reglerar möjligheten att ingå bilaterala avtal med samma syfte som patentavtalet, hur patentavtalet ska godkännas, när det träder i kraft och hur ett deltagarland kan säga upp avtalet.

Förfaranderegler

Av del C framgår vilka förfaranderegler som avtalsparterna ska följa. För att förfarandet ska kunna tillämpas ska ursprungslandet och mottagarlandet ha behörighet att belägga uppfinningar som kan inverka menligt på landets nationella säkerhet med sekretess. Informationen ska vidare vara skyddad enligt minst den nivå som Natos säkerhetsskydds krav förutsätter. Slutligen ska ursprungslandet ha möjlighet att förhindra att någon obehörigen söker patent på en uppfinning utomlands samt kunna tillåta att patent söks på uppfinningar som omfattas av sekretess utomlands.

En patentansökan som ett medlemsland i Nato får från ett annat medlemsland, med en framställning om att den ska beläggas med sekretess, ska också av mottagarlandet beläggas med sekretess. Mottagarlandet ska ge uppgifterna i ansökan i vart fall samma säkerhetsklassificering som i ursprungslandet om vissa uppräknade förutsättningar är uppfyllda.

Handlingarna i patentärendet ska skickas från ursprungslandets försvarsmyndighet genom diplomatiska kanaler till dess ambassad i mottagarlandet.

Sökanden ska ha rätt att ställa ombud för sig. För att ombudet ska få företräda sökanden ska ombudet vara behörigt att få tillgång till och inneha säkerhetsklassificerad information. Om ombudet är behörigt ska handlingarna i ärendet lämnas ut till ombudet som därefter kan lämna in ansökan till patentverket i mottagarlandet. Sökanden får dock lämna in patentansökan utan biträde av ett ombud om det är tillåtet enligt de nationella reglerna. En kopia av den tekniska specifikationen, ritningar, sammanfattning som bifogats patentansökan samt ärendenummer och datum för ansökan ska lämnas till mottagarlandets försvarsmyndighet.

All korrespondens i ärendet, förutom handlingar av rent administrativ karaktär som inte innehåller någon information om uppfinningen, ska förmedlas genom samma säkra kanaler som ansökan. Icke säkerhetsklassificerad information kan patentverket i mottagarlandet efter egen prövning dock sända direkt till sökanden eller dennes ombud.

När ursprungslandet avser att häva sekretessen ska det meddela mottagarländernas behöriga försvarsmyndigheter. Om sekretessen efter utgången av den i artikel IV angivna sexveckorsfristen hävs, ska ursprungslandet omedelbart underrätta mottagarländernas behöriga försvarsmyndigheter om detta varefter dessa ska upphäva sekretessen. I versionen från 2017 finns ytterligare en bestämmelse som reglerar att mottagarlandet kan skicka tillbaka patentansökan till ursprungslandet eller i vissa fall förstöra de till patentansökan hörande tekniska dokumenten.

Nationella bestämmelser måste vara förenliga med förfaranderegler. Slutligen finns regler om förfarandebestämmelsernas tillämplighet och hur reglerna ska ses över.

6.3 Hemlighållande av försvarsuppfinningar i Sverige

6.3.1 Patentlagen

Förfarandet vid ansökan om patent regleras i patentlagen (1967:837). Ett svenskt patent kan meddelas på en uppfinning som kan tillgodogöras industriellt under förutsättning att uppfinningen är ny i förhållande till vad som blivit känt före dagen för patentansökan och väsentligen skiljer sig därifrån (2 §). Om ansökan är fullständig eller blir det efter kompletteringar ska sökanden underrättas om att patent kan meddelas (19 §). När den föreskrivna meddelandavgiften har betalats ska patentmyndigheten bifalla patentansökan. Patent är meddelat när patentet är kungjort (20 §). I lagen finns även regler om europeiskt patent och internationell patentansökan. Vad gäller ansökan om europeiskt patent tar Patent- och registreringsverket emot ansökan och vidarebefordrar den till det europeiska patentverket (EPO). Någon granskning sker inte men ansökan får en ankomstdag och ett ansökningsnummer, vilket har betydelse för s.k. prioritet. Vid en internationell patentansökan enligt den internationella konventionen om patentsamarbete (PCT) agerar Patent- och registreringsverket som internationell myndighet och gör under vissa förutsättningar en nyhetsgranskning och en preliminär patenterbarhetsbedömning. Sökanden avgör därefter i vilka länder sökanden vill gå vidare med en internationell patentansökan. I lagen finns en upplysning om att det finns särskilda bestämmelser vad gäller uppfinningar av betydelse för rikets försvar (79 §). Sekretess gäller enligt 31 kap 20 § OSL i ärende om ansökan om patent för uppgift om uppfinning eller företagshemlighet, om inte annat följer av patentlagen.

6.3.2 Lagen om försvarsuppfinningar

De särskilda bestämmelser som avses i patentlagen återfinns i lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar som reglerar hemlighållande av och sekretess för försvarsuppfinningar (jfr 15 kap. 2 § OSL).

Med en försvarsuppfinning avses i lagen en uppfinning som särskilt avser krigsmateriel. Det är regeringen som föreskriver vad

som utgör krigsmateriel (1 §). Krigsmateriel definieras i förordningen (1988:563) om vad som avses med krigsmateriel i lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar. Av förordningen följer att med krigsmateriel förstås: varor som är upptagna i bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel, övrig för militärt bruk utformad materiel till skydd mot verkan av stridsmedel samt övrig för militärt bruk utformad materiel till skydd mot spaning eller andra iakttagelser.

Fråga om hemlighållande av försvarsuppfinningar prövas av Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (granskningsnämnden) och Försvarets materielverk. Försvarets materielverk ska vid sin prövning samråda med Försvarsmakten (2 §).

En försvarsuppfinning som tillkommit i Sverige eller tillhör en i Sverige bosatt fysisk person eller en svensk juridisk person (svensk försvarsuppfinning) får inte offentliggöras eller på annat sätt obehörigen röjas innan det har prövats om uppfinningen ska hållas hemlig (4 §). Om patent söks på en svensk försvarsuppfinning eller om någon vill offentliggöra en försvarsuppfinning ska Försvarets materielverk pröva om uppfinningen ska hållas hemlig (5 §). Om verket finner att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen hålls hemlig ska ärendet tillsammans med ett motiverat yttrande överlämnas till granskningsnämnden för slutlig prövning. Om granskningsnämnden gör bedömningen att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen hålls hemlig ska den förordna att uppfinningen inte får offentliggöras eller på annat sätt obehörigen röjas (6 §). Om prövningen inte görs inom viss tid upphör uppfinningen att vara hemlig även om granskningsnämnden inte slutligt prövat frågan om hemlighållande (7 §).

Ett förordnande om hemlighållande av uppfinningen medför att en patentansökan som är klar för att kungöras enligt 19 § patentlagen ska förklaras vilande i avvaktan på att förordnandet upphävs (12 §). Innehavaren har rätt till skäligen ersättning av allmänna medel för den skada som uppkommer till följd av beslutet om hemlighållande (14 § första stycket). En annan följd av ett beslut om hemlighållande är att innehavaren av uppfinningen kan kräva att staten tar över uppfinningen (11 §). Staten kan också på eget initiativ förordna att uppfinningen får nyttjas för dess räkning eller att rätten till uppfinningen ska avstås till staten (13 §). I dessa situationer utgår

ersättning av allmänna medel även för den ytterligare skada som beslutet medför (14 § andra stycket).

Regeringen kan besluta att en uppfinning som ska hållas hemlig enligt 6 § får röjas för annan under förutsättning att hemlighållandet av uppfinningen i övrigt inte äventyras (9 §). En ansökan om patent eller annan skydds rätt på svensk försvarsuppfinning, som ska hållas hemlig enligt 6 §, får göras i en annan stat endast efter medgivande från regeringen och under förutsättning att uppfinningen hemlighålls i den staten (10 §).

Granskningsnämnden ska på ansökan eller när annan anledning därtill föreligger pröva om förordnandet om hemlighållande ska bestå. En omprövning av beslutet om hemlighållande ska ske inom ett år från det att förordnandet meddelades eller senast prövades. Innan granskningsnämndens prövning ska nämnden först tillstålla Försvarets materielverk ärendet för prövning. Om Försvarets materielverk finner att uppfinningen inte ska vara hemlig ska den upphäva förordnandet. I annat fall ska ärendet skickas till granskningsnämnden för slutlig prövning (8 §).

En försvarsuppfinning som inte är en svensk försvarsuppfinning är att betrakta som en utländsk försvarsuppfinning. Om patent söks på en sådan uppfinning ska ansökan lämnas över från Patent- och registreringsverket till Försvarets materielverk för prövning av om uppfinningen ska hållas hemlig eller inte. Reglerna om utländska försvarsuppfinningar gäller inte internationell eller europeisk patentansökan (15 §). Om en utländsk försvarsuppfinning är hemlig i en annan stat och det finns en överenskommelse mellan Sverige och den staten om att patent får sökas på uppfinningen i Sverige under förutsättning att den hålls hemlig här, ska Försvarets materielverk förordna om att uppfinningen ska hållas hemlig även i Sverige (16 § första stycket). Om Försvarets materielverk i annat fall, beträffande en utländsk försvarsuppfinning som är hemlig enligt lag i en annan stat, finner att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen hålls hemlig här, ska slutlig prövning ske på det sätt som anges i 6 § (16 § andra stycket).

När ett hemlighållande av en utländsk försvarsuppfinning beslutats på grund av att uppfinningen är hemlig i en annan stat och uppfinningen inte längre är hemlig i den staten, får Försvarets materielverk häva förordnandet. Om Försvarets materielverk finner att uppfinningen av särskilda skäl alltså bör hållas hemlig ska

myndigheten jämte yttrande överlämna ansökan till granskningsnämnden för slutlig prövning (17 §). Avseende utländska försvarsuppfinningar gäller förbudet mot offentliggörande i 4 §, bestämmelsen om när uppgifter om en uppfinning där förordnande om hemlighållande hävts får offentliggöras i 8 § tredje stycket, bestämmelserna i 12 § första stycket om vilandeförklaring av en patentansökan, regeringens möjlighet att besluta att en uppfinning får nyttjas eller övertas av staten i 13 § och bestämmelserna om uppfinnaren eller dess rättsinnehavares rätt till ersättning i vissa fall enligt 14 § (18 §).

Sekretess gäller i mål och ärenden enligt lagen för uppgifter som enligt 4 eller 18 §§ eller till följd av ett förordnande om sekretess enligt 6 eller 16 §§ inte får offentliggöras eller obehörigen röjas. Vissa i offentlighets- och sekretesslagen uppräknade bestämmelser är tillämpliga i sådana fall (19 §).

Slutligen innehåller lagen bestämmelser om straffansvar, överklagande, rätt domstol m.m. (20–24 §§).

6.3.3 Internationella överenskommelser

Sverige har ingått överenskommelser med andra länder om hemlighållande av patentansökningar. Det rör sig om överenskommelser med Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Tyskland och USA. Överenskommelserna omfattar samma typ av uppfinningar som patentavtalet och innehåller i allt väsentligt likadana bestämmelser om förfarandet vid begäran om och upphörande av sekretess.¹¹⁶

6.4 Godkännande av patentavtalet

Förslag: Riksdagen godkänner Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar.

Skälen för förslaget: Sverige förväntas som Natomedlem att tillträda Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta

¹¹⁶ Överenskommelsen med Storbritannien avviker i så mån att den inte innehåller några detaljerade regler utan är mer kortfattad än de övriga överenskommelserna. Den innehåller dock inga bestämmelser som avviker från vare sig patentavtalet eller övriga överenskommelser Sverige har ingått på området.

försvarsrelaterade uppfinningar. Avtalet förutsätter ändringar i lagen om försvarsuppfinningar. Riksdagens godkännande krävs därför (10 kap. 3 § första stycket 1 regeringsformen).

6.5 Behovet av författningsändringar

6.5.1 Lagen om försvarsuppfinningar behöver utvidgas till att omfatta utländska uppfinningar som ska hemlighållas enligt patentavtalet

Förslag: Tillämpningsområdet för lagen om försvarsuppfinningar utvidgas till att omfatta utländska uppfinningar som Sverige kan behöva hemlighålla enligt patentavtalet även om de inte avser krigsmateriel.

Skälen för förslaget

Definitionen av utländska försvarsuppfinningar behöver anpassas till patentavtalet

Som redovisats ovan är den svenska lagen om försvarsuppfinningar tillämplig på uppfinningar som särskilt avser krigsmateriel, vilket framför allt regleras i bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Redan i samband med införandet av lagen diskuterades att begreppet krigsmateriel kunde variera mellan olika länder och att det kunde finnas utländska uppfinningar av intresse för det nationella försvaret som därmed inte kunde hemlighållas med stöd av lagen (se prop. 1971:138 s. 22). Eftersom den begränsningen av lagen, av vad som framkommit vid tiden för lagförslaget, inte hade gett upphov till några påtagliga nackdelar ansåg lagstiftaren att det inte fanns behov av att föreslå speciella regler såvitt avsåg utländska uppfinningar (se prop. 1971:138 s. 32).

Den svenska definitionen av krigsmateriel har därefter harmoniserats med Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/43/EG av den 6 maj 2009 om förenkling av villkoren för

överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen och omfattar de produkter som regleras i direktivet.

De uppfinningar som ett medlemsland enligt patentavtalet är skyldigt att hemlighålla är uppfinningar som hålls hemliga i ursprungslandet med hänsyn till det nationella försvarsintresset. Överenskommelsens tillämpningsområde är alltså inte kopplat till vissa produkter eller uppfinningar med vissa specifika funktioner utan till att uppfinningen är hemlig i ursprungslandet. Även om definitionen av krigsmateriel är vid och baserad på EU-lagstiftning kan det med anledning av det anförda inte uteslutas att patentavtalet kan komma att träffa fler uppfinningar än den svenska definitionen.

Mot denna bakgrund bör tillämpningsområdet för lagen om försvarsuppfinningar ändras. Det föreslås därför att definitionen av utländsk försvarsuppfinning utvidgas till att även avse uppfinning som är hemlig med hänsyn till det nationella försvarsintresset i en annan stat och på vilken patent enligt överenskommelse mellan Sverige och den staten får sökas under förutsättning att uppfinningen hålls hemlig här. Att uppfinningen ska hållas hemlig med hänsyn till det nationella försvarsintresset är ett uttryck som är direkt hämtat från patentavtalet och de övriga överenskommelser som Sverige har ingått på området. I övrigt motsvarar förslaget regleringen i 16 § första stycket lagen om försvarsuppfinningar. Eftersom den föreslagna ändringen innebär att begreppet utländsk försvarsuppfinning även kan avse uppfinning som inte avser krigsmateriel föreslår utredningen av tydlighetsskäl att definitionen av svensk respektive utländsk försvarsuppfinning flyttas till 1 §.

I samband med lagens införande konstaterades att lagen uppställer ett straffsanktionerat förbud mot offentliggörande av försvarsuppfinningar och det ansågs därför nödvändigt att lagens tillämpningsområde kunde fastställas så exakt som möjligt (se prop. 1971:38 s. 32). Samma överväganden gör sig även gällande i dag. Det är mot den bakgrunden utredningen föreslår att utvidgningen av lagens tillämpningsområde endast ska avse utländska försvarsuppfinningar som omfattas av patentavtalet och övriga överenskommelser. Någon ändring av tillämpningsområdet för svenska försvarsuppfinningar föreslås alltså inte.

Regeringen har enligt lagen om försvarsuppfinningar bemyndigats att särskilt föreskriva vad som utgör krigsmateriel. Det har regeringen gjort i förordningen om vad som avses med

krigsmateriel i lagen om försvarsuppfinningar. Syftet med att definitionen av krigsmateriel ska regleras i förordning var att begreppet i takt med den tekniska utvecklingen ofta måste revideras och fler produkter läggas till på listan (prop. 1971:38 s. 32). Som tidigare nämnts var också syftet i samband med lagens införande att definitionen av begreppet krigsmateriel skulle vara så exakt som möjligt. Att i förordning vidga krigsmaterielbegreppet till att även avse uppfinningar som kan komma att omfattas av patentavtalet framstår inte som förenligt med lagens systematik. Det skulle strida mot den bakomliggande tanken att begreppet krigsmateriel som utgångspunkt ska avse mer exakta produkter och inte vara av mer allmänt slag. Eftersom en sådan ändring av förordningen i praktiken skulle innebära att lagens tillämpningsområde kom att utvidgas till att även omfatta uppfinningar som inte avser krigsmateriel bör ändringen i stället göras i lagen.

Genom den föreslagna utvidgningen kommer det svenska regelverket möjliggöra att uppfinningar som inte utgör krigsmateriel men som Sverige enligt internationella överenskommelser är skyldigt att hemlighålla kommer att omfattas av sekretess. Det betyder även att bestämmelserna om rätt till ersättning av allmänna medel till följd av hemlighållandet samt regeringens möjlighet att besluta om att staten ska få nyttja eller överta uppfinningen även kommer att gälla för de uppfinningar som omfattas av patentavtalet och Sveriges övriga internationella överenskommelser på området men som inte avser krigsmateriel. Ett beslut om att staten ska få nyttja eller överta uppfinningen är dock territoriellt begränsat till Sverige och innebär i praktiken att staten får ensamrätt att utnyttja uppfinningen i Sverige (jfr prop. 1971:138 s. 62).

Uppfinningar som omfattas av patentavtalet kommer att betraktas som utländska försvarsuppfinningar. Lagens bestämmelser om hemlighållande av utländska försvarsuppfinningar gäller inte internationell eller europeisk patentansökan (se 15 §). Såvitt utredningen kan bedöma kommer det inte bli aktuellt att med stöd av avtalet inkomma med en internationell eller europeisk patentansökan avseende en utländsk försvarsuppfinning i Sverige. Begränsningen i 15 § bedöms därmed vara förenlig med patentavtalet och det krävs inte någon lagändring i det avseendet.

6.5.2 Det nuvarande regelverket om sekretess för försvarsuppfinningar uppfyller kraven i patentavtalet

Bedömning: Det nuvarande regelverket om sekretess för utländska försvarsuppfinningar uppfyller de krav på sekretess- och sekretesskydd som föreskrivs i patentavtalet.

Enligt nu gällande rätt är det straffbart att söka patent på en svensk försvarsuppfinning i ett annat land utan regeringens tillstånd vilket motsvarar kraven i patentavtalet.

Det nuvarande regelverket i säkerhetsskyddslagen uppfyller de säkerhetskrav som patentavtalet ställer på ombud vid ärenden enligt avtalet.

Skälen för bedömningen

Innebörden av att en uppfinning hemlighålls enligt lagen

Som framgått kan en försvarsuppfinning under vissa förutsättningar hållas hemlig efter beslut av Försvarets materielverk och granskningsnämnden (6 och 16 §§ lagen om försvarsuppfinningar). Innan en sådan prövning har gjorts råder ett förbud mot att offentliggöra eller på annat sätt obehörigen röja en försvarsuppfinning (4 och 18 §§). Vad gäller utländska försvarsuppfinningar får uppgifterna inte få röjas förrän Försvarets materielverk häver förordnandet, vilket får ske först efter det att ursprungslandet hävt sin sekretess (17 §). Vidare föreskrivs i 19 § lagen om försvarsuppfinningar att sekretess gäller i mål och ärenden enligt lagen för uppgifter som enligt 4 eller 18 §§ eller till följd av förordnande enligt 6 eller 16 §§ inte får offentliggöras eller på annat sätt obehörigen röjas. Som en följd av detta kommer det att vara straffbart enligt 20 kap. 3 § brottsbalken att röja uppgifter om en hemlighållen uppfinning som omfattas av lagen.

De myndigheter som hanterar patentansökan på försvarsuppfinningar bedriver säkerhetskänslig verksamhet enligt 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585). Säkerhetsskyddslagen är därför tillämplig på verksamheten. Av patentavtalet följer en skyldighet för

mottagarlandet att klassificera handlingarna i samma säkerhetsklass som ursprungslandet. Det följer av 2 kap. 5 § att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter som omfattas av ett internationellt åtagande om säkerhetsskydd på motsvarande sätt ska delas in i säkerhetsskyddsklass, om de inte redan har klassificerats av en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Indelningen i säkerhetsskyddsklass ska i sådant fall göras utifrån den skada som ett röjande av uppgiften kan medföra för Sveriges förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation. Eftersom klassificeringen i fall som omfattas av patentavtalet redan skett i ursprungslandet är Sverige skyldigt att klassificera informationen på samma sätt som i ursprungslandet.¹¹⁷

Ombud i ärenden som omfattas av patentavtalet

De myndigheter som kommer att hantera patentansökningar enligt patentavtalet kommer som nämnts att bedriva säkerhetskänslig verksamhet enligt säkerhetsskyddslagen och därmed omfattas av säkerhetsskyddslagens regler. Enligt reglerna i säkerhetsskyddslagen krävs att ett ombud som genom en sådan myndighets försorg får del av information rörande den patentsökta uppfinningen måste uppfylla de krav som ställs enligt säkerhetsskyddslagen. Ett ombud för sökanden kommer i dessa fall också behöva vara säkerhetsprövad då denne inte omfattas av undantaget i 3 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen från kravet på säkerhetsprövning, som enbart gäller ombud eller offentliga försvarare som uppträder vid domstol.

Regler mot att någon obehörigen ansöker om patent utomlands

En förutsättning för att kunna tillträda patentavtalet är att Sverige har regler som hindrar att någon obehörigen i ett annat land söker patent på en uppfinning som hemlighålls i Sverige. Enligt 21 § lagen om försvarsuppfinningar är det straffrättsligt sanktionerat att ansöka om patent utomlands på en svensk försvarsuppfinning som hålls hemlig i Sverige. Sverige uppfyller därför även i denna del de grundläggande kraven som ställs för att Sverige ska kunna tillträda avtalet.

¹¹⁷ Se Waern m.fl., Säkerhetsskyddslagen. En kommentar (2022, version 1, JUNO), kommentaren till 2 kap. 5 §.

De nuvarande reglerna om hemlighållande innebär att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt avtalet

De förpliktelser som följer av patentavtalet är att Sverige på begäran av ursprungslandet är skyldigt att hemlighålla en patentansökan som Sverige tar emot och som omfattats av avtalet. Sverige får inte heller häva sekretessen innan den hävts i ursprungslandet.

För utländska försvarsuppfinningar som omfattas av en internationell överenskommelse följer redan av den gällande lagstiftningen att Försvarets materielverk, utan en föregående sakprövning, ska besluta om att hemlighålla uppfinningen och att ett sådant förordnande gäller fram tills förordnandet om att uppfinningen ska vara hemlig hävs i ursprungslandet. Genom den ändring som föreslås ovan kommer alla uppfinningar som kan komma att omfattas av patentavtalet att hanteras på detta sätt, vilket medför att Sverige kommer uppfylla de krav som ställs på hemlighållande enligt patentavtalet.

Ett sådant förordnande får enligt nu gällande lagstiftning inte hävas förrän ursprungslandet hävt sin sekretess. Eftersom sekretessen inte är begränsad i tid utan gäller tills förordnandet upphävs uppfyller Sverige sina åtaganden enligt avtalet. En patentansökan som lämnas till Sverige med stöd av patentavtalet kommer, som tidigare nämnts, att hanteras i enlighet med reglerna om säkerhetsskydd vilket innebär att Sverige kommer att uppfylla sina skyldigheter även i det avseendet.

6.5.3 Försvarets materielverk bör ges möjlighet att kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning

Förslag: Försvarets materielverk ska som förutsättning för att en utländsk försvarsuppfinning ska hållas hemlig här, få kräva att innehavaren av uppfinningen avstår sin rätt till ersättning för den skada som uppkommer genom beslutet om det följer av en överenskommelse mellan Sverige och staten i fråga.

Skälen för förslaget: Uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare har enligt 14 § första stycket lagen om försvarsuppfinningar rätt till

skälig ersättning för den skada som beslutet om hemlighållande innebär. Bestämmelsen gäller enligt 18 § även för utländska försvarsuppfinningar.

Enligt patentavtalet kan Sverige som mottagarland av en uppfinning som omfattas av sekretess i ursprungslandet kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning för den skada som kan komma att uppstå till följd av sekretessbeslutet. Denna möjlighet har Sverige även enligt de nu gällande överenskommelserna på området. Då det rör sig om en begränsning av uppfinnaren eller dennes rättsinnehavares rätt till ersättning får det anses lämpligt att en sådan begränsning, om Sverige ska nyttja den möjligheten, regleras i lag.

Möjligheten att kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning är dock en möjlighet som enligt appendixet till patentavtalet inte tillämpas av alla länder som tillträtt patentavtalet, exempelvis Norge och Danmark.

Patentavtalet förutsätter att det redan finns ett beslut om hemlighållande av försvarsuppfinningen i en annan stat. Ett efterföljande beslut om hemlighållande i Sverige bör därför, som utgångspunkt, inte medföra någon ytterligare skada för uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare varför det i de flesta fall inte skulle bli aktuellt med någon ersättning enligt 14 § (jfr prop. 1971:138 s. 62). Staten kan dock i undantagsfall besluta om ett fortsatt hemlighållande efter det att sekretessen hävts i ursprungslandet enligt 17 §. I de fallen är det rimligt att en utländsk uppfinnare eller dess rättsinnehavare inte ska vara sämre ställd i ersättningshänseende än innehavaren av en svensk försvarsuppfinning (se prop. 1971:138 s. 62 f.).

Under utredningens arbete har det dock framkommit att en ordning där uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare skriftligen avstår sin rätt till ersättning tillämpas redan i dag med stöd av befintliga överenskommelser. Det kan nämnas att det av överenskommelsen med Italien framgår av tillämpningsbestämmelserna, som enligt artikel V i avtalet är en integrerad del av detsamma, att en skrivelse med sådant innehåll ska bifogas till ansökan om patent. Eftersom detta är en ordning som redan följer av Sveriges gällande internationella överenskommelser och är något som Sverige kan tillämpa med stöd av patentavtalet föreslår utredningen att det i lag förtydligas att Försvarets materielverk ska

kunna begära att uppfinnaren eller rättsinnehavaren avstår sin rätt till ersättning. Bestämmelsen bör vara fakultativ och kommer, som redan nämnts, i de flesta fall inte leda till någon förlust för uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare.

Eftersom de överenskommelser som Sverige redan har på området, och även patentavtalet, enbart gäller till dess ursprungslandet hävt sitt förordnande bör ett sådant avstående från rätten till ersättning inte gälla om granskningsnämnden beslutar om ett fortsatt hemlighållande enligt 17 § efter det att hemlighållandet hävts i ursprungslandet.

6.5.4 Hävande av ett förordnande om hemlighållande

Förslag: I lagen om försvarsuppfindingar införs en bestämmelse som reglerar att Försvarets materielverk eller Granskningsnämnden för försvarsuppfindingar i vissa fall måste höra en annan stat innan ett förordnande om hemlighållande av en svensk försvarsuppfinding hävs.

Bedömning: Det följer redan av den ordning som gäller i dag att Försvarets materielverk och Granskningsnämnden för försvarsuppfindingar ska beakta en annan stats synpunkter i fråga om ett förordnande om hemlighållande av en svensk försvarsuppfinding ska hävas.

Skälen för förslaget och bedömningen

Hävande av förordnande om hemlighållande för en svensk försvarsuppfinding

Enligt 10 § lagen om försvarsuppfindingar får patent sökas på en svensk försvarsuppfinding som hålls hemlig här i landet om regeringen godkänner det och uppfinningen hålls hemlig i mottagarlandet. Patentavtalet, och de tidigare ingångna överenskommelserna, innehåller en skyldighet för ursprungslandet att informera mottagarlandet om att sekretessen kommer att upphöra. Om regeringen godkänt att patent får sökas på en svensk försvars-

uppfinring, som omfattas av ett förordnande om hemlighållande, i ett annat land och det landet håller uppfinningen hemlig med stöd av någon av de nämnda överenskommelserna är Sverige skyldigt att höra de andra länderna innan förordnandet om hemlighållande hävs. Denna skyldighet föreligger enligt nu gällande avtal men är inte reglerad i nuvarande lagstiftning. Utredningen gör bedömningen att denna skyldighet bör framgå av lag. Det bör därför i lagen om försvarsuppfinningar införas en bestämmelse som anger att Försvarets materielverk eller granskningsnämnden, innan ett förordnande enligt 6 § hävs och patent sökts på den hemlighållna uppfinningen i en annan stat, ska bereda den eller de staterna möjlighet att yttra sig innan förordnandet hävs.

En annan stats synpunkter på att häva ett förordnande om hemlighållande

Utöver skyldigheten att låta länder där patent sökts med stöd av 10 § lagen om försvarsuppfinningar yttra sig innan ett förordnande om hemlighållande hävs ska Sverige enligt patentavtalet ta skäligen hänsyn till berörda mottagarländers eventuella synpunkter på Sveriges avsikt att häva ett förordnande om ett hemlighållande avseende en svensk försvarsuppfinning. Någon bestämmelse med den innebörden finns inte i lagen.

Granskningsnämnden ska enligt 6 § lag om försvarsuppfinningar kontinuerligt pröva om det fortsatt finns ett behov av att hemlighålla en uppfinning. Även Försvarets materielverk kan häva ett förordnande i vissa fall. Förutsättningarna för ett fortsatt hemlighållande är att det är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen fortsatt hålls hemlig. Om Sverige som ett led i ett militärt samarbete tillåtit att patent sökts på uppfinningen i en annan stat bör den statens invändningar som utgångspunkt kunna leda till slutsatsen att ett hemlighållande fortsatt är av väsentlig betydelse för försvaret. Avtalet föranleder därför inga ändringar i den delen.

6.5.5 Hantering av patentansökningar som mottas av Sverige med stöd av patentavtalet

Förslag: Vid tillträde till patentavtalet ska Sverige anmäla att Försvarets materielverk, Patentenheten, är behörig försvarsmyndighet och nationellt ämbetsverk till vilket anmälan om upphävande av sekretess ska göras samt att Patent- och registreringsverket, är patentverk och särskild avdelning för den typ av uppfinningar som omfattas av avtalet.

Bedömning: Det finns redan i dag en ordning avseende utländska försvarsuppfinningar där ansökan lämnas in till Patent- och registreringsverket för att sedan överlämnas till Försvarets materielverk för prövning av om uppfinningen ska hållas hemlig. Den ordningen är förenlig med patentavtalet och det saknas skäl att ändra den.

Det finns i nuläget inget behov av lagändringar rörande gallring eller avhändande av patentansökningar.

Skälen för förslaget och bedömningen

Mottagande av dokument och behörig myndighet

Som redovisats ovan innehåller patentavtalet detaljerade förfaranderegler för hur patentansökan ska hanteras. Den ordning som gäller för utländska försvarsuppfinningar, och som kommer att gälla alla uppfinningar enligt patentavtalet, innebär att en sådan ansökan ska lämnas in till Patent- och registreringsverket enligt 15 §, som i sin tur ska överlämna den till Försvarets materielverk. En sådan ordning är förenlig med patentavtalet och det saknas skäl att ändra den ordningen. Med hänsyn till detta bör Försvarets materielverk, Patentenheten, pekats ut som behörig försvarsmyndighet och nationellt ämbetsverk till vilket anmälan om upphävande av sekretess ska göras enligt avtalet. Patent- och registreringsverket ska pekats ut, som patentverk och särskild avdelning för mottagande av patentansökan.

Arkivering, gallring och återsändande av patentansökningar som mottagits med stöd av patentavtalet

En patentansökan som inkommer till Sverige från patentsökande eller från ursprungslandet med en begäran om att den ska hemlighållas är att betrakta som en handling enligt 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen. Ansökan, som ska lämnas in hos Patent- och registreringsverket, är då att se som inkommen till myndigheten enligt 2 kap. 4 och 9 §§ tryckfrihetsförordningen. Den omfattas inte av något av undantagen i 2 kap. 13 och 14 §§ tryckfrihetsförordningen. Detta innebär att handlingen blir en allmän handling.

Enligt 2 kap. 23 § tryckfrihetsförordningen får grundläggande föreskrifter om hur allmänna handlingar ska bevaras samt om gallring och annat avhändande av sådana handlingar meddelas i lag. Regler om gallring framgår av arkivlagen (1990:782). Enligt 10 § arkivlagen får gallring ske. Vid gallring ska dock alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det arkivmaterial som återstår ska kunna tillgodose de ändamål som anges i 3 § tredje stycket arkivlagen. Om det finns avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i annan lag eller i förordning gäller dessa bestämmelser. Enligt 12 § arkivlagen får en handling återlämnas om det sker med stöd av lag eller föreskrift som meddelats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer eller efter särskilt beslut av regeringen.

Av förfarandereglerna, som utredningen bedömer inte har trätt i kraft ännu, om upphävande av sekretess i del C av patentavtalet framgår att om det har gått 20 år sedan patentansökan gjordes i mottagarlandet och landet enligt sina nationella regler inte längre kan bevilja patent på den sökta uppfinningen eller om patenttiden gått ut och ursprungslandet inte hävt sin sekretess, ska mottagarlandet skicka ett meddelande om detta till ursprungslandet. Detta land får då välja om ansökningshandlingarna antingen ska skickas tillbaka till ursprungslandet eller om dokumenten med den relevanta tekniska informationen ska förstöras. Det framgår vidare att ett mottagarlands intention att inte längre bevara en patentansökan ska vidarebefordras till behörig försvarsmyndighet i ursprungslandet. Om handlingarna förstörs ska mottagarlandet underrätta ursprungslandets behöriga försvarsmyndighet om detta. Endast sekretessbelagda tekniska handlingar förstörs, medan

administrativa handlingar arkiveras hos det nationella patentverket. Bestämmelsen infördes 2017. Utredningen har inhämtat att syftet med den nya regeln var att minska antalet sekretessbelagda dokument hos mottagarländernas myndigheter. Skrivningen i procedurreglerna är resultatet av en kompromiss som gjordes i den aktuella arbetsgruppen.

Patentavtalet är avseende denna bestämmelse något svårtolkad. Vissa skrivningar tyder på att valmöjligheten för om ansökan ska skickas tillbaka eller förstöras ligger hos ursprungslandet, medan andra skrivningar indikerar att detta är en möjlighet för mottagarlandet om det inte längre vill bevara ansökan. Även andra stycket innehåller formuleringar som att "the relevant technical documents may be destroyed" vilket indikerar att det rör sig om en möjlighet för mottagarlandet att förstöra den tekniska informationen snarare än en skyldighet. En sådan tolkning är också i överensstämmelse med tredje stycket som tydligt indikerar att möjligheten att förstöra den tekniska informationen eller skicka tillbaka ansökan är kopplad till mottagarlandets eventuella avsikt att inte behålla ansökan.

Hur bestämmelsen, som ännu inte trätt i kraft, kommer att tolkas går inte att säga i dag. Detta kommer att utvecklas mellan de allierade, där Sverige efter ett medlemskap i Nato också kommer att kunna påverka. Det finns därför inte nu anledning att införa en mer långtgående gallringsbestämmelse för att kunna återlämna patentansökningar eller förstöra sekretessbelagda tekniska handlingar.

7 Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål

7.1 Närmare om avtalet

7.1.1 Avtalet reglerar överföring av teknisk information för försvarsändamål

Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål undertecknades i Bryssel 1970 och reglerar skyldigheter i samband med sådant utbyte mellan medlemsländer samt Natos organisation. Avtalet består av fyra delar (a–d). Av del a, som är en analys av avtalet, framgår att bakgrunden till avtalet är att hitta en form för överföring av skyddad teknisk information mellan medlemsländerna och att säkerställa ett tillräckligt skydd för ägaren av den tekniska informationen.

7.1.2 De enskilda bestämmelserna

Avtalsbestämmelser

Del b är överenskommelsen. Artikel I innehåller definitioner av olika begrepp i avtalet.

Av artikel II punkt a framgår att om teknisk information för försvarsändamål överförs från en medlemsstat eller Nato (avsändaren) till en annan medlemsstat eller Nato med stöd av avtalet, ska mottagarna vara skyldig att skydda informationen som skyddad teknisk information. Mottagaren ska behandla

informationen i enlighet med de villkor som uppställts av avsändaren och agera i enlighet med dessa för att förhindra att informationen kommuniceras, publiceras, används utan tillåtelse eller används på annat sätt som kan leda till skada för ägaren. Mottagaren kan, om den önskar ändra villkoren, skicka en sådan begäran till avsändaren om inte annat har avtalats. I artikel II punkt b regleras hur berörda parter ska agera om mottagaren sedan tidigare innehar den översända skyddade tekniska informationen.

I artikel III punkten a finns regler om kompensation till ägaren av den tekniska informationen i vissa fall. Där framgår att om mottagaren av den skyddade tekniska informationen eller någon som mottagaren avslöjat informationen för otillåtet röjt eller använt informationen och ägaren av informationen därigenom lidit skada ska mottagaren kompensera ägaren för detta. För det fall mottagaren är ett medlemsland ska ersättningen betalas i enlighet med de nationella reglerna i mottagarlandet. Ersättningen ska antingen betalas direkt till ägaren av informationen eller till avsändaren om den senare ersatt ägaren. I det senare fallet ska storleken på det belopp mottagaren ska betala inte påverkas av vilken ersättning avsändaren betalat till informationsägaren.

Av artikel III punkten b framgår att mottagarna och avsändarna ska, i den mån det är förenligt med deras respektive säkerhetsföreskrifter, förse varandra med bevis och tillgänglig information för att kunna avgöra omfattningen av skadan och kompensationens storlek. Parterna till avtalet kan begära att en rådgivande kommitté ska utses som ska ha till uppgift att bedöma bevisningen i ärendet och redogöra för ursprunget till händelsen samt skadans natur och dess omfattning (artikel III punkten c). Avtalet påverkar inte den rätt som en skadelidande kan ha gentemot någon part i avtalet (artikel III punkten d).

I artikel IV regleras att parterna inom ramen för det Nordatlantiska rådet ska utveckla procedurer för implementering av avtalet.

Avtalet ska inte påverka redan befintliga säkerhetsåtaganden mellan parterna i avtalet och mottagaren ska klassificera den tekniska informationen enligt minst samma säkerhetsklass som avsändaren (artikel V). Inte heller ska avtalet hindra parterna från att fortsätta tidigare ingångna avtal eller ingå nya avtal med samma innebörd sinsemellan. Det ska inte heller påverka tillämpningen av det redan

ingångna patentavtalet (artikel VI). Avtalet är inte tillämpligt på överföring av teknisk information rörande atomenergi (artikel VII). I artikel VIII och IX regleras hur avtalet ingås och frånträds.

Förfarandebestämmelser

Förfarandebestämmelserna ska vara tillämpliga när teknisk information kommuniceras med stöd av avtalet och när sådan information används eller röjs. Bestämmelserna är också tillämpliga när mottagaren vill ändra villkoren under vilka de togs emot. Däremot är bestämmelserna inte tillämpliga vid kommunikering av en kopia av en patentansökan enligt patentavtalet (artikel I p. 2)

All överföring av information enligt avtalet sker enbart i informationssyfte om inte annat uttryckligen medgetts av avsändaren. Med informationssyfte menas att ändamålet endast hjälpa till med utvärderingen den tekniska informationen för försvarsändamål utan någon skada för ägaren. Termen innefattar inte användning, kopiering, röjande i helhet eller del samt produktionssyfte (artikel II p. 3).

Information som sänds med stöd av avtalet ska innehålla en förklaring som är synligt bifogad till den tekniska informationen. Av förklaringen ska det tydligt framgå att informationen är skyddad, att den kommuniceras för försvarsändamål och om det finns något bakomliggande syfte med att informationen kommuniceras. Den bör också innehålla uppgifter om vem som äger informationen, vem informationen kommer ifrån, övriga som har fått ta del av informationen, identifiering av vilken information som är skyddad, om inte all information är det, samt villkor om när och hur informationen får publiceras och avslöjas för andra än parterna, gärna med ett underskrivet medgivande av ägaren (artikel II p. 4)

Om det inte är möjligt att skicka med en sådan förklaring, exempelvis om informationen kommuniceras muntligt eller visuellt, så måste de uppgifter som skulle vara med i förklaringen kommuniceras samtidigt som den tekniska informationen presenteras (artikel II p. 5). Uppgifterna i förklaringen ska också vidarebefordras, tillsammans med villkoren för användning och röjande av den tekniska informationen om mottagaren sprider den tekniska informationen till en annan mottagare (artikel II p. 6). Om

teknisk information ska användas eller vidarebefordras och det saknas en förklaring men omständigheterna talar för att informationen tagits emot med stöd av avtalet, ska mottagaren göra sitt yttersta för att säkerställa att en sådan förklaring inte har kommit bort innan den tekniska informationen används eller vidarebefordras (artikel II p. 7).

Av artikel III framgår att en begäran från en mottagare att villkoren för användning av informationen ska modifieras ska skickas till avsändaren eller, efter samtycke från avsändaren, direkt till ägaren av informationen.

När en mottagare eller avsändare fått ersättningskrav riktade mot sig i enlighet med avtalet ska övriga berörda parter underrättas om det (artikel IV). I artikel V regleras hur den rådgivande kommittéen utses och dess uppgifter. Kommittén ska undersöka all bevisning i målet och om det är lämpligt att undersöka orsaken, naturen och omfattningen av den påstådda skadan, ta all nödvändig kontakt med nationella och Natorelaterade organisationer, höra den skadade parten och andra personer, om det bedöms lämpligt. Kommittén ska skriva en rapport för de involverade parterna om kommitténs slutsatser. Utlåtandet är inte bindande för parterna och ska, om inte parterna kommer överens om annat, omfattas av sekretess och bara vara tillgänglig för Nato och de nationella myndigheterna som är berörda av utlåtandet.

Information får enbart kommuniceras genom kanaler som godkänts av de involverade parterna. Varje land ska uppge namn och adress till den myndighet som är behörig att ta emot information med stöd av avtalet.

I slutet finns bestämmelser om avtalets tillämplighet, översyn av implementeringsbestämmelserna och parternas godkännande (artikel VII–IX).

7.2 Godkännande av avtalet

<p>Förslag: Riksdagen godkänner Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål.</p>
--

Skälen för förslaget: Sverige förväntas som Natomedlem att tillträda Natos avtal om överföring av teknisk information för

försvarsändamål. Avtalet förutsätter ändringar i lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering. Riksdagens godkännande krävs därför (10 kap. 3 § första stycket 1 regeringsformen).

7.3 Sekretess för information som översänds med stöd av avtalet

7.3.1 Gällande rätt

Sekretess och säkerhetskydd

Att en uppgift omfattas av sekretess innebär enligt 3 kap. 1 § OSL att den inte får röjas. En sådan uppgift får inte heller nyttjas utanför den verksamhet för vilken den är sekretessbelagd (7 kap. 1). Sekretess för en uppgift gäller som huvudregel gentemot enskilda, andra myndigheter, mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet samt mot utländska myndigheter eller mellanfolkliga organisationer med vissa undantag (8 kap. 1–3 §§).

Sekretess gäller vidare för en uppgift som rör Sveriges förbindelser med en annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs (15 kap. 1 §). Sekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs (15 kap. 2 §).

Enligt 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) gäller lagen för den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd. Av lagen följer flera krav på verksamhetsutövaren i fråga om informationssäkerhet, fysisk säkerhet och personalsäkerhet (2 kap. 2 §). Säkerhets-

skyddsklassificerade uppgifter som omfattas av ett internationellt åtagande om säkerhetsskydd ska på motsvarande sätt delas in i säkerhetsskyddsklass, om de inte redan har klassificerats av en annan stat eller en mellanfolklig organisation. Indelningen i säkerhetsskyddsklass ska i sådant fall göras utifrån den skada som ett röjande av uppgiften kan medföra för Sveriges förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation (2 kap. 5 §).

7.3.2 Uppgifter som överförs med stöd av avtalet kommer att omfattas av sekretess

Bedömning: Uppgifter som överförs med stöd av Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål kommer att omfattas av bestämmelserna om försvars- eller utrikessekretess samt reglerna i säkerhetsskyddslagen. Nu gällande lagstiftning uppfyller kraven enligt avtalet.

Skälen för bedömningen: Avtalet möjliggör att teknisk information kan överföras till Sverige från Nato eller ett medlemsland. Sverige kommer, om information mottas med stöd av avtalet, ha en skyldighet att inte röja informationen eller använda den i strid med de villkor som ursprungslandet uppställt. Informationen ska också ges samma säkerhetsklass som hos avsändaren. Den information som kan överföras med stöd av avtalet är teknisk information som ägs av en enskild eller företag och som inte finns tillgänglig för allmänheten. Informationen ska delas med Sverige för försvarsändamål. Utgångspunkten är att informationen överförs enbart i informationssyfte om inget annat sägs. Att informationen översänds för försvarsändamål innebär att informationen ska vara av sådan karaktär att syftet är att stärka försvaret av Nato genom bilaterala eller multilaterala program alternativt för att implementera Natorelaterade forsknings-, utvecklings-, produktions- eller logistikprojekt.

Föremålet för sekretessen enligt 15 kap. 2 § OSL kan vara uppgifter rörande vapen och annan krigsmateriel.¹¹⁸ Med hänsyn till att den information som översänds med stöd av avtalet ska

¹¹⁸ Lenberg m.fl., Offentlighets- och sekretesslagen. En kommentar. (2022, version 26, JUNO), kommentaren till 15 kap. 2 §. Se även avsnitt 5.5.

kommuniceras för försvarsändamål bör utgångspunkten vara att den kommer att omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § OSL. I vart fall skulle ett röjande av en sådan uppgift kunna skada våra mellanfolkliga förbindelser och därmed skulle uppgiften omfattas av utrikessekretessen enligt 15 kap. 1 § OSL. Vidare kommer en sådan uppgift att förekomma i verksamhet som omfattas av säkerhets- skyddslagens regelverk.

Att uppgiften kommer att omfattas av sekretess innebär att de som får del av uppgiften, som huvudregel, inte får röja informationen för annan och inte heller vidarebefordra den till annan myndighet, land eller företag. Eftersom information som överförs med stöd av avtalet kan hållas hemlig enligt nuvarande lagstiftning uppfyller Sverige de krav som följer av avtalet i denna del.

7.4 Behov av författningsändringar

Förslag: Ägaren av teknisk information som överförs till Sverige med stöd av Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål ska ha möjlighet att få ersättning för skada vid överträdelse av avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering.

Bedömning: Eftersom det är Försvarets materielverk som ska pekas ut som ansvarig myndighet för kommunikation av information är det den myndigheten som i första hand ska ersätta en skadelidande informationsägare.

Det finns inget behov av en uttrycklig bestämmelse i förordningen om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten för att peka ut Försvarets materielverk som ansvarig myndighet för skaderegleringen.

Skälen för förslaget och bedömningen

Bestämmelser som reglerar informationsägarens rätt till ersättning ska införas

Av artikel III i avtalet framgår att ägaren av den tekniska informationen, som har överförts med stöd av avtalet, har rätt till ersättning för skada som uppstår till följd av otillåtet röjande eller användande av densamma från mottagaren. Mottagaren ansvarar även för otillåtna åtgärder som vidtas av någon till vilken mottagaren vidarebefordrat informationen. Kompensationen ska ske i enlighet med mottagarlandets nationella lagstiftning. Ersättningen ska betalas direkt till den skadelidande ägaren eller till avsändaren om den senare redan har kompenserat ägaren.

Bestämmelsen innehåller därför dels en regel som reglerar förhållandet mellan medlemsländer, dels en som reglerar förhållandet mellan medlemsländer och en skadelidande.

Som diskuterats i tidigare kapitel innehåller även Nato SOFA och PFF SOFA bestämmelser som reglerar ett medlemslands skadeståndsskyldighet gentemot andra deltagande länder och tredje man.¹¹⁹ Det har i samband med att Sverige tillträdde PFF SOFA och dess tilläggsprotokoll gjorts bedömningen att reglerna om medlemsländernas skadeståndsskyldighet och regressrätt gentemot varandra utgör sådana folkrättsliga åtaganden som inte föranleder krav på svensk lagstiftning. Däremot bedömdes det krävas en rättslig grund för att tredje man skulle kunna framställa ett sådant anspråk mot staten.¹²⁰ Samma överväganden gör sig gällande rörande Natos avtal om överföring av teknisk information. Det betyder att Sveriges eventuella betalningsskyldighet till ursprungslandet och i vissa fall Nato som organisation inte kräver något lagstöd. Däremot krävs det en rättslig grund för att informationsägaren ska ha rätt till ersättning vid överträdelse av avtalet. Detta särskilt med beaktande av att avtalet innebär att staten även kan komma att vara ersättningsskyldig för skador som orsakas av någon till vilken Sverige i sin tur överfört informationen. Utredningen kan konstatera att det, annat än *ex gratia*, saknas regler som kan tillgodose tredje mans rätt att

¹¹⁹ Se avsnitt 4.2.8.

¹²⁰ Se prop. 1995/96:37 s. 39 f., prop. 2004/05:7 s. 40 och prop. 2015/16:152 s. 44–46. Se avsnitt 4.2.8 för redogörelse för de tidigare lagstiftningsarbetena.

framställa krav på ersättning i enlighet med avtalet. Utredningen föreslår därför att informationsägarens rätt till ersättning vid otillåtet röjande eller användande av den tekniska informationen lagfästs.

I lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering finns bestämmelser om svenska statens ansvar för skador som utländska deltagare i militärt samarbete och internationell krishantering vållar i Sverige. Ett sådant ansvar följer av vissa statusavtal och lagen kommer därmed även att reglera viss skadeståndsskyldighet enligt Nato SOFA. Nu aktuella fråga om skadeståndsansvar följer inte av ett statusavtal och rör en annan situation, vilket kan tala emot att reglering sker i 2004 års lag. Samtidigt är det fråga om ett skadeståndsansvar som följer av ett avtal inom ramen för ett militärt samarbete. Det är lämpligt att regleringen om statens skadeståndsansvar som följer av avtal inom det militära området hålls samlad i en och samma lag. Utredningen föreslår därför att en ny bestämmelse införs i lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering. I lagen bör vidare två underrubriker införas för att underlätta tillämpningen.

En tredje man som lider skada med grund i avtalet ges därmed möjlighet att få ersättning från staten och ges även möjlighet att få sin talan prövad i domstol. Utredningen bedömer att en sådan talan ska handläggas enligt de sedvanliga reglerna i rättegångsbalken och att det saknas skäl att införa några särskilda processrättsliga regler. Den information som skyddas med stöd av avtalet kommer även omfattas av sekretess vid en eventuell domstolsprocess.

7.4.1 Behörig myndighet och handläggning av skadeståndsanspråk

Förslag: Försvarets materielverk ska vid tillträde till Natos avtal om överföring av teknisk information anges som behörig myndighet enligt avtalet.

Bedömning: Försvarets materielverk är behörigt att handlägga skadeståndsanspråk med anledning av avtalet.

Skälen för förslaget och bedömningen: Enligt avtalet ska varje medlemsland peka ut en behörig myndighet som ansvarar för att ta emot information med stöd av avtalet. Det är Försvarets materielverk som bl.a. har i uppdrag att i enlighet med Försvarets materielverks investeringsplan och uppdrag ansvara för upphandling av sådana varor, tjänster och byggtjänster inom materieförsörjningsområdet som inte omfattas av Försvarets materielverks upphandlingsansvar och efter särskilt bemyndigande från regeringen, företräda staten vid förhandlingar och ingående av internationella överenskommelser som avser försäljning eller upplåtelse av materiel och tillhörande tjänster (1 § första stycket och 1 b § förordningen [2007:854] med instruktion för Försvarets materielverk). Försvarets materielverk hanterar redan i dag information av det här slaget. Det får därför anses att Försvarets materielverk är den myndighet som är bäst lämpad att ta emot information med stöd av avtalet.

Eftersom det är Försvarets materielverk som kommer att ta emot och hantera informationen är det den myndigheten som bör ansvara för eventuell skada.

Anspråk som enligt 5 § förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten inte ska handläggas av Justitiekanslern eller Kammarkollegiet (3 och 4 §§), handläggs av den förvaltningsmyndighet inom vars verksamhetsområde skadan inträffat. Eftersom de aktiviteter som kan föranleda skadeståndsskyldighet kommer att falla in inom Försvarets materielverks verksamhetsområde, krävs inte att Försvarets materielverk uttryckligen pekas ut som behörig myndighet i detta avseende.

8 Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information, m.m.

8.1 Atomalavtalet

Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information (atomalavtalet) undertecknades i Paris den 18 juni 1964.¹²¹ Avtalet reglerar förutsättningarna för utbyte av nukleär information mellan Natomedlemmar och övriga Nato-komponenter¹²². När avtalet tillkom handlade det uteslutande om nukleär information som USA förmedlade inom ramen för Natos försvarsplanering (U.S. Atomic information). Senare har även Storbritannien under de förutsättningar som anges i avtalet kommit att bidra med motsvarande information till Nato (UK Atomic information).¹²³ Sådan information benämns atomalinformation¹²⁴.

Atomalavtalet innehåller 12 artiklar och reglerar samarbetet på en övergripande nivå. Till avtalet finns en teknisk bilaga och en bilaga med särskilda säkerhetsskyddsregler som ska tillämpas vid hantering av atomalinformation. Bilagorna är en integrerad del av avtalet.

¹²¹ C-M(64)39 (Second Issue, 31 March 2010).

¹²² Med Natokomponent avses medlemsstaterna i Nato, Nordatlantiska rådet, Militärkommittén och Natos två strategiska kommandon Allied Command Operations (ACO) och Allied Command Transformation (ACT).

¹²³ Att så är fallet framgår dock inte av atomalavtalet som inte har ändrats efter sin tillkomst.

¹²⁴ Termen definieras i genomförandeöverenskommelsen (p. 10).

De enskilda bestämmelserna

Den inledande artikeln anger att USA:s regering i enlighet med nationell lagstiftning avser att samarbeta med Nato genom att förmedla nukleär information på de villkor som framgår av avtalet (artikel I). Vidare anges att andra medlemsländer har motsvarande möjlighet att förmedla nukleär information till Nato (artikel II). Den information som USA:s regering åtar sig att lämna är sådan som bedöms nödvändig för framtagande av försvarsplaner, utbildning av personal för bland annat försvar mot kärnvapen, utvärdering av en potentiell motståndares kärnvapenkapacitet samt utvecklingen av vapenbärare (artikel III). I avtalet klargörs särskilt att det inte avser överföring av kärnvapen, icke nukleära delar av kärnvapen eller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter om delar av sådana system; nukleär information som kommuniceras ska användas uteslutande för försvarsplanering och utveckling av vapenbärare i Natos gemensamma intresse (artikel IV). Nukleär information som förmedlats till Nato eller dess medlemsländer på grund av avtalet ska försäkras ett heltäckande sekretesskydd och får under inga förhållanden ges ett sämre skydd än det som följer av Natos regelverk om säkerhetsskydd; sådan information får inte spridas till obehörig personal eller personal som inte behöver informationen i tjänsten (artikel V). USA:s regering får föreskriva inskränkningar i användningen av nukleär information som den förmedlar till Nato eller dess medlemsstater, som begränsningar i vidarespridning eller beträffande vilka som har rätt att få del av informationen (artikel VI). Uppfinningar eller upptäckter som är resultatet av tillgång till nukleär information som förmedlats enligt avtalet ska, för försvarsändamål, utan kostnad göras tillgängliga för USA:s regering (artikel VII).¹²⁵ Atomavtalet påverkar inte eventuella bilaterala avtal om samarbete för utbyte av nukleär information mellan parterna i avtalet (artikel VIII). Avtalet innehåller även definitioner av kärnvapen och nukleär information som ska gälla vid tillämpningen av avtalet (artikel IX). I avtalets tre avslutande artiklar finns bestämmelser om ikraftträdande och upphörande, övergångsbestämmelser¹²⁶ samt undertecknande (artikel X–XII).

¹²⁵ Motsvarande torde gälla för Storbritanniens regering om det är den som har förmedlat informationen.

¹²⁶ Gäller i förhållande till ett motsvarande Natoavtal från den 22 juni 1955.

8.2 Genomförandeöverenskommelsen

Vid sidan av atomalavtalet finns även en överenskommelse med förfaranderegler för att genomföra avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atomalinformation (genomförandeöverenskommelsen).¹²⁷

Syftet med genomförandeöverenskommelsen är

1. att med bibehållet sekretesskydd underlätta förmedling och användning av atomalinformation;
2. att ge vägledning vid säkerhetsskyddsklassificering av information som innehåller uppgifter om kärnvapen; och
3. att ge riktlinjer för Natokomponenters ansvar för hantering och skydd av atomalinformation.

Genomförandeöverenskommelsen består av tre sektioner och omfattar totalt 64 punkter. Det som främst regleras i avtalet är spridning av atomalinformation till och inom Nato (sektion II) samt säkerhetsskydd (sektion III). Bestämmelserna ansluter till och utvecklar innehållet i bilagan om säkerhetsskydd till atomalavtalet. Det gäller bestämmelser om bland annat ansvar för säkerhetsmyndigheter, spridning av atomalinformation inom och mellan Natokomponenter, registreringssystem och centralregister, säkerhetsskyddsklasser för atomalinformation, säkerhetsprövning, redovisningsskyldighet, arkivering, rapportering och inspektioner.

Till genomförandeöverenskommelsen finns fem bilagor som avser följande:

1. Förfarandet vid förfrågan om atomalinformation m.m.
2. Förteckning över centralregister m.m.
3. Natos klassificeringsguide för kärnvapen.¹²⁸
4. Särskilda begränsningar för tillgång till vissa Natodokument som innehåller nukleär planering.¹²⁹
5. Åtgärder när uppgifter som involverar atomalinformation har röjts eller riskerar att ha röjts.

Reglerna i atomalavtalet och Natos regelverk om säkerhetsskydd¹³⁰ är tillämpliga på atomalinformation om inget annat sägs i

¹²⁷ C-M(68)41(8th revise, 5 May 2017).

¹²⁸ Är begränsat hemlig (Nato restricted).

¹²⁹ Implementerar artikel VI i atomalavtalet.

¹³⁰ Se avsnitt 5.2

genomförandeöverenskommelsen. Av det senare avtalet framgår att även Storbritannien, jämte USA, under de förutsättningar som gäller enligt atomavtalet, förmedlar nukleär information till Nato.

8.3 Frågan om godkännande av avtalen

Bedömning: Riksdagen behöver inte godkänna avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information (atomavtalet) eller överenskommelsen med förfaranderegler för att genomföra avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atominformation (genomförandeöverenskommelsen).

Skälen för bedömningen: Sverige förväntas som Natomedlem tillträda atomavtalet och genomförandeöverenskommelsen. Avtalen rör samarbete avseende nukleär information och innebär att Sverige kan komma att få del av sådan information. De krav som avtalen ställer är att Sverige ska kunna hantera informationen på föreskrivet sätt och sekretesskydda de säkerhetskyddsklassificerade uppgifter som informationen innehåller. Varken atomavtalet eller genomförandeöverenskommelsen förutsätter ändringar i svensk lagstiftning och avtalen kan inte heller anses vara av större vikt i den mening som avses i 10 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen. Riksdagens godkännande krävs därför inte innan regeringen kan ingå avtalen.

8.4 Behov av författningsändringar

Bedömning: Det krävs inga författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information (atomavtalet) eller överenskommelsen med förfaranderegler för att genomföra avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende atominformation (genomförandeöverenskommelsen).

Skälen för bedömningen

Övergripande bedömning

Både atomalavtalet och genomförandeöverenskommelsen är nya avtal för Sverige. De krav som avtalen ställer handlar framför allt om säkerhetsskydd och sekretess för den information som förmedlas inom ramen för samarbetet. Grunden för att leva upp till kraven är att Sverige uppfyller Natos regelverk om säkerhetsskydd. Därutöver uppställer avtalen vissa ytterligare krav.

Som framgår av kapitel 5 gör utredningen bedömningen att det inte behövs några författningsändringar för att Sverige ska kunna tillträda informationssäkerhetsavtalet. Den bedömningen har gjorts i förhållande till Natos samlade regelverk om säkerhetsskydd. Vidare kommer den atomalinformation som Sverige kan komma att få del av enligt atomalavtalet, vara avsedd för försvarsplanering och därför otvetydigt omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap. 2 §OSL.¹³¹ Den information som förmedlas enligt avtalet kan dessutom förväntas ha en hög säkerhetsskyddsklassificering.

När det gäller de ytterligare krav på åtgärder och förfaranden som ställs vid hantering av atomalinformation, jämförd med annan information som innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter, framgår dessa av främst genomförandeöverenskommelsen men även av bilagan om säkerhetsskydd till atomalavtalet. Det är en förhållandevis omfattande reglering på detaljnivå. Det är utredningens bedömning att det inte finns behov av författningsändringar för att Sverige ska kunna leva upp till kraven i avtalen. Däremot behöver berörda myndigheter analysera bestämmelserna i avtalen och vid behov besluta om tillämpningsföreskrifter m.m.

I det följande behandlas några frågor som utredningen har övervägt och vill uppmärksamma.

¹³¹ Se avsnitt 5.5.

8.4.1 Centralregister för atomalinformation

Förslag: Frågan om organisation och lokalisering av ett centralregister för atomalinformation bör utredas vidare inom Regeringskansliet i samverkan med berörda myndigheter. Vid tillträde till avtalet ska Sverige anmäla vilken myndighet som är centralregister för atomalinformation.

Bedömning: Det behövs inte någon bestämmelse i lag om centralregister för atomalinformation.

Skälen för förslaget och bedömningen: Enligt bestämmelserna i genomförandeöverenskommelsen ska alla medlemsländer och andra Natokomponenter inrätta ett *centralregister för atomalinformation* (ATOMAL Central Registry). Centralregistret har ansvar för att bland annat begära, ta emot, registrera, hantera och distribuera atomalinformation.¹³²

Funktion och organisation för ett centralregister för atomalinformation överensstämmer med de för centralregister som enligt Natos regelverk för säkerhetsskydd ska finnas för information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklassen *Cosmic Top Secret* (CTS)¹³³, se avsnitt 5.7.4. Precis som när det gäller centralregister av det slaget får *underregister* och *kontrollpunkter* vid behov inrättas för att kunna utöva effektiv kontroll av den atomalinformation som en Natokomponent har fått del av. Varje register och kontrollpunkt ska övervakas av en särskild tjänsteman (ATOMAL control officer).

Centralregistret, underregister och kontrollpunkter ska föra register över alla dokument som innehåller atomalinformation. Redovisningsskyldighet gäller för alla dokument som innehåller atomalinformation. Med dokument avses all lagrad information oberoende av dess fysiska form. Uppgifter om mottagande, mångfaldigande, vidare spridning, användning i genererade dokument, ändring av säkerhetsskyddsklass för och i förekommande fall förstöring av atomalinformation, ska registreras. Register som avser atomalinformation ska förvaras avskilda från register över andra säkerhetsskyddsklassade dokument.

¹³² Se p. 32 och 33 i genomförandeöverenskommelsen. I den senare punkten anges de primära uppgifterna för ett centralregister för atomalinformation.

¹³³ Cosmic Top Secret är den högsta säkerhetsskyddsklassen i Nato och motsvaras av *kvälibificerat hemlig* i svensk terminologi enligt 2 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen,

En Natokomponent kan välja om centralregistret för atomalinformation jämte eventuella underregister och kontrollpunkter till detta ska ha dubbla funktioner. Med detta menas att en och samma registerfunktion kan ha ansvaret för kontroll av såväl information som innehåller atomalinformation som uppgifter i säkerhetsskyddsklassen CTS och annan information som omfattas av redovisningsskyldighet, dvs. information som innehåller uppgifter i säkerhetsskyddsklassen *Natos Secret* (NS)¹³⁴. Oavsett om Natokomponenten väljer separata registersystem för de olika kategorierna av information eller har ett med dubbla funktioner, ska register och handlingar vara åtskilda och förvaras på ett sådant sätt att endast behörig personal har tillgång till respektive information.

Det ligger inom regeringens kompetens att fördela uppgifter mellan myndigheter under regeringen.¹³⁵ Utpekande av funktionen centralregister för atomalinformation kan ske i förordning. Det behövs därför ingen lagreglering om vilken myndighet som ska svara för denna funktion. Frågan om hur ett centralregister för atomalinformation ska organiseras och vid vilken myndighet det ska inrättas behöver övervägas vidare. Frågan omfattas inte av utredningens uppdrag.

8.4.2 Gallring av atomalinformation

I genomförandeöverenskommelsen finns bestämmelser om arkivering eller förstöring av atomalinformation. Ett centralregister för atomalinformation ska utveckla och genomföra ett program för att systematiskt kunna utvärdera när atomalinformation som är under dess övergripande kontroll inte längre behövs för officiella ändamål. Programmet får inkludera arkivering. Vid behov kan vägledning sökas från upphovsmannen till informationen. Om information ska gallras ska den förstöras och inte skickas tillbaka till upphovsmannen, såvida detta inte särskilt har överenskommit. Centralregistret för atomalinformation ska verkställa förstöring av atomalinformation. All information som förstörs ska noteras på ett destruktionscertifikat och signeras av den kontrollöfficier som övervakar centralregistret och ett oberoende officiellt vittne.

¹³⁴ Nato Secret är den näst högsta säkerhetsskyddsklassen i Nato och motsvaras av hemlig i svensk terminologi enligt 2 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen.

¹³⁵ Befogenheten omfattas av regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

Atomalinformation som kommer in till svensk myndighet är att betrakta som allmänna handlingar. Informationen kommer emellertid att vara säkerhetsskyddsklassificerad och omfattas av försvarssekretess. Regler om gallring framgår av arkivlagen (1990:782). Förstöring av allmänna handlingar är inte förutsett i lagen.

Bestämmelserna i genomförandeöverenskommelsen måste tolkas på så sätt att både arkivering och förstöring är möjliga sätt att hantera atomalinformation som inte längre har aktualitet. Svensk lagstiftning kan därtill sägas innebära att även information av det slaget, som finns i allmänna handlingar, behövs för officiellt bruk för att uppfylla den skyldighet som lagstiftningen med stöd i grundlag uppställer för att bevara allmänna handlingar. Systemet med centralregister innebär även att informationen är under strikt kontroll och att spridningen är begränsad. Dessa omständigheter innebär att det i vart fall för närvarande inte finns behov av att införa ny lagstiftning som ger en utökad rätt att gallra allmänna handlingar (se även motsvarande bedömning i avsnitt 5.7.5 om gallring av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter).

8.4.3 Märkning av atomalinformation, klarering och medborgarskap

Atomalinformation ska inom Nato ges motsvarande säkerhetsskyddsklassificering som den stat som förmedlat informationen har åsatt den. De säkerhetsskyddsklasser som används inom Nato är Cosmic Top Secret (kvalificerat hemlig), Nato Secret (hemligt), Nato confidential (konfidentiell) och Nato Restricted (begränsat hemlig).¹³⁶ Därutöver ska säkerhetsskyddsklassen när det är fråga om atomalinformation följas av ordet ATOMAL. Dokument som innehåller atomalinformation ska även ges viss annan märkning bland annat beroende på om det är USA eller Storbritannien som har förmedlat informationen i fråga.¹³⁷

För att en person ska få ta del av atomalinformation krävs att han eller hon är säkerhetsklarerad för den säkerhetsskyddsklass som informationen har. Respektive medlemsland svarar för säkerhetsprövningen av sin personal. Säkerhetsprövning ska göras i enlighet

¹³⁶ Se C_M(2002)49-REV1, Enclosure E p. 6 jämfört med 2 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen.

¹³⁷ Se p. 42 i genomförandeöverenskommelsen.

med de bestämmelser som finns i Natos säkerhetsskyddspolicy jämte direktiv. Som konstaterats i avsnitt 5.7.3 uppfyller de svenska reglerna om säkerhetsprövning i säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen Natos krav. Att notera är att det krävs klarering för Cosmic Top Secret för att få ta del av information som har klassats som Nato Secret ATOMAL.

I atomalavtalet anges uttryckligen att tillgången till atomalinformation som har förmedlats till ett medlemsland i enlighet med atomalavtalet ska vara begränsad till det *landets medborgare* som är säkerhetsklarerade. I Sverige placeras befattningar, där den som deltar i en verksamhet får del av känsliga uppgifter, i förväg i säkerhetsklass. En anställning i bl.a. staten som är placerad i säkerhetsklass 1 eller 2 får endast innehas av den som är svensk medborgare. Därutöver följer av lagen (1994:260) om offentlig anställning dels att bara svensk medborgare får ha militär anställning, dels att regeringen får föreskriva eller för särskilda fall besluta bland annat att bara svenska medborgare får ha anställning inom Regeringskansliet eller statlig anställning som kan medföra kännedom om förhållanden som är av betydelse för landets säkerhet (5 och 6 §§). Detta innebär enligt utredningens bedömning att det inte behövs någon ny eller ändrad lagstiftning för att säkerställa att det bara är svenska medborgare som får tillgång till atomalinformation som har förmedlats till Sverige.

8.4.4 Rapportering vid incidenter

I bilaga 5 till genomförandeöverenskommelsen finns bestämmelser om åtgärder när atomalinformation har röjts eller det finns en risk för att sådan information har röjts genom att en överträdelse av säkerhetsskyddsbestämmelserna förekommit. Om detta har inträffat ska rapportering ske till Natos säkerhetskontor genom den nationella säkerhetsmyndigheten. I avsnitt 5.7 gör utredningen bedömningen att det inte krävs några författningsändringar för att möjliggöra rapportering i enlighet med avtalet.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Skälen för förslaget och bedömningen: De författningsändringar som föreslås bör träda i kraft innan Nato SOFA, Parisprotokollet, Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar eller Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål blir bindande för Sverige. Sverige förväntas tillträda avtalen inom tolv månader efter ett svenskt medlemskap i Nato. Det kan inte nu anges när de nämnda avtalen kommer att bli bindande för Sverige. Någon dag för ikraftträdande av de föreslagna författningsändringarna kan därför inte heller anges. Författningsändringarna bör således träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Det är inget som hindrar att de föreslagna författningsändringarna träder i kraft så fort som möjligt.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

10 Konsekvenser

10.1 Sveriges tillträde till Nato SOFA och Parisprotokollet

Bedömning: Tillträde till avtalen underlättar och ökar Sveriges förmåga att ta emot militärt stöd från Nato eller enskilda medlemsstater.

Förslagen ger bl.a. förutsättning för utländska styrkor och civil personal att befinna sig i Sverige även under längre perioder. Förslagen innebär också en ökad effektivitet i Sveriges befintliga samarbeten.

De ökade kostnader som kan komma att uppstå hos enskilda myndigheter förväntas inte bli större än att de ryms inom respektive myndighets nuvarande budgetramar.

Förslagen medför i sig inga kostnadsökningar.

Skälen för bedömningen: Genom de avtal som Sverige har ingått med Nato¹³⁸ och inom ramen för PFF-samarbetet¹³⁹ finns redan ett ramregelverk som underlättar Sveriges förutsättningar att effektivt kunna ge och ta emot militärt stöd från Nato eller av enskilda medlemsstater, vid kris eller konflikt i Sverige eller i närområdet. Avtalen underlättar också för Sverige att i fredstid utgöra värdland för andra ömsesidigt överenskomna militära aktiviteter, t.ex. internationella övningar.

Som Natomedlem behöver Sverige ta höjd för att verksamheten kan komma att öka; det kan bli fråga om fler vistelser, av annan karaktär och under längre perioder än hittills. Inga ytterligare länder

¹³⁸ Världsstödavtalet

¹³⁹ PFF SOFA med tilläggsprotokoll och det kompletterande tilläggsprotokollet.

tillkommer dock som avtalspart än de som Sverige redan samverkar med inom ramen för PFF-samarbetet.

Liksom vid det tidigare lagstiftningsarbetet är en grundläggande utgångspunkt för förslagen i denna promemoria att Sveriges förmåga att ge och ta emot militärt stöd ska förbättras. Promemorians författningsförslag innebär att liknande undantag och privilegier som redan gäller med anledning av PFF SOFA, det kompletterande tilläggsprotokollet samt värdlandsstödsavtalet, också ska utsträckas till att gälla de utländska styrkor och civila personal, samt i vissa fall anhöriga, som kommer till Sverige inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet. Förslagen innebär vidare att utländsk personal får förutsättningar att verka i Sverige också under längre perioder. Förslagen ökar också effektiviteten i Sveriges befintliga samarbeten.

Ekonomiska konsekvenser

En grundläggande tanke med regleringen i statusavtalen är att den utländska personalens vistelse i så stor utsträckning som möjligt varken ska generera vinster eller kostnader för den mottagande staten. Med denna utgångspunkt bör varken fler vistelser eller längre vistelseperioder generera ökade kostnader för Sverige som mottagande stat.

Med detta sagt och även om avtalen i sig inte leder till några kostnadsökningar kan kostnader ändå uppkomma beroende av vilken verksamhet som omfattas av avtalen, t.ex. Försvarsmaktens övningskostnader. Vad som närmare ska gälla för verksamheten får regleras i enskilda beslut inför varje vistelse och vilka faktiska kostnader som uppstår avgörs av innehållet i det aktuella beslutet. Som regeringen tidigare konstaterat får kostnader i varje enskilt fall vägas mot de vinster Sverige får genom att Nato eller ett medlemsland övar i Sverige eller bistår Sverige (se prop. 2015/16:152 s. 75).

Utredningen finner ändå anledning att nämna något särskilt om de ekonomiska konsekvenserna av en svensk anslutning till avtalen.

När det gäller hälso- och sjukvård har som tidigare nämnts Sverige en skyldighet att tillhandahålla vård till EU/EES-medborgare till samma kostnad som för bosatta i Sverige, dvs. till patientavgift. I sådana fall kommer kostnaderna inte att ersättas av

den sändande staten. En viss ökning av regionernas kostnader kan därför uppstå. Det motsvarande kommer dock att gälla i de fallen utsänd svensk personal befinner sig i en stat inom EU/EES.

De nu aktuella avtalsåtagandena innebär inte, som ovan redovisats, att en vidare krets än tidigare kommer omfattas av privilegierna. Om verksamheter på svenskt territorium ökar i omfattning kan det dock bli fråga om en viss ökning av tillfällena som kan orsaka Sverige kostnader. Ett exempel är ersättningsskyldigheten för staten för tredjemansskador, t.ex. avseende ersättning vid trafikskador. I samband med anslutningen till PFF SOFA och vid utvidgningen av dess tillämpning gjordes bedömningen att det inte fanns skäl att utfästa särskilda garantier för de kostnader som kan uppstå hos myndigheter med anledning av avtalens regler. Samma bedömning gjordes vid införandet av det kompletterande tilläggsavtalet och värdlandsstödsavtalet. Utredningen anser att det inte heller nu finns skäl att göra någon annan bedömning än vad som tidigare gjorts. De kostnader som kan uppstå hos en myndighet till följd av Nato SOFA och Parisprotokollet bör även framöver kunna belasta respektive myndighets ordinarie anslag.

Slutligen bör det framhållas att det får antas att Sverige kommer att beviljas samma privilegier i de fall Sverige väljer att delta i aktiviteter i andra länder även inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet (jfr prop. 2015/16:152 s. 75).

Övriga konsekvenser

Utredningens förslag bedöms inte få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte heller i övrigt medföra några konsekvenser av betydelse.

Samma bedömning görs även beträffande Sveriges tillträde i sig till de aktuella statusavtalen.

10.2 Sveriges tillträde till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om informationssäkerhet

Bedömning: De ökade kostnader som Sveriges tillträde till avtalet kan komma att medföra hos enskilda myndigheter, förväntas inte bli större än att de kan hanteras inom respektive myndighets nuvarande budgetramar.

Skälen för bedömningen: Som framgår i kapitel 5 har Sveriges regelverk på säkerhetsskyddsområdet i stora delar redan genomgått en anpassning till internationella förhållande, bl.a. till Natos regelverk. Sverige har sedan tidigare också ett befintligt säkerhetsskyddsavtal med Nato.

Ett svenskt tillträde till informationssäkerhetsavtalet bedöms därför endast få måttliga konsekvenser i form av förberedande åtgärder m.m. i bl.a. Regeringskansliet. De merkostnader som kan uppstå bedöms inte bli större än att de ryms inom berörda myndigheters budgetramar.

Sveriges tillträde till avtalet bedöms inte heller få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

10.3 Sveriges tillträde till Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar

Bedömning: De ökade kostnader som Sveriges tillträde till avtalet och förslagen kan medföra hos enskilda myndigheter förväntas inte bli större än att de kan hanteras inom respektive myndighets nuvarande budgetramar.

Varken förslagen eller Sveriges tillträde till avtalet bedöms få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

Skälen för bedömningen: Genom att utvidga tillämpningsområdet för lagen om försvarsuppfinningar kommer Sverige kunna hemlighålla försvarsuppfinningar som inte avser krigsmateriel. Möjligheten är dock begränsad till att enbart avse uppfinningar som

omfattas av Sveriges internationella förpliktelser. Det innebär att Sverige kommer kunna tillträda patentavtalet samtidigt som lagens tillämpningsområde inte kommer utökas avseende svenska försvarsuppfinningar. Genom att ingå avtalet kommer Sverige ha möjlighet till utbyte av militära uppfinningar med fler länder än vad som gäller i dag. Samtidigt som Sverige kan komma att behöva hemlighålla uppfinningar från fler länder.

Sverige har redan ingått avtal med samma innebörd med flera Natoländer och det rör sig i dag om ett fåtal ansökningar per år. Att Sverige tillträder avtalet och även att tillämpningsområdet utökas bedöms därför inte leda till någon större ökning av antalet ärenden hos Patent- och registreringsverket, Försvarets materielverk eller Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar. De kommer inte heller tillföras några nya uppgifter. Inte heller ändringarna i övrigt bedöms medföra någon ökning av antalet ärenden hos de nämnda myndigheterna.

Skyldigheten att vid upphävande av ett förordnande om hemlighållande i vissa fall höra en annan stat följer redan av de överenskommelser som finns på området och utgör bara ett tydliggörande av gällande praxis. Detsamma gäller Försvarets materielverks möjlighet att som krav för hemlighållande kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning för den skada hemlighållandet medför.

Då förslagen inte bedöms leda till att antalet ärenden kommer öka i någon nämnvärd omfattning kommer förslagen inte heller att få några ekonomiska konsekvenser för det allmänna. Möjligheten för Försvarets materielverk att i vissa fall kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning innebär ett förtydligande av den redan nu gällande ordningen och medför därför inga ekonomiska konsekvenser för enskilda.

De avtal Sverige redan har ingått på området är förenliga med de ändringar som nu föreslås. Enligt artikel 5 i patentavtalet påverkar inte avtalet tidigare ingångna förbindelser på området. Dessa avtal kommer därför bli opåverkade av att Sverige tillträder patentavtalet.

Varken förslagen eller Sveriges tillträde till avtalet bedöms få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

10.4 Sveriges tillträde till Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål

Bedömning: Varken Sveriges tillträde till avtalet eller förslagen bedöms leda till några direkta kostnadsökningar få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

Skälen för bedömningen: Eftersom Försvarets materielverk redan i dag hanterar information av det här slaget bedöms inte ett tillträde till avtalet leda till att myndigheten påförs några nya arbetsuppgifter. Den nya skadeståndsrunden som införs som en konsekvens av avtalet kan leda till skadestånd för staten genom Försvarets materielverk. Utredningen gör dock bedömningen att risken för skadestånd får anses vara mycket låg. Det finns därför inte skäl att tillmäta risken för skadestånd betydelse vid bedömningen av förslagets ekonomiska konsekvenser.

Varken förslagen eller Sveriges tillträde till avtalet bedöms få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

10.5 Sveriges tillträde till avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information m.m.

Bedömning: Sveriges tillträde till avtalet bedöms inte medföra annat än marginella kostnadsökningar för vissa myndigheter. Dessa kostnadsökningar kan hanteras inom nuvarande budgetramar. Tillträdet bedöms inte heller i övrigt få några beaktansvärda konsekvenser.

Skälen för bedömningen: Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om samarbete avseende nukleär information samt överenskommelsen med förfaranderegler för att genomföra avtalet syftar till att möjliggöra för Sverige att ta emot viss särskilt kvalificerad information. Även om det kan förväntas handla om begränsade informationsmängder måste berörda myndigheter vidta åtgärder för att skydda informationen i enlighet med avtalet. De åtgärder som

krävs bedöms dock medföra endast måttliga kostnader och delvis vara av engångskaraktär.

Sveriges tillträde till avtalet och tillhörande överenskommelse bedöms inte heller få några konsekvenser i övrigt som bör redovisas.

11 Författningskommentar

11.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar

1 §

Paragrafen innehåller en definition av begreppet svensk respektive utländsk försvarsuppfinning.

Med ändringarna i paragrafen anpassas definitionen av begreppet utländsk försvarsuppfinning till Sveriges internationella överenskommelser om hemlighållande av patentsökta och försvarsrelaterade uppfinningar. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.2.

I lagen görs åtskillnad mellan svenska och utländska försvarsuppfinningar. Dessa begrepp har tidigare definierats i 4 och 15 §§. Paragrafen ändras så att definitionen av svensk respektive utländsk försvarsuppfinning flyttas till 1 §.

I *första stycket* definieras vad som avses med svensk försvarsuppfinning. Liksom enligt den hittillsvarande lydelsen begreppet försvarsuppfinning som uppfinning som särskilt avser krigsmateriel. Definitionen innebär att uppfinning som huvudsakligen är avsedd för civila ändamål, även om den också kan användas för krigsmateriel eller i övrigt är av betydelse för försvaret, faller utanför lagens tillämpningsområde (se prop. 1971:138 s. 47). Utgångspunkten för lagens tillämplighet är alltså fortfarande att en uppfinning, för att klassas som en försvarsuppfinning, ska avse krigsmateriel. Nyheten i förhållande till tidigare bestämmelser är att definitionen av utländsk försvarsuppfinning, som nu återfinns i *andra stycket*, utvidgas till att även omfatta uppfinningar som är hemlig i en annan stat med hänsyn till det nationella försvarsintresset och på vilken patent enligt överenskommelse mellan Sverige och den staten får sökas under förutsättning att uppfinningen hålls hemlig

här. Om uppfinningen särskilt avser krigsmateriel, gäller liksom tidigare, att den kan hemlighållas även om den inte omfattas av en sådan överenskommelse (jfr 16 § andra stycket). De överenskommelser som avses är Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar och bilaterala överenskommelser om hemlighållande av patentsökta och försvarsrelaterade uppfinningar. Uppfinningen behöver inte ha tillkommit i den stat som överenskommelsen avser (jfr a. prop. s. 61). Genom ändringen kommer reglerna om hemlighållande av utländska försvarsuppfinningar även att gälla uppfinningar som inte avser krigsmateriel om övriga uppräknade förutsättningar är uppfyllda.

4 §

Paragrafen innehåller ett förbud mot att offentliggöra eller på annat sätt obehörigen röja en svensk försvarsuppfinning. Frågan behandlas i avsnitt 6.5.2.

I paragrafen definieras enligt hittillsvarande lydelse svensk försvarsuppfinning som uppfinning som har tillkommit i Sverige eller tillhör en här bosatt fysisk person eller tillhör en svensk juridisk person. Dessa bestämmelser flyttas till 1 § första stycket. I övrigt görs endast språkliga ändringar i paragrafen.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om omprövning av ett förordnande om att en uppfinning ska hållas hemlig. I paragrafens tredje stycke, som är nytt, finns en särskild bestämmelse som gäller när förordnandet avser en uppfinning som hemlighålls i en annan stat. Med bestämmelsen i tredje stycket anpassas paragrafen till Sveriges internationella överenskommelser om hemlighållande av patentsökta och försvarsrelaterade uppfinningar. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.5.2.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att Försvarets materielverk eller granskningsnämnden innan ett förordnande enligt 6 § hävs ska höra den stat eller de stater i vilka uppfinningen, till följd av ett medgivande enligt 10 §, hemlighålls. Om någon eller några av staterna framför invändningar om att sekretessen inte ska upphöra bör det som utgångspunkt medföra att det fortsatt är av väsentlig betydelse för försvaret att uppfinningen ska hemlighållas enligt 6 §.

Yttrandetiden bör i det enskilda fallet motsvara den tid som följer av Sveriges internationella förpliktelser. Enligt Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar ska mottagarlandet ha sex veckor på sig att yttra sig.

I övrigt görs endast språkliga ändringar i paragrafen.

15 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om utländska försvarsuppfinningar och behandlas i avsnitt 6.5.1.

I paragrafen definieras enligt hittillsvarande lydelse utländsk försvarsuppfinning som annan försvarsuppfinning än svensk försvarsuppfinning på vilken patent söks i Sverige. Bestämmelserna flyttas till 1 § andra stycket. I övrigt görs endast språkliga ändringar i paragrafen.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för hemlighållande av utländsk försvarsuppfinning. I första stycket andra meningen, som är ny, finns en bestämmelse om att Försvarets materielverk i vissa fall får kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning enligt 14 § första stycket. Med ändringen anpassas förutsättningarna till Sveriges internationella överenskommelser om hemlighållande av patentsökta och försvarsrelaterade uppfinningar. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.5.3.

I *första stycket* anges att Försvarets materielverk, för att ett förordnande om hemlighållande ska meddelas, får kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning enligt 14 § första stycket, om det är förenligt med den aktuella överenskommelsen. Överenskommelser som avses är Natos avtal om ömsesidigt sekretesskydd för patentsökta försvarsrelaterade uppfinningar och bilaterala överenskommelser om hemlighållande av patentsökta och försvarsrelaterade uppfinningar. Eftersom en förutsättning för att ett förordnande om hemlighållande ska kunna meddelas enligt paragrafen är att uppfinningen redan är hemlig i en annan stat, bör ett förordnande typiskt sett inte medföra någon skada för uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare (se prop. 1971:138 s. 62 f.). Såvitt framkommit förekommer det dock redan i dag att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare enligt bilaterala

överenskommelser avstår sin rätt till ersättning och frågan om ett sådant krav bör uppställas eller inte får avgöras i det enskilda fallet.

Enligt 17 § kan Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar i vissa fall förordna att en uppfinning som hemlighålls med stöd av 16 § ska fortsätta att vara hemlig trots att den upphört att vara hemlig i ursprungslandet. Eftersom Försvaret materielverks möjlighet att kräva att uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare avstår sin rätt till ersättning endast gäller för hemlighållande enligt 16 § kommer ett sådant avstående inte att omfatta skada till följd av ett beslut om fortsatt hemlighållande enligt 17 §.

I övrigt görs endast språkliga ändringar i paragrafen.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka regler som ska gälla för utländska försvarsuppfinningar.

Enligt nu gällande lydelse ska bestämmelsen i 8 § tredje stycket, som reglerar när handlingar i ett ärende tidigast får göras tillgängliga av patent- och registreringsverket efter det att ett förordnande om hemlighållande hävts, även gälla för utländska försvarsuppfinningar. Eftersom den bestämmelsen har flyttats till 8 § fjärde stycket har motsvarande ändring gjorts i 18 §.

11.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

7 §

Av bestämmelsen framgår att privilegier i fråga om inkomstskatt, avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik samt import till och export från Sverige ska gälla i den utsträckning som anges i PFF SOFA. Bestämmelsen utsträcks så att den även omfattar de styrkor och den personal som kan komma till Sverige inom ramen för Nato SOFA.

Då bestämmelsen på detta sätt omfattar fler än ett avtal ändras utformningen av bestämmelsen så att avtalen, på samma sätt som i bestämmelsen i 8 § samma lag, anges i en punktuppställning.

Se närmare avsnitt 4.2.10–12.

8 §

Bestämmelsen reglerar immunitet och privilegier i vissa fall för Natohögkvarter och de styrkor och den personal lydande under ett sådant högkvarter som befinner sig i Sverige. I *andra stycket* anges att immuniteten och privilegierna gäller i den utsträckning som anges i det kompletterande tilläggsprotokollet och i värdlandsstödsavtalet. Andra stycket justeras så att immuniteten och privilegierna även gäller i den utsträckning som anges i Parisprotokollet.

Se närmare avsnitt 4.2.10–14.

11.3 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

3 §

Ändringen i *fjärde stycket* är en följd av att undantagsbestämmelsen i 5 a § införs i lagen.

5 a §

Paragrafen, som är ny, inför ett undantag från huvudregeln i 3 § om att en person som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras. Bestämmelsen innebär att en medlem av en främmande stats militära styrka eller en civil komponent, som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige, inte ska folkbokföras här i landet. Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln i 3 § om att en person som efter inflyttning anses vara bosatt i Sverige ska folkbokföras.

Såväl militär som civil personal omfattas av undantaget. Att den civila personalen benämns som en medlem av *en* civil komponent, i stället för att den civila personalen kopplas till styrkan genom *dess* civila komponent (i enlighet med artikel I punkten 1.b i Nato SOFA) har sin grund i att även den civilanställda personal som är direktanställd av Nato (artikel III.b.ii Parisprotokollet) ska omfattas av bestämmelsen.

Ordalydelsen i bestämmelsen innebär inte hinder för att en medlem av en sändande stats militära styrka som vid tidpunkten för

sin inkallelse redan är folkbokförd i Sverige, ska fortsätta att vara det. Situationen måste dock bedömas vara sällsynt.

11.4 Motiven för bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 4.2.2.Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

3 §

Paragrafen, som är ny, reglerar statens skadeståndsskyldighet i vissa situationer och är tillämplig när teknisk information har överförts till Sverige för försvarsändamål med stöd av en internationell överenskommelse och inom ramen för ett sådant samarbete som framgå av 1 §. Överväganden finns i avsnitt 7.4.

Vad som närmare avses med teknisk information får förutsättas framgå av den internationella överenskommelsen i fråga. Teknisk information kan exempelvis vara ritningar, uppfinningar, know-how och olika typer av data.

Begreppet försvarsändamål är inte begränsat till Sveriges nationella försvar utan innefatta också Sveriges kollektiva försvarsförmåga i internationella organisationer, såsom Nato. Begreppet är vitt och kan även innefatta gemensamma projekt eller samarbeten inom försvarsområdet.

Vad som avses med otillåtet röjande eller användande får bedömas i varje enskilt fall utifrån vad som följer av den internationella överenskommelsen. Enligt Natos avtal om överföring av teknisk information för försvarsändamål kan ett otillåtet röjande eller användande vara att informationen används i strid med de villkor som ursprungslandet uppställt avseende användningen av informationen.

Allt otillåtet röjande eller användande föranleder dock inte ersättningsskyldighet utan det är enbart när en sådan åtgärd lett till skada för informationsägaren. För bestämmelsens tillämplighet förutsätts det också att Sveriges skadeståndsskyldighet följer av den internationell överenskommelsen. Staten är inte bara skyldig att ersätta informationsägaren till följd av otillåtet röjande eller användande från statens sida, utan kan även, om detta följer av

avtalet, vara ansvarig för sådana åtgärder som vidtas av någon till vilken staten vidarebefordrat informationen.

11.5 Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)

2 kap. 21 a §

Paragrafen är ny. Den föreslagna bestämmelsen innebär att regleringen av handlingar som godtas som pass för medlemmar av en utländsk militär styrka sker på förordningsnivå.

Eftersom regleringen i fråga om pass gäller för samma personkrets som omfattas av viseringsfrihet har bestämmelsen kopplats till viseringsbestämmelsen i 3 kap. 1 § som uttryckligen anger de avtal som utlänningsförordningen behöver omfattas av.

Id-kortet ska vara utfärdat av den sändande staten, dvs. id-kort som utfärdats av Nato gäller inte enligt bestämmelsen. Förflyttningsordern ska vara utfärdad av den sändande staten eller av Nato.

För att följa strukturen i utlänningsförordningen har bestämmelsen fått en egen rubrik. Den aktuella personkretsen omfattas av det allmänna passkravet och regleringen gäller alltså att andra handlingar ska godtas som pass.

Motiven för bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 4.2.3.

3 kap. 1 §

I *första stycket punkten 12* har regeringen föreskrivit om undantag för personal tillhörande en främmande stats styrka som kommer till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering och som omfattas av ovan nämnda avtal.

Bestämmelsen ändras så att undantaget i punkten 12 utsträcks till att också omfatta den militära personal som kan komma till Sverige inom ramen för Nato SOFA och Parisprotokollet. På samma sätt som gäller för övriga avtal ska personalen inneha en militär identitetshandling.

Se närmare avsnitt 4.2.3.

4 kap. 19 j §

Paragrafen är ny. Den föreslagna bestämmelsen undantar militär och civil personal som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering från kravet på uppehållstillstånd. Att de enligt bestämmelsen behöver omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige innebär i praktiken att något av de statusavtal Sverige tillträtt inom ramen för PFF eller Nato behöver vara gällande. Som undantagen från kravet på uppehållstillstånd har utlänningarna inget motsvarande bevis på sin rätt att befinna sig här i landet, som vid beviljade uppehållstillstånd. Militär personal kan dock på anmodan visa upp id-handling med förflytningsorder, och civil personal i stället pass där det framgår att denne är civilanställd (i enlighet med artikel III punkten 3 i Nato SOFA). Skyldigheten att i dessa fall uppvisa pass eller andra handlingar följer vad som är föreskrivet i 9 kap. 9 § utlänningslagen om polisens kontroll av utlännings vistelse i Sverige.

Motiven för bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 4.2.3.

5 kap. 2 §

Den föreslagna ändringen innebär att också militär och civil personal som kan komma till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering uttryckligen undantas från kravet på arbetstillstånd. Undantaget införs genom ett tillägg i *första stycket, punkten 15*. Att sådan personal enligt bestämmelsen behöver omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige innebär i praktiken att något av de statusavtal Sverige tillträtt inom ramen för PFF eller Nato behöver vara gällande.

Undantaget från kravet på arbetstillstånd gäller endast för den tid som tjänstgöringen pågår och för den verksamhet som Sveriges inbjudan gäller.

Motiven för ändringen behandlas närmare i avsnitt 4.2.3.

Uppdragsbeskrivning

Uppdrag att se över vissa rättsliga frågor inför ett medlemskap i Nato

Fö2022/00983

Sammanfattning

En utredare ges i uppdrag att analysera vilka eventuella författningsändringar som krävs vid en svensk anslutning till ett antal avtal inom Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) som rör militär verksamhet. I uppdraget ingår även att se över vilka författningsändringar som ett medlemskap i Nato bör medföra för att möjliggöra ett effektivt deltagande från svensk sida och ett ändamålsenligt stöd från Nato och dess medlemsstater. Uppdraget ska senast den 15 december 2022 delredovisas i fråga om de angivna avtalen med Nato, med eventuella författningsförslag. Uppdraget ska i övriga delar slutredovisas senast den 15 augusti 2023.

Behovet av en utredning

Regeringen beslutade den 16 maj 2022 att ansöka om medlemskap i Nato. En ansökan om medlemskap överlämnades den 18 maj 2022. Sverige fick den 5 juli 2022 status som inbjudet land till Nato.

Ett medlemskap i Nato medför att Sverige blir part till Nordatlantiska fördraget. Ett medlemskap innebär dessutom att Sverige förväntas att ansluta sig till ytterligare ett antal avtal som bl.a. rör rättslig status för vissa personalkategorier och säkerhetsskydd. Det finns därtill avtal om informationssäkerhet och immaterialrätt

på försvarsområdet. Inför ett medlemskap i Nato behöver avtalen analyseras rättsligt. Utrikesdepartementet ansvarar som utgångspunkt för att genomföra ett sådant analysarbete i fråga om Nordatlantiska fördraget, avtalet den 20 september 1951 om status för Nato, nationella representanter och internationell personal, avtalet den 14 september 1994 om status för missioner och representanter från tredje land och säkerhetsskyddsavtalet mellan Sverige och Nato. Försvarsdepartementet ansvarar som utgångspunkt för att genomföra ett analysarbete av övriga avtal, vilka redogörs för nedan.

Sverige är sedan maj 1994 medlem i fredssamarbetet Partnerskap för fred (PFF). PFF omfattar bl.a. de stater som är medlemmar i Nato. Inom ramen för PFF anslöt sig Sverige 1996 till ett avtal om rättslig status för en stats styrkor när de befinner sig på en annan avtalsparts territorium (avtal mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i partnerskap för fred om status för deras styrkor – PFF SOFA) och ett tilläggsprotokoll om verkställighet av dödsstraff, dock med en reservation mot den möjlighet PFF SOFA ger för en utländsk stat att utöva domsrätt på svenskt territorium. År 2014 anslöt sig Sverige till det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA. Det kompletterande tilläggsprotokollet reglerar den rättsliga statusen för militära Natohögkvarter och för deras personal på PFF-ländernas territorium. PFF SOFA och det kompletterande tilläggsprotokollet innebär i stort en territoriell utvidgning av de materiella bestämmelserna i Nato SOFA och protokollet om status för internationella militära högkvarter upprättades med stöd av Nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet) så att de omfattar också de PFF-stater som inte är Nato-medlemmar. Sverige ingick 2014 ett samförståndsavtal med Nato om värdlandsstöd. Värdlandsstödsavtalet innehåller grundläggande principer och förfaranden, inklusive regler av juridisk och finansiell karaktär, beträffande det stöd som Sverige i egenskap av värdland lämnar till Nato när Nato verkar på svenskt territorium i fred, kris eller krig.

PFF SOFA har genomförts i svensk rätt (se prop. 1995/96:37, bet. 1995/96:FöU4, rskr. 1995/96:237 och prop. 2004/05:7, bet. 2004/05:FöU2, rskr. 2004/05:44). Detsamma gäller för

Parisprotokollet och värdlandsstödsavtalet (se prop. 2015/16:152, bet. UFöU4, rskr. 2015/16:257).

Följande avtal rör informationssäkerhet och immaterialrätt på försvarsområdet.

1. Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for the Security of Information, Bryssel den 6 mars 1997
2. NATO Agreement for the Mutual Safeguarding of Secrecy of Inventions relating to Defence and for which Applications for Patents have been made, Paris den 21 september 1960
3. NATO Agreement on the Communication of Technical Information for Defence Purposes, Bryssel den 19 oktober 1970
4. Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for Co-operation Regarding Atomic Information (C-M[64]39 Basic Agreement), Paris den 18 juni 1964
5. Administrative Arrangements to Implement the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty for Co-operation Regarding ATOMAL Information (C-M(68)41, 7th Revise)

Genom de ändringar som har gjorts i svensk rätt för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt PFF SOFA och det kompletterande tilläggsprotokollet har svensk lagstiftning anpassats till de materiella regler som följer av Nato SOFA och Parisprotokollet. Ett medlemskap i Nato kan dock medföra att ytterligare justeringar behöver göras. Det behöver därför analyseras vilka eventuella författningsändringar som kan krävas. En motsvarande analys behöver göras av värdlandsstödsavtalet. Vidare behöver avtalen om

informationssäkerhet och immaterialrätt på försvarsområdet analyseras ur ett rättsligt hänseende. Det finns även skäl att, utöver de avtalsrelaterade frågorna, se över vilka andra författningsändringar som ett medlemskap i Nato bör medföra i syfte att möjliggöra ett effektivt deltagande från svensk sida. Det kan t.ex. röra sig om Försvarsmaktens deltagande i operationer ledda av Nato eller dess medlemsstater, utländska militära enheters tillträde till svenskt territorium, personalrelaterade frågor och frågor om offentlighet och sekretess. Vidare bör en översyn göras i syfte att möjliggöra ett ändamålsenligt stöd från Nato och dess medlemsstater. Det kan t.ex. röra militär luftfart, förhandslagring av materiel och utländska militära enheters skydd och bevakning av egen personal, materiel eller förläggningsplats.

Uppdraget

En utredare ges i uppdrag att analysera vilka eventuella författningsändringar som en svensk anslutning till Nato SOFA och Parisprotokollet kräver. Detsamma gäller värdlandsstödsavtalet mellan Sverige och Nato. Utredaren ska vidare analysera vilka eventuella författningsändringar som krävs om Sverige skulle ansluta sig till de fem avtal om informationssäkerhet och immaterialrätt på försvarsområdet som nämns ovan. Om det finns utestående frågor som rör de avtal som i första hand omfattas av Utrikesdepartementets analysansvar får utredaren, efter dialog med Utrikesdepartementet, även titta på de frågorna. Utredaren ska också se över vilka andra författningsändringar som ett medlemskap i Nato bör medföra i syfte att möjliggöra ett effektivt deltagande från svensk sida och ett ändamålsenligt stöd från Nato och dess medlemsstater.

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag.

Det står utredaren fritt att lämna förslag i frågor som har nära samband med uppdraget.

Utredaren ska, med beaktande av 14 § kommittéförordningen (1998:1474), analysera och redovisa konsekvenserna av förslagen.

Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna ska utredaren föreslå hur de ska finansieras.

Utredaren ska säkerställa att samordning sker med det övriga arbete på området som pågår inom Regeringskansliet. Utredaren ska hålla sig informerad om relevant arbete inom kommittéväsendet. Därtill ska utredaren inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter och organisationer, däribland Försvarsmakten.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 augusti 2023. En delredovisning i fråga om de angivna avtalen med Nato, med eventuella författningsförslag, ska lämnas senast den 15 december 2022.

AGREEMENT BETWEEN THE PARTIES TO THE NORTH ATLANTIC TREATY REGARDING THE STATUS OF THEIR FORCES

The Parties to the North Atlantic Treaty signed in Washington on 4th April, 1949,

Considering that the forces of one Party may be sent, by arrangement, to serve in the territory of another Party ;

Bearing in mind that the decision to send them and the conditions under which they will be sent, in so far as such conditions are not laid down by the present Agreement, will continue to be the subject of separate arrangements between the Parties concerned ;

Desiring, however, to define the status of such forces while in the territory of another Party ;

Have agreed as follows :

ARTICLE I

1. In this Agreement the expression—

- (a) “force” means the personnel belonging to the land, sea or air armed services of one Contracting Party when in the territory of another Contracting Party in the North Atlantic Treaty area in connexion with their official duties, provided that the two Contracting Parties concerned may agree that certain individuals, units or formations shall not be regarded as constituting or included in a “force” for the purposes of the present Agreement ;
- (b) “civilian component” means the civilian personnel accompanying a force of a Contracting Party who are in the employ of an armed service of that Contracting Party, and who are not stateless persons, nor nationals of any State which is not a Party to the North Atlantic Treaty, nor nationals of, nor ordinarily resident in, the State in which the force is located ;
- (c) “dependent” means the spouse of a member of a force or of a civilian component, or a child of such member depending on him or her for support ;
- (d) “sending State” means the Contracting Party to which the force belongs ;
- (e) “receiving State” means the Contracting Party in the territory of which the force or civilian component is located, whether it be stationed there or passing in transit ;
- (f) “military authorities of the sending State” means those authorities of a sending State who are empowered by its law to enforce the military law of that State with respect to members of its forces or civilian components ;
- (g) “North Atlantic Council” means the Council established by Article 9 of the North Atlantic Treaty or any of its subsidiary bodies authorised to act on its behalf.

2. This Agreement shall apply to the authorities of political sub-divisions of the Contracting Parties, within their territories to which the Agreement applies or extends in accordance with Article XX, as it applies to the central authorities of those Contracting Parties, provided, however, that property owned by

political sub-divisions shall not be considered to be property owned by a Contracting Party within the meaning of Article VIII.

ARTICLE II

It is the duty of a force and its civilian component and the members thereof as well as their dependents to respect the law of the receiving State, and to abstain from any activity inconsistent with the spirit of the present Agreement, and, in particular, from any political activity in the receiving State. It is also the duty of the sending State to take necessary measures to that end.

ARTICLE III

1. On the conditions specified in paragraph 2 of this Article and subject to compliance with the formalities established by the receiving State relating to entry and departure of a force or the members thereof, such members shall be exempt from passport and visa regulations and immigration inspection on entering or leaving the territory of a receiving State. They shall also be exempt from the regulations of the receiving State on the registration and control of aliens, but shall not be considered as acquiring any right to permanent residence or domicile in the territories of the receiving State.

2. The following documents only will be required in respect of members of a force. They must be presented on demand :

(a) personal identity card issued by the sending State showing names, date of birth, rank and number (if any), service, and photograph ;

(h) individual or collective movement order, in the language of the sending State and in the English and French languages, issued by an appropriate agency of the sending State or of the North Atlantic Treaty Organisation and certifying to the status of the individual or group as a member or members of a force and to the movement ordered. The receiving State may require a movement order to be countersigned by its appropriate representative.

3. Members of a civilian component and dependents shall be so described in their passports.

4. If a member of a force or of a civilian component leaves the employ of the sending State and is not repatriated, the authorities of the sending State shall immediately inform the authorities of the receiving State, giving such particulars as may be required. The authorities of the sending State shall similarly inform the authorities of the receiving State of any member who has absented himself for more than twenty-one days.

5. If the receiving State has requested the removal from its territory of a member of a force or civilian component or has made an expulsion order against an ex-member of a force or of a civilian component or against a dependent of a member or ex-member, the authorities of the sending State shall be responsible for receiving the person concerned within their own territory or otherwise disposing of him outside the receiving State. This paragraph shall apply only to persons who are not nationals of the receiving State and have entered the receiving State as members of a force or civilian component or for the purpose of becoming such members, and to the dependents of such persons.

ARTICLE IV

The receiving State shall either

- (a) accept as valid, without a driving test or fee, the driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof to a member of a force or of a civilian component; or
- (b) issue its own driving permit or licence to any member of a force or civilian component who holds a driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof, provided that no driving test shall be required.

ARTICLE V

1. Members of a force shall normally wear uniform. Subject to any arrangement to the contrary between the authorities of the sending and receiving States, the wearing of civilian dress shall be on the same conditions as for members of the forces of the receiving State. Regularly constituted units or formations of a force shall be in uniform when crossing a frontier.

2. Service vehicles of a force or civilian component shall carry, in addition to their registration number, a distinctive nationality mark.

ARTICLE VI

Members of a force may possess and carry arms, on condition that they are authorised to do so by their orders. The authorities of the sending State shall give sympathetic consideration to requests from the receiving State concerning this matter.

ARTICLE VII

1. Subject to the provisions of this Article,

- (a) the military authorities of the sending State shall have the right to exercise within the receiving State all criminal and disciplinary jurisdiction conferred on them by the law of the sending State over all persons subject to the military law of that State;
- (b) the authorities of the receiving State shall have jurisdiction over the members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences committed within the territory of the receiving State and punishable by the law of that State.

2. (a) The military authorities of the sending State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over persons subject to the military law of that State with respect to offences, including offences relating to its security, punishable by the law of the sending State, but not by the law of the receiving State.

(b) The authorities of the receiving State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences, including offences relating to the security of that State, punishable by its law but not by the law of the sending State.

(c) For the purposes of this paragraph and of paragraph 3 of this Article a security offence against a State shall include

- (i) treason against the State;
- (ii) sabotage, espionage or violation of any law relating to official secrets of that State, or secrets relating to the national defence of that State.

3. In cases where the right to exercise jurisdiction is concurrent the following rules shall apply:

- (a) The military authorities of the sending State shall have the primary right to exercise jurisdiction over a member of a force or of a civilian component in relation to
 - (i) offences solely against the property or security of that State, or offences solely against the person or property of another member of the force or civilian component of that State or of a dependent;
 - (ii) offences arising out of any act or omission done in the performance of official duty.
- (b) In the case of any other offence the authorities of the receiving State shall have the primary right to exercise jurisdiction.
- (c) If the State having the primary right decides not to exercise jurisdiction, it shall notify the authorities of the other State as soon as practicable. The authorities of the State having the primary right shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the other State for a waiver of its right in cases where that other State considers such waiver to be of particular importance.

4. The foregoing provisions of this Article shall not imply any right for the military authorities of the sending State to exercise jurisdiction over persons who are nationals of or ordinarily resident in the receiving State, unless they are members of the force of the sending State.

5.—(a) The authorities of the receiving and sending States shall assist each other in the arrest of members of a force or civilian component or their dependents in the territory of the receiving State and in handing them over to the authority which is to exercise jurisdiction in accordance with the above provisions.

(b) The authorities of the receiving State shall notify promptly the military authorities of the sending State of the arrest of any member of a force or civilian component or a dependent.

(c) The custody of an accused member of a force or civilian component over whom the receiving State is to exercise jurisdiction shall, if he is in the hands of the sending State, remain with that State until he is charged by the receiving State.

6.—(a) The authorities of the receiving and sending States shall assist each other in the carrying out of all necessary investigations into offences, and in the collection and production of evidence, including the seizure and, in proper cases, the handing over of objects connected with an offence. The handing over of such objects may, however, be made subject to their return within the time specified by the authority delivering them.

(b) The authorities of the Contracting Parties shall notify one another of the disposition of all cases in which there are concurrent rights to exercise jurisdiction.

7.—(a) A death sentence shall not be carried out in the receiving State by the authorities of the sending State if the legislation of the receiving State does not provide for such punishment in a similar case.

(b) The authorities of the receiving State shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the sending State for assistance in carrying out a sentence of imprisonment pronounced by the authorities of

the sending State under the provision of this Article within the territory of the receiving State.

8. Where an accused has been tried in accordance with the provisions of this Article by the authorities of one Contracting Party and has been acquitted, or has been convicted and is serving, or has served, his sentence or has been pardoned, he may not be tried again for the same offence within the same territory by the authorities of another Contracting Party. However, nothing in this paragraph shall prevent the military authorities of the sending State from trying a member of its force for any violation of rules of discipline arising from an act or omission which constituted an offence for which he was tried by the authorities of another Contracting Party.

9. Whenever a member of a force or civilian component or a dependent is prosecuted under the jurisdiction of a receiving State he shall be entitled—

- (a) to a prompt and speedy trial ;
- (b) to be informed, in advance of trial, of the specific charge or charges made against him ;
- (c) to be confronted with the witnesses against him ;
- (d) to have compulsory process for obtaining witnesses in his favour, if they are within the jurisdiction of the receiving State ;
- (e) to have legal representation of his own choice for his defence or to have free or assisted legal representation under the conditions prevailing for the time being in the receiving State ;
- (f) if he considers it necessary, to have the services of a competent interpreter ; and
- (g) to communicate with a representative of the Government of the sending State and, when the rules of the court permit, to have such a representative present at his trial.

10.—(a) Regularly constituted military units or formations of a force shall have the right to police any camps, establishments or other premises which they occupy as the result of an agreement with the receiving State. The military police of the force may take all appropriate measures to ensure the maintenance of order and security on such premises.

(b) Outside these premises, such military police shall be employed only subject to arrangements with the authorities of the receiving State and in liaison with those authorities, and in so far as such employment is necessary to maintain discipline and order among the members of the force.

11. Each Contracting Party shall seek such legislation as it deems necessary to ensure the adequate security and protection within its territory of installations, equipment, property, records and official information of other Contracting Parties, and the punishment of persons who may contravene laws enacted for that purpose.

ARTICLE VIII

1. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for damage to any property owned by it and used by its land, sea or air armed services, if such damage—

- (i) was caused by a member or an employee of the armed services of the other Contracting Party in the execution of his duties in connexion with the operation of the North Atlantic Treaty ; or
- (ii) arose from the use of any vehicle, vessel or aircraft owned by the other Contracting Party and used by its armed services, provided either

that the vehicle, vessel or aircraft causing the damage was being used in connexion with the operation of the North Atlantic Treaty, or that the damage was caused to property being so used.

Claims for maritime salvage by one Contracting Party against any other Contracting Party shall be waived, provided that the vessel or cargo salvaged was owned by a Contracting Party and being used by its armed services in connexion with the operation of the North Atlantic Treaty.

2.—(a) In the case of damage caused or arising as stated in paragraph 1 to other property owned by a Contracting Party and located in its territory, the issue of the liability of any other Contracting Party shall be determined and the amount of damage shall be assessed, unless the Contracting Parties concerned agree otherwise, by a sole arbitrator selected in accordance with sub-paragraph (b) of this paragraph. The arbitrator shall also decide any counter-claims arising out of the same incident.

(b) The arbitrator referred to in sub-paragraph (a) above shall be selected by agreement between the Contracting Parties concerned from amongst the nationals of the receiving State who hold or have held high judicial office. If the Contracting Parties concerned are unable, within two months, to agree upon the arbitrator, either may request the Chairman of the North Atlantic Council Deputies to select a person with the aforesaid qualifications.

(c) Any decision taken by the arbitrator shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.

(d) The amount of any compensation awarded by the arbitrator shall be distributed in accordance with the provisions of paragraph 5 (e) (i), (ii) and (iii) of this Article.

(e) The compensation of the arbitrator shall be fixed by agreement between the Contracting Parties concerned and shall, together with the necessary expenses incidental to the performance of his duties, be defrayed in equal proportions by them.

(f) Nevertheless, each Contracting Party waives its claim in any such case where the damage is less than:—

Belgium: B.fr. 70,000.	Luxembourg: L.fr. 70,000.
Canada: \$1,460.	Netherlands: Fl. 5,320.
Denmark: Kr. 9,670.	Norway: Kr. 10,000.
France: F.fr. 490,000.	Portugal: Es. 40,250.
Iceland: Kr. 22,800.	United Kingdom: £500.
Italy: Li. 850,000.	United States: \$1,400.

Any other Contracting Party whose property has been damaged in the same incident shall also waive its claim up to the above amount. In the case of considerable variation in the rates of exchange between these currencies the Contracting Parties shall agree on the appropriate adjustments of these amounts.

3: For the purposes of paragraphs 1 and 2 of this Article the expression "owned by a Contracting Party" in the case of a vessel includes a vessel on bare boat charter to that Contracting Party or requisitioned by it on bare boat terms or seized by it in prize (except to the extent that the risk of loss or liability is borne by some person other than such Contracting Party).

4. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for injury or death suffered by any member of its armed services while such member was engaged in the performance of his official duties.

5. Claims (other than contractual claims and those to which paragraphs 6 or 7 of this Article apply) arising out of acts or omissions of members of a force or civilian component done in the performance of official duty, or out of any other act, omission or occurrence for which a force or civilian component is legally responsible, and causing damage in the territory of the receiving State to third parties, other than any of the Contracting Parties, shall be dealt with by the receiving State in accordance with the following provisions:—

- (a) Claims shall be filed, considered and settled or adjudicated in accordance with the laws and regulations of the receiving State with respect to claims arising from the activities of its own armed forces.
- (b) The receiving State may settle any such claims, and payment of the amount agreed upon or determined by adjudication shall be made by the receiving State in its currency.
- (c) Such payment, whether made pursuant to a settlement or to adjudication of the case by a competent tribunal of the receiving State, or the final adjudication by such a tribunal denying payment, shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.
- (d) Every claim paid by the receiving State shall be communicated to the sending States concerned together with full particulars and a proposed distribution in conformity with sub-paragraphs (e) (i), (ii) and (iii) below. In default of a reply within two months, the proposed distribution shall be regarded as accepted.
- (e) The cost incurred in satisfying claims pursuant to the preceding sub-paragraphs and paragraph 2 of this Article shall be distributed between the Contracting Parties, as follows :—
 - (i) Where one sending State alone is responsible, the amount awarded or adjudged shall be distributed in the proportion of 25 per cent. chargeable to the receiving State and 75 per cent. chargeable to the sending State.
 - (ii) Where more than one State is responsible for the damage, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally among them : however, if the receiving State is not one of the States responsible, its contribution shall be half that of each of the sending States.
 - (iii) Where the damage was caused by the armed services of the Contracting Parties and it is not possible to attribute it specifically to one or more of those armed services, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally among the Contracting Parties concerned : however, if the receiving State is not one of the States by whose armed services the damage was caused, its contribution shall be half that of each of the sending States concerned.
 - (iv) Every half-year, a statement of the sums paid by the receiving State in the course of the half-yearly period in respect of every case regarding which the proposed distribution on a percentage basis has been accepted, shall be sent to the sending States concerned, together with a request for reimbursement. Such reimbursement shall be made within the shortest possible time, in the currency of the receiving State.
- (f) In cases where the application of the provisions of sub-paragraphs (b) and (e) of this paragraph would cause a Contracting Party serious hardship, it may request the North Atlantic Council to arrange a settlement of a different nature.

- (g) A member of a force or civilian component shall not be subject to any proceedings for the enforcement of any judgment given against him in the receiving State in a matter arising from the performance of his official duties.
- (h) Except in so far as sub-paragraph (e) of this paragraph applies to claims covered by paragraph 2 of this Article, the provisions of this paragraph shall not apply to any claim arising out of or in connexion with the navigation or operation of a ship or the loading, carriage, or discharge of a cargo, other than claims for death or personal injury to which paragraph 4 of this Article does not apply.
6. Claims against members of a force or civilian component arising out of tortious acts or omissions in the receiving State not done in the performance of official duty shall be dealt with in the following manner :—
- (a) The authorities of the receiving State shall consider the claim and assess compensation to the claimant in a fair and just manner, taking into account all the circumstances of the case, including the conduct of the injured person, and shall prepare a report on the matter.
- (b) The report shall be delivered to the authorities of the sending State, who shall then decide without delay whether they will offer an *ex gratia* payment, and if so, of what amount.
- (c) If an offer of *ex gratia* payment is made, and accepted by the claimant in full satisfaction of his claim, the authorities of the sending State shall make the payment themselves and inform the authorities of the receiving State of their decision and of the sum paid.
- (d) Nothing in this paragraph shall affect the jurisdiction of the courts of the receiving State to entertain an action against a member of a force or of a civilian component unless and until there has been payment in full satisfaction of the claim.
7. Claims arising out of the unauthorised use of any vehicle of the armed services of a sending State shall be dealt with in accordance with paragraph 6 of this Article, except in so far as the force or civilian component is legally responsible.
8. If a dispute arises as to whether a tortious act or omission of a member of a force or civilian component was done in the performance of official duty or as to whether the use of any vehicle of the armed services of a sending State was unauthorised, the question shall be submitted to an arbitrator appointed in accordance with paragraph 2 (b) of this Article, whose decision on this point shall be final and conclusive.
9. The sending State shall not claim immunity from the jurisdiction of the courts of the receiving State for members of a force or civilian component in respect of the civil jurisdiction of the courts of the receiving State except to the extent provided in paragraph 5 (g) of this Article.
10. The authorities of the sending State and of the receiving State shall co-operate in the procurement of evidence for a fair hearing and disposal of claims in regard to which the Contracting Parties are concerned.

ARTICLE IX

1. Members of a force or of a civilian component and their dependents may purchase locally goods necessary for their own consumption, and such

services as they need, under the same conditions as the nationals of the receiving State.

2. Goods which are required from local sources for the subsistence of a force or civilian component shall normally be purchased through the authorities which purchase such goods for the armed services of the receiving State. In order to avoid such purchases having any adverse effect on the economy of the receiving State, the competent authorities of that State shall indicate, when necessary, any articles the purchase of which should be restricted or forbidden.

3. Subject to agreements already in force or which may hereafter be made between the authorised representatives of the sending and receiving States, the authorities of the receiving State shall assume sole responsibility for making suitable arrangements to make available to a force or a civilian component the buildings and grounds which it requires, as well as facilities and services connected therewith. These agreements and arrangements shall be, as far as possible, in accordance with the regulations governing the accommodation and billeting of similar personnel of the receiving State. In the absence of a specific contract to the contrary, the laws of the receiving State shall determine the rights and obligations arising out of the occupation or use of the buildings, grounds, facilities or services.

4. Local civilian labour requirements of a force or civilian component shall be satisfied in the same way as the comparable requirements of the receiving State and with the assistance of the authorities of the receiving State through the employment exchanges. The conditions of employment and work, in particular wages, supplementary payments and conditions for the protection of workers, shall be those laid down by the legislation of the receiving State. Such civilian workers employed by a force or civilian component shall not be regarded for any purpose as being members of that force or civilian component.

5. When a force or a civilian component has at the place where it is stationed inadequate medical or dental facilities, its members and their dependents may receive medical and dental care, including hospitalisation, under the same conditions as comparable personnel of the receiving State.

6. The receiving State shall give the most favourable consideration to requests for the grant to members of a force or of a civilian component of travelling facilities and concessions with regard to fares. These facilities and concessions will be the subject of special arrangements to be made between the Governments concerned.

7. Subject to any general or particular financial arrangements between the Contracting Parties, payment in local currency for goods, accommodation and services furnished under paragraphs 2, 3, 4 and, if necessary, 5 and 6, of this Article shall be made promptly by the authorities of the force.

8. Neither a force, nor a civilian component, nor the members thereof, nor their dependents, shall by reason of this Article enjoy any exemption from taxes or duties relating to purchases and services chargeable under the fiscal regulations of the receiving State.

ARTICLE X

1. Where the legal incidence of any form of taxation in the receiving State depends upon residence or domicile, periods during which a member of a force or civilian component is in the territory of that State by reason solely of his being a member of such force or civilian component shall not be considered as periods of residence therein, or as creating a change of residence or domicile,

for the purposes of such taxation. Members of a force or civilian component shall be exempt from taxation in the receiving State on the salary and emoluments paid to them as such members by the sending State or on any tangible movable property the presence of which in the receiving State is due solely to their temporary presence there.

2. Nothing in this Article shall prevent taxation of a member of a force or civilian component with respect to any profitable enterprise, other than his employment as such member, in which he may engage in the receiving State, and, except as regards his salary and emoluments and the tangible movable property referred to in paragraph 1, nothing in this Article shall prevent taxation to which, even if regarded as having his residence or domicile outside the territory of the receiving State, such a member is liable under the law of that State.

3. Nothing in this Article shall apply to "duty" as defined in paragraph 12 of Article XI.

4. For the purposes of this Article the term "member of a force" shall not include any person who is a national of the receiving State.

ARTICLE XI

1. Save as provided expressly to the contrary in this Agreement, members of a force and of a civilian component as well as their dependents shall be subject to the laws and regulations administered by the customs authorities of the receiving State. In particular the customs authorities of the receiving State shall have the right, under the general conditions laid down by the laws and regulations of the receiving State, to search members of a force or civilian component and their dependents and to examine their luggage and vehicles, and to seize articles pursuant to such laws and regulations.

2.—(a) The temporary importation and the re-exportation of service vehicles of a force or civilian component under their own power shall be authorised free of duty on presentation of a triptyque in the form shown in the Appendix to this Agreement.

(b) The temporary importation of such vehicles not under their own power shall be governed by paragraph 4 of this Article and the re-exportation thereof by paragraph 8.

(c) Service vehicles of a force or civilian component shall be exempt from any tax payable in respect of the use of vehicles on the roads.

3. Official documents under official seal shall not be subject to customs inspection. Couriers, whatever their status, carrying these documents must be in possession of an individual movement order, issued in accordance with paragraph 2 (b) of Article III. This movement order shall show the number of despatches carried and certify that they contain only official documents.

4. A force may import free of duty the equipment for the force and reasonable quantities of provisions, supplies and other goods for the exclusive use of the force and, in cases where such use is permitted by the receiving State, its civilian component and dependents. This duty-free importation shall be subject to the deposit, at the customs office for the place of entry, together with such customs documents as shall be agreed, of a certificate in a form

agreed between the receiving State and the sending State signed by a person authorised by the sending State for that purpose. The designation of the person authorised to sign the certificates as well as specimens of the signatures and stamps to be used, shall be sent to the customs administration of the receiving State.

5. A member of a force or civilian component may, at the time of his first arrival to take up service in the receiving State or at the time of the first arrival of any dependent to join him, import his personal effects and furniture free of duty for the term of such service.

6. Members of a force or civilian component may import temporarily free of duty their private motor vehicles for the personal use of themselves and their dependents. There is no obligation under this Article to grant exemption from taxes payable in respect of the use of roads by private vehicles.

7. Imports made by the authorities of a force other than for the exclusive use of that force and its civilian component, and imports, other than those dealt with in paragraphs 5 and 6 of this Article, effected by members of a force or civilian component are not, by reason of this Article, entitled to any exemption from duty or other conditions.

8. Goods which have been imported duty-free under paragraphs 2 (b), 4, 5 or 6 above—

(a) may be re-exported freely, provided that, in the case of goods imported under paragraph 4, a certificate, issued in accordance with that paragraph, is presented to the customs office: the customs authorities, however, may verify that goods re-exported are as described in the certificate, if any, and have in fact been imported under the conditions of paragraphs 2 (b), 4, 5 or 6 as the case may be ;

(b) shall not normally be disposed of in the receiving State by way of either sale or gift: however, in particular cases such disposal may be authorised on conditions imposed by the authorities concerned of the receiving State (for instance, on payment of duty and tax and compliance with the requirements of the controls of trade and exchange).

9. Goods purchased in the receiving State shall be exported therefrom only in accordance with the regulations in force in the receiving State.

10. Special arrangements for crossing frontiers shall be granted by the customs authorities to regularly constituted units or formations, provided that the customs authorities concerned have been duly notified in advance.

11. Special arrangements shall be made by the receiving State so that fuel, oil and lubricants for use in service vehicles, aircraft and vessels of a force or civilian component, may be delivered free of all duties and taxes.

12. In paragraphs 1–10 of this Article—

“duty” means customs duties and all other duties and taxes payable on importation or exportation, as the case may be, except dues and taxes which are no more than charges for services rendered;

“importation” includes withdrawal from customs warehouses or continuous customs custody, provided that the goods concerned have not

been grown, produced or manufactured in the receiving State.

13. The provisions of this Article shall apply to the goods concerned not only when they are imported into or exported from the receiving State, but also when they are in transit through the territory of a Contracting Party, and for this purpose the expression "receiving State" in this Article shall be regarded as including any Contracting Party through whose territory the goods are passing in transit.

ARTICLE XII

1. The customs or fiscal authorities of the receiving State may, as a condition of the grant of any customs or fiscal exemption or concession provided for in this Agreement, require such conditions to be observed as they may deem necessary to prevent abuse.

2. These authorities may refuse any exemption provided for by this Agreement in respect of the importation into the receiving State of articles grown, produced or manufactured in that State which have been exported therefrom without payment of, or upon repayment of, taxes or duties which would have been chargeable but for such exportation. Goods removed from a customs warehouse shall be deemed to be imported if they were regarded as having been exported by reason of being deposited in the warehouse.

ARTICLE XIII

1. In order to prevent offences against customs and fiscal laws and regulations, the authorities of the receiving and of the sending States shall assist each other in the conduct of enquiries and the collection of evidence.

2. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure that articles liable to seizure by, or on behalf of, the customs or fiscal authorities of the receiving State are handed to those authorities.

3. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure the payment of duties, taxes and penalties payable by members of the force or civilian component or their dependents.

4. Service vehicles and articles belonging to a force or to its civilian component, and not to a member of such force or civilian component, seized by the authorities of the receiving State in connexion with an offence against its customs or fiscal laws or regulations shall be handed over to the appropriate authorities of the force concerned.

ARTICLE XIV

1. A force, a civilian component and the members thereof, as well as their dependents, shall remain subject to the foreign exchange regulations of the sending State and shall also be subject to the regulations of the receiving State.

2. The foreign exchange authorities of the sending and the receiving States may issue special regulations applicable to a force or civilian component or the members thereof as well as to their dependents.

ARTICLE XV

1. Subject to paragraph 2 of this Article, this Agreement shall remain in force in the event of hostilities to which the North Atlantic Treaty applies,

except that the provisions for settling claims in paragraphs 2 and 5 of Article VIII shall not apply to war damage, and that the provisions of the Agreement, and, in particular of Articles III and VII, shall immediately be reviewed by the Contracting Parties concerned, who may agree to such modifications as they may consider desirable regarding the application of the Agreement between them.

2. In the event of such hostilities, each of the Contracting Parties shall have the right, by giving 60 days' notice to the other Contracting Parties, to suspend the application of any of the provisions of this Agreement so far as it is concerned. If this right is exercised, the Contracting Parties shall immediately consult with a view to agreeing on suitable provisions to replace the provisions suspended.

ARTICLE XVI

All differences between the Contracting Parties relating to the interpretation or application of this Agreement shall be settled by negotiation between them without recourse to any outside jurisdiction. Except where express provision is made to the contrary in this Agreement, differences which cannot be settled by direct negotiation shall be referred to the North Atlantic Council.

ARTICLE XVII

Any Contracting Party may at any time request the revision of any Article of this Agreement. The request shall be addressed to the North Atlantic Council.

ARTICLE XVIII

1. The present Agreement shall be ratified and the instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory State of the date of deposit thereof.

2. Thirty days after four signatory States have deposited their instruments of ratification the present Agreement shall come into force between them. It shall come into force for each other signatory State thirty days after the deposit of its instrument of ratification.

3. After it has come into force, the present Agreement shall, subject to the approval of the North Atlantic Council and to such conditions as it may decide, be open to accession on behalf of any State which accedes to the North Atlantic Treaty. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory and acceding State of the date of deposit thereof. In respect of any State on behalf of which an instrument of accession is deposited, the present Agreement shall come into force thirty days after the date of the deposit of such instrument.

ARTICLE XIX

1. The present Agreement may be denounced by any Contracting Party after the expiration of a period of four years from the date on which the Agreement comes into force.

2. The denunciation of the Agreement by any Contracting Party shall be effected by a written notification addressed by that Contracting Party to the

Government of the United States of America which shall notify all the other Contracting Parties of each such notification and the date of receipt thereof.

3. The denunciation shall take effect one year after the receipt of the notification by the Government of the United States of America. After the expiration of this period of one year, the Agreement shall cease to be in force as regards the Contracting Party which denounces it, but shall continue in force for the remaining Contracting Parties.

ARTICLE XX

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3 of this Article, the present Agreement shall apply only to the metropolitan territory of a Contracting Party.

2. Any State may, however, at the time of the deposit of its instrument of ratification or accession or at any time thereafter, declare by notification given to the Government of the United States of America that the present Agreement shall extend (subject, if the State making the declaration considers it to be necessary, to the conclusion of a special agreement between that State and each of the sending States concerned), to all or any of the territories for whose international relations it is responsible in the North Atlantic Treaty area. The present Agreement shall then extend to the territory or territories named therein thirty days after the receipt by the Government of the United States of America of the notification, or thirty days after the conclusion of the special agreements if required, or when it has come into force under Article XVIII, whichever is the later.

3. A State which has made a declaration under paragraph 2 of this Article extending the present Agreement to any territory for whose international relations it is responsible may denounce the Agreement separately in respect of that territory in accordance with the provisions of Article XIX.

PROTOCOL
ON THE STATUS
OF INTERNATIONAL MILITARY
HEADQUARTERS SET UP
PURSUANT TO THE
NORTH ATLANTIC TREATY

PROTOCOL ON THE STATUS OF INTERNATIONAL MILITARY HEADQUARTERS SET UP PURSUANT TO THE NORTH ATLANTIC TREATY

The Parties to the North Atlantic Treaty signed in Washington on 4th April, 1949,

Considering that international military Headquarters may be established in their territories, by separate arrangement, under the North Atlantic Treaty, and

Desiring to define the status of such Headquarters and of the personnel thereof within the North Atlantic Treaty area,

Have agreed to the present Protocol to the Agreement signed in London on 19th June, 1951, regarding the Status of their Forces :

ARTICLE 1

In the present Protocol the expression

- (a) "the Agreement" means the Agreement signed in London on 19th June, 1951, by the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces;
- (b) "Supreme Headquarters" means Supreme Headquarters Allied Powers in Europe, Headquarters of the Supreme Allied Commander Atlantic and any equivalent international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty;
- (c) "Allied Headquarters" means any Supreme Headquarters and any international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty which is immediately subordinate to a Supreme Headquarters;
- (d) "North Atlantic Council" means the Council established by Article 9 of the North Atlantic Treaty or any of its subsidiary bodies authorised to act on its behalf.

ARTICLE II

Subject to the following provisions of this Protocol, the Agreement shall apply to Allied Headquarters in the territory of a Party to the present Protocol in the North Atlantic Treaty area, and to the military and civilian personnel of such Headquarters and their dependents included in the definitions in sub-paragraphs (a), (b) and (c) of paragraph 1 of Article 3 of this Protocol, when such personnel are present in any such territory in connection with their official duties or, in the case of dependents, the official duties of their spouse or parent.

ARTICLE III

1. For the purpose of applying the Agreement to an Allied Headquarters the expressions "force", "civilian component" and "dependent", wherever they occur in the Agreement, shall have the meanings set out below:

- (a) "force" means the personnel attached to the Allied Headquarters who belong to the land, sea or air armed services of any Party to the North Atlantic Treaty;
- (b) "civilian component" means civilian personnel who are not stateless persons, nor nationals of any State which is not a Party to the Treaty, nor nationals of, nor ordinarily resident in the receiving State, and who are (i) attached to the Allied Headquarters and in the employ of an armed service of a Party to the North Atlantic Treaty or (ii) in such categories of civilian personnel in the employ of the Allied Headquarters as the North Atlantic Council shall decide;
- (c) "dependent" means the spouse of a member of a force or civilian component, as defined in sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph, or a child of such member depending on him or her for support.

2. An Allied Headquarters shall be considered to be a force for the purposes of Article II, paragraph 2 of Article V, paragraph 10 of Article VII, paragraphs 2, 3, 4, 7 and 8 of Article IX, and Article XIII, of the Agreement.

ARTICLE IV

The rights and obligations which the Agreement gives to or imposes upon the sending State or its authorities in respect of its forces or their civilian components or dependents shall, in respect of an Allied Headquarters and its personnel and their dependents to whom the Agreement applies in accordance with Article 2 of the present Protocol, be vested in or attach to the appropriate Supreme Headquarters and the authorities responsible under it, except that

- (a) the right which is given by Article VII of the Agreement to the military authorities of the sending State to exercise criminal and disciplinary jurisdiction shall be vested in the military authorities of the State, if any, to whose military law the person concerned is subject;
- (b) the obligations imposed upon the sending State or its authorities by Article II, paragraph 4 of Article III, paragraphs 5 (a) and 6 (a) of Article VII, paragraphs 9 and 10 of Article VIII, and Article XIII, of the Agreement, shall attach both to the Allied Headquarters and to any State whose armed service, or any member or employee of whose armed service, or the dependent of such member or employee, is concerned;
- (c) for the purposes of paragraphs 2 (a) and 5 of Article III, and Article XIV, of the Agreement, the sending State shall be, in the case of members of a force and their dependents, the State to whose armed service the member belongs, or, in the case of members of a civilian component and their dependents, the State, if any, by whose armed service the member is employed;
- (d) the obligations imposed on the sending State by virtue of paragraphs 6 and 7 of Article VIII of the Agreement shall attach to the State to whose armed service the person belongs whose act or omission has given rise to the claim or, in the case of a member of a civilian component, to the State by whose armed service he is employed or, if there is no such State, to the Allied Headquarters of which the person concerned is a member.

Both the State, if any, to which obligations attach under this paragraph and the Allied Headquarters concerned shall have the rights of the sending State in connection with the appointment of an arbitrator under paragraph 8 of Article VIII.

ARTICLE V

Every member of an Allied Headquarters shall have a personal identity card issued by the Headquarters showing names, date and place of birth, nationality, rank or grade, number (if any), photograph and period of validity. This card must be presented on demand.

ARTICLE VI

1. The obligations to waive claims imposed on the Contracting Parties by Article VIII of the Agreement shall attach both to the Allied Headquarters and to any Party to this Protocol concerned.

2. For the purposes of paragraphs 1 and 2 of Article VIII of the Agreement,

- (a) property owned by an Allied Headquarters or by a Party to this Protocol and used by an Allied Headquarters shall be deemed to be property owned by a Contracting Party and used by its armed services;
- (b) damage caused by a member of a force or civilian component as defined in paragraph 1 of Article 3 of this Protocol or by any other employee of an Allied Headquarters shall be deemed to be damage caused by a member or employee of the armed services of a Contracting Party;
- (c) the definition of the expression "owned by a Contracting Party" in paragraph 3 of Article VIII shall apply in respect of an Allied Headquarters.

3. The claims to which paragraph 5 of Article VIII of the Agreement applies shall include claims (other than contractual claims and claims to which paragraphs 6 or 7 of that Article apply) arising out of acts or omissions of any employees of an Allied Headquarters, or out of any other act, omission or occurrence for which an Allied Headquarters is legally responsible, and causing damage in the territory of a receiving State to third parties, other than any of the Parties to this Protocol.

6

ARTICLE VII

1. The exemption from taxation accorded under Article X of the Agreement to members of a force or civilian component in respect of their salaries and emoluments shall apply, as regards personnel of an Allied Headquarters within the definitions in paragraph 1 (a) and (b) (i) of Article 3 of this Protocol, to salaries and emoluments paid to them as such personnel by the armed service to which they belong or by which they are employed, except that this paragraph

shall not exempt any such member or employee from taxation imposed by a State of which he is a national.

2. Employees of an Allied Headquarters of categories agreed by the North Atlantic Council, shall be exempted from taxation on the salaries and emoluments paid to them by the Allied Headquarters in their capacity as such employees. Any Party to the present Protocol may, however, conclude an arrangement with the Allied Headquarters whereby such Party will employ and assign to the Allied Headquarters all of its nationals (except, if such Party so desires, any not ordinarily resident within its territory) who are to serve on the staff of the Allied Headquarters and pay the salaries and emoluments of such persons from its own funds, at a scale fixed by it. The salaries and emoluments so paid may be taxed by the Party concerned but shall be exempted from taxation by any other Party. If such an arrangement is entered into by any Party to the present Protocol and is subsequently modified or terminated, Parties to the present Protocol shall no longer be bound under the first sentence of this paragraph to exempt from taxation the salaries and emoluments paid to their nationals.

ARTICLE VIII

1. For the purpose of facilitating the establishment, construction, maintenance and operation of Allied Headquarters, these Headquarters shall be relieved, so far as practicable, from duties and taxes, affecting expenditures by them in the interest of common defense and for their official and exclusive benefit, and each Party to the present Protocol shall enter into negotiations with any Allied Headquarters operating in its territory for the purpose of concluding an agreement to give effect to this provision.

2. An Allied Headquarters shall have the rights granted to a force under Article XI of the Agreement subject to the same conditions.

3. The provisions in paragraphs 5 and 6 of Article XI of the Agreement shall not apply to nationals of the receiving States, unless such nationals belong to the armed services of a Party to this Protocol other than the receiving State.

4. The expression "duties and taxes" in this Article does not include charges for services rendered.

ARTICLE IX

Except in so far as the North Atlantic Council may decide otherwise,

(a) any assets acquired from the international funds of an Allied Headquarters under its capital budget and no longer required by the Headquarters shall be disposed of under arrangements approved by the North Atlantic Council and the proceeds shall be distributed among or credited to the Parties to the North Atlantic Treaty in the proportions in which they have contributed to the capital costs of the Headquarters. The receiving State shall have the prior right to acquire any immovable property so disposed of in its territory, provided that it offers terms no less favourable than those offered by any third party;

(b) any land, buildings or fixed installations provided for the use of an Allied Headquarters by the receiving State without charge to the Headquarters (other than a nominal charge) and no longer required by the Headquarters shall be handed back to the receiving State, and any increase or loss in the value of the property provided by the receiving State resulting from its use by the Headquarters shall be determined by the North Atlantic Council (taking into consideration any applicable law of the receiving State) and distributed among or credited or debited to the Parties to the North Atlantic Treaty in the proportions in which they have contributed to the capital costs of the Headquarters.

ARTICLE X

Each Supreme Headquarters shall possess juridical personality; it shall have the capacity to conclude contracts and to acquire and dispose of property. The receiving State may, however, make the exercise of such capacity subject to special arrangements between it and the Supreme Headquarters or any subordinate Allied Headquarters acting on behalf of the Supreme Headquarters.

ARTICLE XI

1. Subject to the provisions of Article VIII of the Agreement, a Supreme Headquarters may engage in legal proceedings as claimant or defendant. However, the receiving State and the Supreme Headquarters or any subordinate Allied Headquarters authorised by it may agree that the receiving State shall act on behalf of the Supreme Headquarters in any legal proceedings to which that Headquarters is a party before the courts of the receiving State.

2. No measure of execution or measure directed to the seizure or attachment of its property or funds shall be taken against any Allied Headquarters, except for the purposes of paragraph 6 (a) of Article VII and Article XIII of the Agreement.

ARTICLE XII

1. To enable it to operate its international budget, an Allied Headquarters may hold currency of any kind and operate accounts in any currency.

2. The Parties to the present Protocol shall, at the request of an Allied Headquarters, facilitate transfers of the funds of such Headquarters from one country to another and the conversion of any currency held by an Allied Headquarters into any other currency, when necessary to meet the requirements of any Allied Headquarters.

ARTICLE XIII

The archives and other official documents of an Allied Headquarters kept in premises used by those Headquarters or in the possession of any properly authorised member of the Headquarters shall be inviolable, unless the Headquarters has waived this immunity. The Headquarters shall, at the request of the receiving State and in the presence of a representative of that State, verify the nature of any documents to confirm that they are entitled to immunity under this Article.

ARTICLE XIV

1. The whole or any part of the present Protocol or of the Agreement may be applied, by decision of the North Atlantic Council, to any international military Headquarters or organisation (not included in the definitions in paragraphs (b) and (c) of Article 1 of this Protocol) which is established pursuant to the North Atlantic Treaty.

2. When the European Defence Community comes into being, the present Protocol may be applied to the personnel of the European Defence Forces attached to an Allied Headquarters and their dependents at such time and in such manner as may be determined by the North Atlantic Council.

ARTICLE XV

All differences between the Parties to the present Protocol or between any such Parties and any Allied Headquarters relating to the interpretation or application of the Protocol shall be settled by negotiation between the parties in dispute without recourse to any outside jurisdiction. Except where express provision is made to the contrary in the present Protocol or in the Agreement, differences which cannot be settled by direct negotiation shall be referred to the North Atlantic Council.

ARTICLE XVI

1. Articles XV and XVII to XX of the Agreement shall apply as regards the present Protocol as if they were an integral part thereof, but so that the Protocol may be reviewed, suspended, ratified, acceded to, denounced or extended in accordance with those provisions independently from the Agreement.

2. The present Protocol may be supplemented by bilateral agreement between the receiving State and a Supreme Headquarters, and the authorities of a receiving State and a Supreme Headquarters may agree to give effect, by administrative means in advance of ratification, to any provisions of this Protocol or of the Agreement as applied by it.

AGREEMENT BETWEEN THE PARTIES TO THE
NORTH ATLANTIC TREATY FOR THE SECURITY OF INFORMATION

ACCORD SUR LA SECURITE DES INFORMATIONS ENTRE
LES PARTIES AU TRAITE DE L'ATLANTIQUE NORD

The Parties to the North Atlantic Treaty, signed at Washington on 4th April, 1949;

Reaffirming that effective political consultation, cooperation and planning for defence in achieving the objectives of the Treaty entail the exchange of classified information among the Parties;

Considering that provisions between the Governments of the Parties to the North Atlantic Treaty for the mutual protection and safeguarding of the classified information they may interchange are necessary;

Realising that a general framework for security standards and procedures is required;

Acting on their own behalf and on behalf of the North Atlantic Treaty Organization, have agreed as follows:

ARTICLE 1

The Parties shall:

- (i) protect and safeguard:
 - (a) classified information (see Annex I), marked as such, which is originated by NATO (see Annex II) or which is submitted to NATO by a member state;
 - (b) classified information, marked as such, of the member states submitted to another member state in support of a NATO programme, project, or contract,
- (ii) maintain the security classification of information as defined under (i) above and make every effort to safeguard it accordingly;
- (iii) not use classified information as defined under (i) above for purposes other than those laid down in the North Atlantic Treaty and the decisions and resolutions pertaining to that Treaty;
- (iv) not disclose such information as defined under (i) above to non-NATO Parties without the consent of the originator.

ARTICLE 2

Pursuant to Article 1 of this Agreement, the Parties shall ensure the establishment of a National Security Authority for NATO activities which shall implement protective security measures. The Parties shall establish and implement security standards which shall ensure a common degree of protection for classified information.

ARTICLE 3

- (1) The Parties shall ensure that all persons of their respective nationality who, in the conduct of their official duties, require or may have access to information classified CONFIDENTIAL and above are appropriately cleared before they take up their duties.
- (2) Security clearance procedures shall be designed to determine whether an individual can, taking into account his or her loyalty and trustworthiness, have access to classified information without constituting an unacceptable risk to security.
- (3) Upon request, each of the Parties shall cooperate with the other Parties in carrying out their respective security clearance procedures.

ARTICLE 4

The Secretary General shall ensure that the relevant provisions of this Agreement are applied by NATO (see Annex III).

ARTICLE 5

The present Agreement in no way prevents the Parties from making other Agreements relating to the exchange of classified information originated by them and not affecting the scope of the present Agreement.

ARTICLE 6

(a) This Agreement shall be open for signature by the Parties to the North Atlantic Treaty and shall be subject to ratification, acceptance or approval. The instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of the United States of America;

(b) This Agreement shall enter into force thirty days after the date of deposit by two signatory States of their instruments of ratification, acceptance or approval. It shall enter into force for each other signatory State thirty days after the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

(c) This Agreement shall with respect to the Parties for which it entered into force supersede the "Security Agreement by the Parties to the North Atlantic Treaty Organization" approved by the North Atlantic Council in Annex A (paragraph 1) to Appendix to Enclosure to D.C. 2/7, on 19th April, 1952, and subsequently incorporated in Enclosure "A" (paragraph 1) to C-M(55)15(Final), approved by the North Atlantic Council on 2nd March, 1955.

ARTICLE 7

This Agreement shall remain open for accession by any new Party to the North Atlantic Treaty, in accordance with its own constitutional procedures. Its instrument of accession shall be deposited with the government of the United States of America. It shall enter into force in respect of each acceding State thirty days after the day of the deposit of its instrument of accession.

ARTICLE 8

The Government of the United States of America shall inform the Governments of the other Parties of the deposit of each instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

ARTICLE 9

This Agreement may be denounced by written notice of denunciation by any Party given to the depository which shall inform all the other Parties of such notice. Such denunciation shall take effect one year after receipt of notification by the depository, but shall not affect obligations already contracted and the rights or prerogatives previously acquired by the Parties under the provisions of this Agreement.

ANNEX I

This Annex forms an integral part of the Agreement.

NATO classified information is defined as follows:

- (a) information means knowledge that can be communicated in any form;
- (b) classified information means information or material determined to require protection against unauthorized disclosure which has been so designated by security classification;
- (c) the word "material" includes documents and also any item of machinery or equipment or weapons either manufactured or in the process of manufacture;
- (d) the word "document" means any recorded information regardless of its physical form or characteristics, including, without limitation, written or printed matter, data processing cards and tapes, maps, charts, photographs, paintings, drawings, engravings, sketches, working notes and papers, carbon copies and ink ribbons, or reproductions by any means or process, and sound, voice, magnetic or electronic or optical or video recordings in any form, and portable ADP equipment with resident computer storage media, and removable computer storage media.

ANNEX II

This Annex forms an integral part of the Agreement.

For the purposes of the present Agreement, the term "NATO" denotes the North Atlantic Treaty Organization and the bodies governed either by the Agreement on the status of the North Atlantic Treaty Organization, National Representatives and International Staff, signed in Ottawa on 20th September, 1951 or by the Protocol on the status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty, signed in Paris on 28th August, 1952.

ANNEX III

This Annex forms an integral part of the Agreement.

Consultation takes place with military commanders in order to respect their prerogatives.